

San Macario",

orient Chrétien 21,

r de Saint Benoit,
5-28.

ols. 1343-1348.

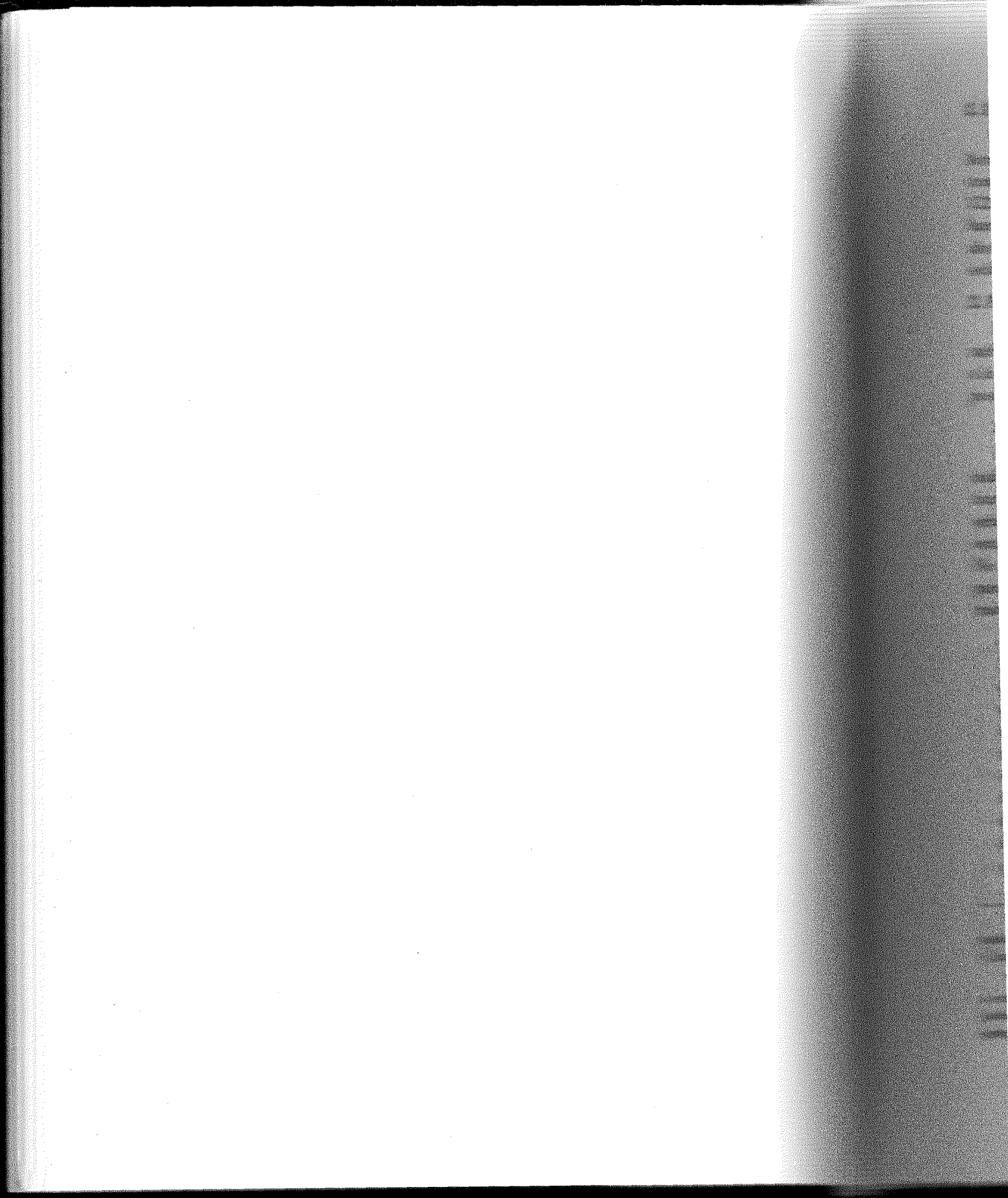
de El Escorial, 3

SANCTI MACARII HOMILIAE SPIRITVALES I-XXXIV

TRADUCCIÓN LATINA DE PEDRO DE VALENCIA

(Codex Upsaliensis Graecus n° 3, ff. 71r-122r)

EDICIÓN CRÍTICA

1. La traducción latina de las Homilías.

Presentamos a continuación la edición crítica de la traducción latina de las homilías de San Macario (I-XXXIV) realizada por Pedro de Valencia, tomando como base la versión autógrafa que se conserva en el Ms. *Upsaliensis* Gr.3 (ff.71r-122r). Puesto que la descripción del manuscrito y los problemas que plantea se han estudiado pormenorizadamente en las páginas que preceden, nos limitaremos ahora a analizar la forma de traducir de nuestro humanista, y a esbozar un juicio sobre el resultado de la misma.

2. Pedro de Valencia, traductor.

Dos son las características básicas que definen la traducción del humanista valenciano, la fidelidad y la claridad¹. Se trata, en primer lugar, de ceñirse al máximo a la letra del texto, de manera que la doctrina del santo egipcio pierda lo menos posible en su trasvase a la lengua de llegada.

2.1 Anotaciones marginales.

El texto que nos ofrece el manuscrito, en efecto, contiene numerosas indicaciones marginales o intratextuales que dan fe de este deseo de nuestro humanista. Así, en primer lugar, las numerosas glosas griegas al margen, que señalan la expresión original, y evitan que el lector se deje llevar más allá del sentido originario por la irradiación connotativa del término latino que lo vierte. He aquí una relación de buena parte de esas glosas, con la indicación, entre paréntesis, de la expresión latina correspondiente en el cuerpo del texto, de la traducción de Paltenio, y del número del folio²:

- ὀφειλομένης (*proposita: quae decet* P: 71r);
- βασιλικώτεροι (*praestantiores: excellentiores* P: 71v);
- φρονήματι (*mente: sapientia* P: 71v);
- φρονήματι (*sensui [carnis]: cogitationibus* P: 72r);
- ἀνατροφή (*educationem: educationem* P: 72v);
- διαλογισμός (*cogitationum: disputationum* P: 72v);
- οἰκονομία (*vitae ministerium: sustentationem vitae* P: 72v);
- ὑπόστασιν (*substantiam: substantiam* P: 73v);
- ἀπαθές (*illaesum: immune* P: 74r);
- ἀφοβίας (*temeritatis: audaciae* P: 74r);
- μιαρὰ (*impura: contaminata* P: 74r);

¹ En una carta de Pedro de Valencia al padre Sigüenza de 22 de marzo de 1604, a propósito de la traducción de los *Opúsculos*, se dice precisamente: "... la versión de santo Macario procuro que sea fiel y clara ..." (Cf. G. Antolín, *La Ciudad de Dios* 42, 1897, I, p. 296.).

² La anotación marginal no siempre se corresponde, morfológicamente, con la palabra del texto; a veces se sustituye un caso oblicuo por el nominativo correspondiente, o una forma verbal por otra (infinitivo por aoristo ...). Para los textos griego y latino de Paltenio hemos utilizado un microfilm del ejemplar 3720 de la Biblioteca General de la Universidad de Salamanca.

ἔπαρσις (*elatio: fastus* P: 74r);
 συμφωνία (*concordia: animorum consensus* P: 74v);
 εὐδοκία θεοῦ (*probatione apud Deum*: 74v)³;
 ἀντιμαχεσθῆναι (*repelli: repugnare* P: 74v);
 ἀντιρροῦειν (*repellere: retundere* P: 74v);
 πλεονάζειν (*superior fieri: superior evadere* P: 74v);
 ἀντίπαλος ἐστί (*in pugna est: adversaria est* P: 75r);
 ὑποθέσεις (*suggestiones: cogitationibus* P: 75r);
 γοργός (*vir erecto animo*: 75r; *intrepidus*: 75v; *agilis* P);
 ῥεμβασμῶν (*distractioibus: occupationibus* P: 75v);
 ῥέμβεσθαι (*distrabantur: impellantur* P: 75v);
 ἄπτωτον (*a casu immunem: illaesam* P: 75v);
 φρόνημα (*prudenciam: prudentiam* P: 76r);
 ἐσωματοποίησεν (*corpus sibi assumpsit: corpus assumpsit* P: 76v);
 ἐσμικρυνεν (*minorem sese ... fecit: imminuit se ipsum* P: 76v);
 περιέλαβεν (*comprehendit: comprehendit* P: 76v);
 τῇ πτώσει αὐτοῦ (*ipsius illapsui: in ipso lapsu* P: 77r);
 πρόληψις κακίας (*anticipata malitiae probatione et occupatione: praesumptionem
 malitiae* P: 77v);
 παιδείας (*eruditionibus: castigationibus* P: 78r);
 εἰς τέλος (*in perpetuum: tandem* P: 78r);
 φρονήματι (*spiritu: mente* P: 79v);
 νοῦς καὶ φρόνημα (*mens sensusque: intellectus et cogitatio* P: 79v);
 νοῦς καὶ διάνοια (*animo ac mente: mente atque cogitatione* P: 79v);
 ἔσεσθαι (*induti inveniuntur: conversantur* P: 80r);
 ἐνοπτρίζονται (*speculantur: intuentur* P: 80r);
 ἄμφιον (*opperimentum: ornamentum* P: 80v);
 καταστάσει (*compositione: sedatione* P: 81r);
 πόνος (*dolorem: dolorem* P: 81r);
 ἰδιωτείαν (*stultitia: ex peculiari more* P: 81r);
 καταστάσει (*tranquillitate: tranquillitate* P: 81v);
 πελάζεται (*comperitur: se habet* P: 81v);
 κοινωνική (*coniunx: coniunx* P: 82r);
 γεῦεσθαι (*gustum dedit: gustum praebuit* P: 82r);
 λοιπὸν (*consequenter: tandem* P: 86r);
 ἐπισκέψεις (*considerationes: meditationes* P: 88v);
 ἐστοιχῆσαν (*tenuerunt rectam viam: consentirent* P: 89r);
 διυπνίουσα (*excitans: sopiunt et sedant* P: 95v);
 ἀκατάσχετον (*irretentum: devincti sunt* P: 96r);
 ἀρχάριος (*archarius: tyro* P: 96v);

³ No se traduce en la versión latina de Paltenio.

ταξέωται (*tribuni militares: apparitores* P: 97v);
 ἐξυδαρούται (*liquescit: exsiccatur* P: 99r);
 γνώσει (*cognitione: notitia* P: 100r);
 ἐπαρχότητος (*praefectura: praefectura* P: 100r);
 πολιτεῦμα (*municipatum: conversationem* P: 101r);
 βιζάκιον (*lapidis frustulum: frustulum* P: 101v);
 κλίβανον (*clibano: clibanum* P: 101v);
 ἑαυτοῦς ἐστοιχοῦν (*alii sibimet ipsis obsecundabant: alii vero ipsi gressus suos dirigunt* P: 102r);
 στιχάριον (*vestimentum: vestimentum* P: 102r);
 πολιτεῖαν (*vitae agendae rationem: vivendi rationem* P: 104v);
 προαίρεσις (*voluntas: intentio* P: 109v);
 τῆς ἀχράντου δόξης (*ab incontaminata gloria: ab incontaminata gloria* P: 110r);
 νομὴν (*labem: imperium* P: 113v);
 μάγανα καὶ τριθυρα (*magana et postica: machinis, foribus triplicibus* P: 116v);
 ἐτασθήσονται ([]⁴: *cruciabuntur* P: 118v);
 μεταλλαγήναι (*migrare e mente sua: mutari animo* P: 119v) ...

Puesto que en la mayor parte de los casos las versiones de Valencia y Paltenio difieren, no parece descartable que la explicitación de la forma griega del texto fuente sea, en realidad, un procedimiento justificativo de la propia traducción.

En una ocasión, la palabra griega del margen se hace preceder, incluso, de *ita verti*, y en otro pasaje se señala la necesidad de recurrir a una larga perífrasis para traducir, y con dificultad, un solo término griego:

margen	texto	folio
ita verti ἀναπαύσεις	quietationes (moderationes P)	104r
omnibus his vix reddo verbum unum ἐνοπτρίζεσθαι	intra se velut in speculo exceptam contineant et intueantur (intueatur P)	79v

En algunos casos, la anotación marginal griega se ve precisada por uno o varios sinónimos latinos; normalmente, el término griego precede a la glosa latina, pero también puede seguirla.

margen	texto	folio
φιλάνθρωπον, hominum amantem	humanum (humanum P)	72r
ψυχὴν ⁵ , .i. animam	vitam (vitam P)	72r

⁴ Pedro de Valencia deja un hueco en la línea, y no lo traduce.

⁵ El texto griego ofrece τὴν ζωὴν, por lo que la anotación en griego al margen parece, en realidad, una aclaración.

margen	texto	folio
νίκος, victoriae praemium, palmam	victoriam (palmam P)	72v
ἀπιστίας, incredulitatis, perfidiae	diffidentiae (diffidentiae P)	74r
χαῦνος, stupidus	ignavus (ignavus P)	75r
οἰκονομίαι, apparatus	dispensationes (dispensationes P)	77v
κατόρθωσιν, perfectionem	effectum (directionem P)	77v
χαῦνωσιν, torporem	socordiam (socordiam P)	78v
φρόνημα, sapere	sensum (cogitationes P)	81r
ὕφ' ἓν, simul ac, semel	repente (omnino P)	85r
retundere, ἀντιτύπτειν	impetere (repugnare P)	74v
sive, ut cariat, περιέλαβεν κατὰ χώρησιν	pro captu (quoad capax fuit P)	76v
εὐάρεστος, placens Deo	grata (grata P)	109v
suam, αὐτῶν ⁶	ipsam (ipsam P)	117v

En un pasaje, el procedimiento que detallamos es más complejo; la anotación marginal presenta la palabra original griega, parcialmente transliterada, seguida de un parasinónimo, precedido de *quasi diceret* y seguido, a su vez, de un sinónimo latino y de una referencia intertextual.

margen	texto	folio
PANTOKRATORA, quasi diceret AUTOKRATORA, imperatorem, respicit verba 1 Joan.3,21	omnipotentem (omnipotentem P)	100v

En otros casos, la anotación marginal no hace referencia a la expresión original griega, sino que ofrece un sinónimo del término latino empleado en la traducción, que permite al lector acotar la polisemia del mismo.

margen	texto	griego	folio
indicibilibus	arcanis (imperviis P)	ἀλαλήτων	71r
viti	malitiae (malitiae P)	κακίας	72r
assumat	accersat (assumto P)	προσλαβῶν	72v
habere	obtinere (habere P)	ἔχειν	73r

⁶ τὴν αὐτὴν en el texto griego.

folio
72v
74r
75r
77v
77v
78v
81r
85r
74v
76v
109v
117v

o; la anotación
ada, seguida de
e un sinónimo

folio
100v

resión original
la traducción

folio
71r
72r
72v
73r

margen	texto	griego	folio
posse	facultatem (facultatem P)	τὸ δύνασθαι	73v
sistat	cohibeat (sedaverit P)	παύση	73v
fornicor	scortor (stupro P)	πορνεὺς	74v
hoc	<u>unum est quod</u> quaeritur (unum requiritur P)	ἐν ζητεῖται	74v
negotiorum	occupationum (otii P)	ἀσχολιών	75v
cautela	attentione (intentione P)	προσεχειας	75v
communione	participatione (participatione P)	κοινωνήσαι	77r
adeo	ita (totae P)	τοσοῦτον	77v
messibus	seminibus (semina P)	σπέρματα	79v
recte factis	bonis operibus (recte facto P)	κατορθώμασι	79v
experientiam	usuram (quam ... expertae P)	πειραν	80r
patienter expectans	longanimiter ferens (longanimiter ferens P)	μακροθυμίας	83v
constituitur	digna <u>efficitur</u> (digna habetur P)	καθίσταται	85r
iter peregit	iter fecit (conversatus est P)	δωδέουσε	88r
divertisti	declinasti (de via declinasti P)	ἐξετρέπης τῆς ὁδοῦ	88v

En una ocasión, un sustantivo es explicado mediante un sintagma nombre-
adjetivo, y en otra, un término simple del texto mediante un sinónimo
acompañado de algunas precisiones que lo hacen más concreto:

margen	texto	griego	folio
affectus morbosos	aegritudines (morbo P)	πάθη	81r
manibus eius commissa	commendata (commisum est P)	ἐγχειρισθεις	113v

Más raramente, en el margen figuran no uno, sino dos sinónimos del término
empleado en la traducción, a veces enlazados mediante *sive*, *vel* o *aut*:

margen	texto	griego	folio
fastus, arrogantia	inflatio (arrogantia P)	τίφωσις	74v
versutia, calliditas	astutiae (pravitatis P)	πανουργίας	78v
misericiordiam sive benignitatem	eleemosynam (misericiordiam P)	ἐλεημόσυνην	73v
nigra sive atra	obscura (obscura P)	μελαίνη	73v

margen	texto	griego	folio
perseverantia sive constantia	patientia (tolerantia P)	ὑπομόνη	80v
invidia dignus, vel dignus cuius sors appetenda ducatur	appetibilis (appetendum <i>corr.</i> : desideratum P)	ἐπιθυμητόν	80r
vel excolatur aut depuretur	<u>defaecetur</u> et extenuatur (incrementum sumat, ac minuatur P)	διωλίζεται	92r

El traductor no vacila en recurrir a perifrasis explicativas que permitan al lector aprehender el sentido exacto del original; así se hace cuando un término es demasiado poco preciso, o cuando se trata de un término griego transliterado:

margen	texto	griego	folio
interioris admissionis vir	interior (internus P)	ἐσώτερος	102v
iisdem cum illo mysteriis initiati	symmistae (secretarii P)	συμμύσται	100v

Pero no siempre las explicaciones marginales se refieren a un solo término del contexto; a veces se ofrecen versiones alternativas a sintagmas complejos, o se explica más claramente el sentido exacto en el que debe interpretarse el texto.

margen	texto	griego	folio
a coniugio [consortio, copula] et consensu cum malitiae sugges- tionibus alieni ⁷	ut ... a dubitatione et societate erga malitiae suggestiones alieni esse possimus (ut ... nullam consensus copulam ineamus, nec foedus cum pravus cogitationibus percutiamus P)	ἵνα ... ἀσυνδοιάστοι καὶ ἀσύνθετοι πρὸς τὰς τῆς κακίας ὑποθέσεις εἶναι δυνηθῶμεν	75r
in regnum non admittitur	a regno reiicitur (regno extruditur P)	ἀπόβλητος τῆς βασιλείας γίγνεται	75v
per incuriam aut negligentiam, sine ulla [salutis propriae] cura vitam traducimus	per animi contemptum vitam traducimus (animo ad omnia contemnenda proclivi vivimus P)	τῇ καταφρόνητι τῇ ἔννοια συζῶντας	77v

⁷ En el margen, a su vez, se señala la palabra griega que provoca la dificultad, cuyo doble sentido se desambigua mediante un sinónimo parcial: ἀνευδοιάστοι, ἀσυνδυάστοι.

o	folio
	80v
ov	80r
	92r

permitan al lector un término es transliterado.

	folio
	102v
	100v

lo término del complejo, o se re el texto.

	folio
	75r
	75v
	77v

no doble sentido

margen	texto	griego	folio
et quisque apud se dicit	singulique apud se dicunt (et unusquisque apud se dicit P)	καὶ ἕκαστος ἐν ἑαυτῷ λέγει	80r
Atque utinam contingat ut vel sic	Et contingat quidem ut sic (Fieri autem potest ut P)	γένοιτο δὲ, ἵνα οὕτω τις	84r
omni prorsus consilio destituitur, nec quicquam in sui defensionem cogitare valet	omnes cogitationes suas amittit (perdit omnes cogitationes suas P)	ἀπώλεσεν αὐτοῦ πάσας τὰς ἐνθυμέσεις	97v
hunc hominem, vel hanc vitam perfectam arbitr.	hunc perfectum arbitrantur (hunc reputant perfectum P)	τοῦτον νομίζουσιν εἶναι τέλειον	97v
permitti et erudiri a Deo Malitia exercitationi	novit enim se per concessionem examinandam permitti et erudiri a malitia (quia novit se ex permissione expositam esse prolationibus ac institutioni mali P)	ἐπειδὴ οἶδεν ὅτι κατὰ συγχώρησιν ἀφίεται δοκιμασθῆναι καὶ παιδευσθῆναι ὑπὸ τῆς κακίας	98v
in coelis sicut cives conversamur et agimus	in coelis habemus municipatum, in mundo illo habemus conversationem et rem publicam (in coelis habemus conversationem, in illo seculo vitam agentes atque conversantes P)	ἐν οὐρανοῖς ἔχομεν τὸ πολίτευμα, εἰς ἐκεῖνον τὸν κόσμον ἔχοντες τὴν διαγωγὴν καὶ τὴν πολιτείαν	101r
ad conscientiae suae praescriptum agebant	alii sibimet ipsis obsecundabant (alii vero ipsi gressus suos dirigunt P)	ἑαυτοῖς ἐστοιχοῦν	101v
cum cognoveritis Deum, imo cognitis a Deo	et hoc modo vere cognoverit Deum per virtutem Dei et operationem Gratia<e> (ut hoc modo revera Deum cognoscat per virtutem Dei et efficaciam Gratiae P)	...ἐπιγνῶ θεόν ...	109v
in quo daemones nihil a se habebant	alienusque a daemonibus (alienus a daemonibus P)	δαιμόνων ἄλλότριος	111r

margen	texto	griego	folio
exierunt e seculo et monachi facti sunt	accesserunt (accesserunt P)	προσελθεῖν	117v
Spirítum non suggerebat	ministerium Spíritus non habebat (ministerium Spíritus non obtinuit P)	διακονίαν πνεύματος οὐκ εἶχεν	120v

Cuando se trata de alternativas en la traducción, el autor puede hacerlo explícito mediante las conjunciones *vel* y *sive*. En un caso, la anotación marginal se hace preceder de *veritam potius*, lo que implica, frente a *vel* o *sive*, la preeminencia, en última lectura, de la variante.

margen	texto	griego	folio
vel, Hic enim data, etc	Hoc enim modo data est (sic P)	ᾧδε	82r
vel, conservis alimentum [et incrementum] dabant	conservos enutriebant (conservos educabant P)	τοὺς ὁμόδουλους ἐξέτρεφον	90r
vel, excolatur aut depuretur	defaecetur et extenuatur (incrementum sumat, ac minuatur P)	διωλιζεται	92r
vel, ab eadem gente [a Gentibus] persecutiones patiebantur Iudaei, a qua postea Christiani	ex eadem gente [homines] persecutiones sustinebant (ex illa gente multi persecutionem perpessi P)	ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἔθνους ἐδιώχοντο	102r
vel, etiam corde invito, ut alibi, sed placet magis quod verti	non autem ex cordis voluntate (quanvis renitatur animus P)	καὶ μὴ θελοῦσης τῆς καρδίας	105v
vel, et ipsi [diabolo]	et sibi ipsi pugnet (atque pugnet secum P)	μαχεσθῆ αὐτῷ	112v
vel, venientem in cor	veniens in cor (ad cor perveniens P)	ἐν τῇ καρδίᾳ ἐρχόμενον	120v
sive, ut capiatur, περιέλαβεν κατὰ χώρησιν	pro captu (quoad capax fuit P)		76v

folio
117v
120v

ede hacerlo marginal se nencia, en

folio
82r
90r
92r
02r
15v
2v
lv
v

margen	texto	griego	folio
vertam potius, et animose egissent, peregrinum quid et natura sua superius acceperunt; oleum videlicet, in vasis cordis sui, id est, supernam Spiritus gratiam, ac sic poterunt	Ecce enim quinque illae prudentes virgines, cum vigilassent et animosius quam pro natura propria se gessissent, sumpto in vasis cordis sui oleo, id est, superna Spiritus gratia, potuerunt (Ecce enim quinque prudentes ac sobriae virgines, alacriter accersentes hospitem naturae suae, accepto in vasibus cordis sui oleo, hoc est, superna gratia Spiritus, potuerunt ... P)	...αι πέντε παρθένοι αι φρόνιμοι νήψασαι και γοργευσάμεναι τὸ ξένον τῆς ἐαυτῶν φύσεως λαβοῦσαι τὸ ἐλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις τῆς καρδίας αὐτῶν, τουτέστι τὴν ἄνωθεν χάριν τοῦ πνεύματος, ἡδυνήθησαν...	75v-76r

En cambio, cuando se trata de explicación del sentido del texto, la intención del traductor se hace explícita utilizando *id est*, o, más comúnmente, su abreviatura *.i.* En un caso (96-97r), la anotación marginal precedida por esta abreviatura es la respuesta a una interrogación retórica del texto⁸, y en otro se emplea como variante *quasi dicas*:

margen	texto	folio
.i. quidquid faciant	si quid faciunt	74v
id est, videlicet nec solliciti sunt de crastino, neque concupiscunt	nec solliciti erunt de crastino, nec concupiscent	94r
.i. liberam voluntatem habet revertendi, si velit	et voluntatem habet redeundi	96r
.i. alienatus a vita Dei, quod Deum spectat	et mortuus fuisset Adam a Deo	119v
.i. numquam videlicet, sed Dominus solus	Quando / igitur et angeli ad tuam salutem venerunt?	96v-97r
quasi dicas, unum quodam peccati corpus	sic una quaedam Malitiae affectionum	79v

Pero cuando más nítidamente se observa el prurito de fidelidad al original de nuestro humanista es en los casos en que la anotación marginal se hace preceder de la abreviatura *ad verb.*

⁸ En otro pasaje (79v) encontramos la explicación a una frase del texto mediante explicación de un demostrativo. El texto, en efecto, reza: *In hoc enim differunt veri Christiani ab omni [reliquo] hominum genere*, y en el margen se precisa: *Vt veri adoratores, i. non perfecti, non quod alii Christiani et adoratores non sint.* Cf. además 90r, cuya anotación marginal *Exhibere hominem perfectum in Christo* explicita la frase del texto *sic [haec facientibus Apostolis].*

margen	texto	griego	folio
ad verb. studiosam sive virtuosam conversationem	virtutis studium (conversationem P)	διὰ ... τῆς ἐναρέτου πολιτείας	80r
ad verb. in humanitatem	in humanitate (in homine P)	εἰς τὴν ἀνθρωπότητα	85v
ad verb. inconsolabilis	consolationem non admittens (continuus P)	ἀπαραιμώθητον	100r
ad verb. secundum idem verbum	iuxta eiusdem verbi [divini] sermonem	κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον	78v

En otras ocasiones, en fin, la anotación marginal es un comentario aclaratorio del texto, que se compara a algún pasaje de las Escrituras (102r; 110r), o si es, justamente, un pasaje bíblico, se compara con el texto de otra versión distinta de la que se sigue (80v). Es posible también que el sentido del texto se extrapole a un ámbito de aplicación más amplio (99r), o se recoja gráficamente mediante una frase hecha, extraída de la liturgia.

margen	texto	folio
Non pugnat hoc cum sententia Apostoli, <i>Regnum Dei non est esca et potus, sed iustitia</i> , etc.	Nam Christianismus esus est et potus	102r
gloriam Domini specul. in eandem imaginem transformamur	Qui igitur divinae gloriae particeps fieri vult, et veluti in speculo Christi imaginem in principe animi sui parte videre	110r
in Vulgata, speculantes transformamur, claritate in claritatem	speculamur in eandem imaginem transformati a gloria in gloriam	80v
Spes Dei, ut fides Dei, caritas Dei	si vero semper habuerit quis spem Dei	99r
sursum corda	et habeas cor tuum ad Dominum	86r

Ahora bien, si hemos destacado hasta ahora el prurito de fidelidad al texto fuente de Pedro de Valencia, esta actitud no debe calificarse de servil. Nuestro humanista, en efecto, se permite en determinados pasajes enmendar el texto griego, y el margen, entonces, se convierte en aparato crítico. En algún caso (80v, 93r), se ofrece al margen la lectura griega original, que el autor ha respetado en su

margen	texto	folio
Nam legendum ἐκδυσάμενοι, non ἐνδυσάμενοι	ut ne corpus <i>exuti</i> nudi inveniamur (ne corpore <i>induti</i> nudi deprehendamus P) ¹⁰	80r
τοῦ κάρπου, vel τῶν κάρπων	replens ipsum fructibus Spiritus (replens eum fructu Spiritus P: πληρῶν αὐτὸν τὸν καρπὸν τοῦ πνεύματος Gr.)	105v

Un caso más complejo encontramos en 88r, donde se lee *sed Dei oculus mentem inspicit ipsam et cogitationes*, a lo que sigue una tachadura:

quomodoque [mens humana] circumspe<c>tat et perperam ac perverse intuetur [res omnes]

El texto que sustituye a esta primera lectura eliminada figura al margen:

ac velut [circumcir<c>a exterius intuetur] circumspicit et despicit, nec init,

y el contexto prosigue: *cum ipsis societatem, quandoquidem ...* En el margen, tachado, se lee:

sic interpretes, nec displicet¹¹, nam respicere videtur illa Deus de coelo respexit super filios hominum ut videat si est intelligens etc. sed ego ad oculos per varia fornicantes referebam

Pero la explicación más detallada se encuentra en 100r, a propósito de:

... adurentem ignem et in membris strepentem [dum urit], pro nihilo reputas, ignorans [videlicet] quod, nisi arrhabonem Sancti illius Spiritus acceperis in exitu de corpore ...

En el margen leemos, en primer lugar, en qué consiste el error de sus dos predecesores:

Mirum quam nihili menda duos interpretes fefellerit, ex divisione verbi ἡγή, arbitraris, in articulum et nomen ἡ γῆ, terra

y a continuación, la traducción errada de ambos; primero, la de Paltenio:

verterunt enim, primus, ignem ardentem et perstreptentem in membris, quale nihil terra (continet) si ignoras; nisi susceperis Sancti Spiritus arrhabonem cum e corpore discedis

y después, la de Pico:

Alter non aliter: Strepitantem in omnibus membris quale nec sinus terrae (continet). Si ignoras, nisi acceperis, etc.

¹⁰ Pedro de Valencia no contempla la posibilidad de que se trate de una paradoja, en cuyo caso sería innecesario alterar el texto griego.

¹¹ Cf. Paltenio: *at oculus Dei videt ipsam mentem ac cogitationes, et quasi respicit et despicit, nec cum eis ullam societatem init*. El texto griego es el siguiente: ἄλλ' ὀφθαλμός τοῦ θεοῦ βλέπει αὐτὸν τὸν νοῦν καὶ τὰς ἐνθυμήσεις, τὰς ὡς περιβλέπει τὰς παραβλέπει, τὰς οὐ ποιεῖ ἐν αὐτοῖς κοινωνίαν, ἐπειδὴ ...

lector de la versión manuscrita. En algún caso, la correferencia es fácil de establecer; así, en 88r *iter peregit*, en el margen, debe ser, sin duda, una segunda opción para la expresión del texto *iter fecit*, o en 101v, *ad conscientiae su(a)e praescriptum ageba(n)t* debe referirse a la frase del texto *alii sibimet ipsi obsecundabant*, pero ya no resulta tan indudable aseverar que la anotación marginal *cum cognoveritis Deum, imo cogniti sitis a Deo*, se refiere a la frase *et hoc modo vere cognoverit Deum per virtutem Dei*.

En otros casos, en fin, la presencia del signo de llamada en el contexto y su ausencia en el margen parece deberse simplemente a un descuido; así, en 72v el signo " precede a *victoriam* en el contexto, pero falta en el margen, donde se lee

vīkov, victoriae praemiu(m), palma(m)

Cf. otros dos ejemplos en 74v:

contexto: " *si quid faciunt*
margen: .i. *quidquid faciunt*

contexto: " *et aliud [membrum] alii compatitur*
margen: *lego καὶ ἄλλο ἄλλω*

Otros signos se emplean sólo esporádicamente. El asterisco, colocado detrás de la expresión pertinente, parece emplearse cuando el traductor sospecha la existencia de una laguna en su fuente; así, en el f.118v, colocado a continuación de *Ecce ego donum spirituale obtinui*, remite al margen, donde se lee: *videtur aliquid deesse*. En otra ocasión marca simplemente la opinión del traductor sobre la pertinencia de algunas partes del texto; así, en 88v se lee al margen, y con razón: *curiosae quaestiones et inutiles*. El signo + se emplea sólo una vez (f.79v) como marcador de correferencia entre el contexto y el margen; se coloca, en efecto, en el contexto ante

sicut et vulgo etia(m)¹³ inter ipsos differentiam et discrimen in hoc esse arbitrantur,

y en el margen ante:

sicut et vulgo etiam putant, differentiam.

Como se trata de un folio en el que se amontonan diversas anotaciones marginales, el empleo de este signo parece apuntar, de nuevo, al deseo de claridad. El signo >, por su parte, colocado delante de una expresión, indica la sospecha del traductor de una interpolación o redundancia incorporada indebidamente en el original griego; así, en el f.113r, se lee:

Hoc proprium > permanere ipsius est,

¹³ et vulgo etiam *sser.*: *quidam del.*

que remite al margen: *abu(n)dare videtur*¹⁴. Igualmente, en 120v se lee:

... *illud [inquam] nuda etiam corpora, quae ex sepulchris resurgunt, [vestiet] in die illa resurgentia corpora,*

traducción muy literal de:

... ἐκεῖνο καὶ τὰ γυμνὰ σώματα ἄπερ ἀνίστανται ἐκ τῶν τάφων, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τὰ ἐγειρόμεναι σώματα,

y sobre la penúltima palabra (*resurgentia*), se coloca de nuevo el signo >.¹⁵

2.2 Correcciones realizadas en el propio contexto.

Además de estas anotaciones marginales, que comentan, explican o discuten el texto de la traducción, en el propio contexto se encuentran lo que más propiamente deberíamos llamar correcciones.

a) Tachaduras.

El caso más frecuente consiste en la sustitución de una palabra por otra de contenido cercano. En unos casos, la palabra tachada se corresponde parcial o totalmente con la que emplea en su traducción Paltenio; escribimos, en el primer término, la lectura definitiva, en el segundo, la palabra tachada que precede a ésta, en el tercero, la lectura de Paltenio, y en el cuarto la lectura del texto fuente:

ducit. agit del.: *agente* P: ἄγοντος (71r);
tenuia. subtilia del.: *subtilia* P: λεπτά (76v);
caecis visum donavit. restituit del.: *restituerit* P: τυφλοὺς ἀναβλέψαι ἐποίησε (78v);
furoris. insaniae del.: *insania* P: μανίαν (78v);
ultra. amplius del.: *amplius* P: μηκέτι (79v);
sylva. materia del.: *materia* P: ὕλη (81v);
ministros. servos del.: *servos* P: διακόνους (86r);
opprobriis. contumeliis del.: *contumeliis* P: ὀνειδιζόμεθας (88r);
ignominia notata. honore spoliata del.: *honoribus spoliata* P: ἀτιμασθεῖσα (91r);
ipsi. Deo del.: *Deo* P: αὐτῷ (92r);
veterem. pristinum del.: *pristinum* P: ἀρχαῖον (96r);
per ... inobedientiam. propter del.: *propter* P: διὰ (97v);
malitia. vitio del.: *vitio* P: κακίας (97r);
commodos. aptos del.: *aptos* P: προχωροῦντας (98r);
mulier. femina del.: *foemina* P: γυνή (101v);
offuscavit. hebetavit del.: *hebetavit* P: ἡμαύρωσεν (111r);

¹⁴ En el texto griego se lee: τοῦτο ἰδίον ὑπομεθεῖν αὐτοῦ ἐστίν.

¹⁵ Paltenio resuelve la dificultad con una traducción más libre: *illud nuda quoque corpora, quae resurgent ex sepulchris, in illa die, qua corpora excitabuntur, illa videlicet induet gloria.*

redderet. restitue<&æ |>: *restitueret!*. ánoSouvat (11 Ir);
*superbiam, arroganti*amdel.: *arroganti*am!/? . útprijlotpgoóow] (114v);
*quondam. olim*del.: *olim!*. xoré (117r);
*divinis. sacris*del.: *sacris*P: Oeiw (118v);
*ingenium. natura*del.: *natura*P: (pócn? (119v) ...

Estas correcciones corroboran que, mientras traducía, nuestro humanista tenía muy presente la versión de Paltenio, que cotejaba inmediatamente con el texto griego, procedimiento que le llevaba a sustituir ciertas palabras tomadas de aquél, y que ya había escrito en el folio.

Sin embargo, son ligeramente más frecuentes los casos en los que ocurre justamente lo contrario, es decir, que es la segunda versión, que sigue a la tachadura, la que se corresponde con la traducción de Paltenio:

*res. negotium*del.: *res*P: xoó'yua (71r);
*ne uti non*del.: *ne*P: iva (77v);
*revera, ver*del.: *revera*P: ép K/,zf)sia; (75v);
prudentes. sapi<entes> del.: *prudentes!*/? , tppóvffxo: (75v);
*domicilium. habitationem*del.: *domicilium!*-. Siartav (76r);
spiritus(sanctus *dell*) *Domini. spiritus Domini!*-. tó Jtveípa tou xuqíou (76v);
*habitatores. incola*del.: *habitatores!*-. otxqTogs? (79r);
*idolis servierunt. idololatrarunt*sd.-. *idolis cultum exhibuerunt!*-. eíSwXoXáTgqaav (85v);
et filias(sacriñcaverunt *dell*) *daemoniis immolarunt immolarunt!*-. éouoav (86r);
*reddat restitua*del.: *reddat!*-. áxoSoCvai (86v);
*discit cognoscit*del.: *discit!*-. pavQávst (88v);
*cordis. mentis*del.: *cordis*P: xaoóiaq (90v);
 IZWj... *qualem*(metum *dell*) *habebat timorem. quofuerit timare!*-. oíov eíve <πό3ov (92r);
*fistulam. canales*del.: *fistulam!*-. óyeroñ (94r);
*eradicatur. extirpatur*del.: *eradicatur!*-. éxgi^oikai (96v);
*praeparatur. componitur*del.: *praeparatur!*/? . eÚTgexi^sTat (97r);
*construant aedificent*del.: *construant!*-. xTioOrjvai (99v);
*perfectione. gratia*del.: *perfectione!*-. xhetóiqu (101v);
*ediscunt docentur*del.: *ediscunt!*-. pavQávouat (ÍOlv);
*circúdate. vestita*del.: *circundata et amicta!*-. xegt|3é;3Xiy;ai (106r);
*valuit potuit*del.: *valuit!*-. íoyuasv (106v);
*velociter. quamprimum*del.: *velociter!*-. év ráyst (107r);
*Dominus. Deus*del.: *Dominus!*-. ó xiotoc (lllv);
*gaudium. laetitia*del.: *gaudium*P: yaga (112v);
et(gustu<m> *dell*) *suavitatempanis sumere. et sumere suavitatempanis*P: tov vócttov (115v);

*et lumen mundi totius (fuerunt del.) constituti sunt: constituti ac ordinati sunt P: ἐτέθησαν (71v);
patiebantur: sunt passi del.: passi sunt P: ἐδιώκοντο (113v) ...*

Más frecuentemente, la corrección apunta al orden de palabras. Dos parecen las tendencias básicas; en primer lugar, el desplazamiento de una forma verbal al final de la frase:

*ipse Dominus (dixit del.) Apostolis dicit (71v);
prout (scit del.) ipse scit (72v);
intus in anima (accipiat del.) amodo accipiat (80v);
nec facile quis (recordatur del.) divini iudicii recordatur (93v);
in mundum perfectum (defert del.), in requiem aeternam defert (100r);*

en segundo lugar, el desplazamiento del sustantivo núcleo de un sintagma nominal preposicional a la posición final dentro del mismo:

*si enim tanta erga (corpora del.) dissolvenda et rursus moritura corpora (78v);
quae domus est (vis del.) Spiritus Sancti vis (80r)*

En un pasaje, el segundo término de la comparación se encaja en un sintagma formado por adjetivos predicativos en grado comparativo y pronombre:

maiolem atque fortiolem (eum del.) anima (fecisti del.) eum fecisti: maiolem quidem et fortiolem eum anima constituis P: μείζον καὶ ἰσχυρότερον αὐτόν ἐποίησας τῆς ψυχῆς (75r)

Se observará, por lo demás, que la corrección presupone una rectificación también del orden de palabras en Paltenio.

En otros casos, la situación es algo más compleja; en 75r, por ejemplo:

... intelligentis et discernentis (animae del.) partis animae pro viribus curam habere debent

aparentemente encontramos la tendencia contraria (*partis animae*, y no *animae partis*, con el determinante detrás), pero lo que prima, en realidad, es el afán de claridad, pues se trata de evitar que los participios se asocien con *animae*, en vez de con *partis*. En 75v, por su parte:

conservans (illam del.) animam illam a casu immunem quae ...

se trata, probablemente, de acercar el presentador demostrativo al pronombre relativo.

En algún pasaje, la corrección motivada por el orden de palabras no pretende simplemente ajustarse a una norma más o menos aceptada, sino que corrige una infracción clara que adulteraría el sentido del texto, provocando una interpretación errónea por parte del lector:

«BK↑

«ggiiBilliil»

»

1

1 B B B

M »

i »
m u
«H i
1 1 1
M B K
B B i
B h B

I g i l l

ASSiAA

I B B »
B H B
BaS »Bll

»
B M
ja - i »

|||Hh 1

SIEBBBBII
J g I

S SB » »
1 M R
1 1 1 3
» » »

IESSIB1
B B »

~en ambos pueden estar emparentados etimológicamente:

zuigationis- purificationis corr.: *puñtatis* ^-. xaOápoewt; (102r);

anisnabus' *animis* corr.: *animis* H(116v).

- un pasaje (79r), el sustantivo resultado de la corrección subsume un sniagma con cuyo determinante se relaciona etimológicamente; la lectura : r : i va reza:

izante animas cribratore Satana cribro

eribratore corrige *cribro agitatore* El texto griego que se traduce es, en su anda parte:

{r.y.x^ovToq Eatavá Stá τοό οivτου

:lo que parece que nuestro humanista tradujo primero οivτάlovToc como *cribro* re; pero, deseoso de respetar al máximo la literahdad, tradujo el final de la : mediante *cribro*, lo que supondría la repetición de esta palabra en la misma de ahí la corrección en *cribratore'* Paítenlo había traducido: *lactante animas qui cribrat cribro*

m el caso de sustantivos prefijados, la corrección puede consistir en un de prefijo:

inmutatio' *transmutatio* corr.: *diversitas* V'. áXXoíwaiq (79v);

inquisitica' *disquisitio* corr.: *inquisitio* P: (84r)

Además de sustantivos, aparecen corregidos adjetivos; un adjetivo calificativo ie ser corregido en otro emparentado etimológicamente:

; : :ii *regla* (regali *corri*) *coena lactantur*: *regla* YfiaaiXixá) (103v),

; puede ser un participio:

dp-catis' *gloriosis* corr.: *gloriosis* lri. óeSoóxoiisvoi" (89r)

: el caso de los participios, una forma simple puede ser reemplazada por una jesta:

Psioiita' *soluta* corr.: *dissoluta* P: XeXopéva (85v);

II mversa:

tsatu' *renati* corr.: *nati* P: yswqOsvTe;; (117v)

7_mbién puede tratarse de dos participios sin relación etimológica:

ícsar:tibus' *commorantibus* corr.: *diversantibus* V'. xaTáXoóvTMV (117r)

Las correcciones afectan también a las partes invariables de la oración, como preposiciones:

*in coelestibus cogitationibus, per coelestes*corr.: *per coelestes*P: év oúgavioic; (72v)

subordinantes:

velut: ut corre. iherozo (76r);

*quamvis; licet*corr.: *quamvis*P: si yág (88r)

o coordinantes:

*ergo| igitur*corr.: *ergo|p. toivuv* (81v);

*igitur: enim*corr.: *igitur*P: oúv (85v);

*ergo| enim*corr.: *ergo*P: oúv (99r)

En otros casos, la corrección no supone el recurso a otra entrada léxica distinta, sino un cambio formal dentro de la misma unidad léxica. Dos son los tipos básicos, cambio de caso, en los sustantivos:

via deducuntur et in quiete collocantur: quietem corr.∅ *dinguntur ac requiescunt* P: óSpyoñvTai zai ávauaóovrai (93v)

o cambio de forma verbal:

... lucem Dei in se habens(habet corr.), *in eaque vivens*(vivit corri)...: éypwa... (woa - (72V)'

*cor non inspicientes, corde non inspecto*corr.: *non inspecto corde*P: up éyxózTovTsc eiq Tpv zapSiav (97v);

*frustra vigilavit custodiens: qui custodivit*corr.: *qui custodit*V: ó (puXárrwv (109v)∅

Hasta ahora nos hemos referido sobre todo a una corrección que afecta a una sola palabra, pero es también posible que afecte a todo un sintagma:

*Ignis hic traben, quae in oculo interiori est. quae intra oculos est*corr.: *traben interioris oculi*P: Tpv év t ú ó(pf)a/.uú Sozón z.aTazaíov (11 Ir)

Normalmente, las palabras corregidas pertenecen a la misma categoría que sus sustitutos, pero se documentan ejemplos de adjetivos reemplazados por el genitivo de un sustantivo emparentado:

in exercitationem et belli(bellicam corri) *disciplinan-, disciplinan militarem*P: traiSeíav TtoXérou (116v)

∅Esta corrección es solidaria con la del verbo; *collocantur*, en efecto, figura en sobreescrito, pero la primera versión, tachada, era *aguntur*.

∅ Se observará que se trata, en todos los casos, de ajustarse lo más posible, incluso en la sintaxis, al texto fuente.


```

) * 3 D (( ' ( A Q** > Q1# RJ
* 3 D ' ( * A QVR Q11;RJ
& 3 D% ' ( & D**R> Q-7;RJ
& 3 * ' ( & D C|; Q- RJ
3 % ( ' PD >D;C|' ; Q-";RJ
& 3 ) ( ' PD & A 6 ( ; Q-1 RJ
- 3 ) ' PD A - E 4; 3 ; D4; Q.1;RJ
& * 3 ( ' PD & * D, Q 7 ;R#J
3 // ' ( <>DC ;4e Q 7;RJ
< 3 ' ( A N^$4> Q 1;RJ
3 % ' ( mgD Q 1 RJ
' ' 3 6% ' ( ' ' BDE; 6*;C^ Q -;RJ
* 3 D * ' ( * D (( C- Q -;RJ
3 8% ( ' P D ^* 60> Q## R
/ B % ( 3 ( D * * (
? ; (4 A
# ' 3 ) ( ( ' ( gD 4 ;> Q1' RJ
' 3 ; ' ( ' B4D EQ* 7$[ ; Q1- RJ
') 3 / ' ( ' D C ; Q1.;RJ
3 % * ( ( ' ( D C6 Q-- RJ
* ' 3 ; % ' P ( ( D ) D 4 ^ Q-- RJ
3 D*(% ' ( A O 4; Q--;RJ
& 3 D 3 ( ' ( - D * 4 ; Q.' RJ
3 D ' ( ' D [C6(Q.1 RJ
' ' ' 3 D ( ' P D & * ' "
A EQ*; OR 6 C/D* I 4; ; I; Q.1;RJ
* Q ' P ' 3 D* ' P ' ' D* ' ' ' ( D
4 (0> - E-$:* * 6 64; 6ae^D^; Q 7- RJ
& 3 D/ ' ( A ++ ;J6 H
' & ) 3 D ;/ ) ' ( D E ;;54* Q 7. RJ
' ) 3 D* ' ( ' ) D 3bQ*E; ; Q 1 R
%) CB* I % B ?%* ( 4 * ; * 4
* / / * ) 6 A
3 D % ' P Q1 R
/ ( (( 3 4 ; %* , 8
* ) (* 6 ! 0 ; (

```

```

76. W F 3 0 0 1 1 B 0 1
3 F F 1 C3
7>+ 0 F 0C !

```


Esta tendencia rectifica parcialmente el marcado deseo de literalidad, incluso en la sintaxis, de nuestro humanista, y en algún caso supone una corrección del orden de palabras de Paltenio, que es quien coincide en este caso con el texto fuente:

et omnia extranea prae illis animo fiunt. fiunt animo transp.: *fiunt animo* P: γίνεται ἐν τῷ νόῳ (77r);

non ultra inquietis et vanis cogitationibus cribrandi et iactandi. cribrandi et iactandi inquietis et vanis cogitationibus transp.: *nullo amplius cribro agitati neque fluctuantes in caducis ac vanis cogitationibus* P: μηκέτι σινιαζομένους καὶ κυμαινομένους ἐν ἀστάτοις καὶ ματαιοῖς λογισμοῖς (79v)

En otros casos, en cambio, la transposición parece influida por el orden de palabras en Paltenio, que se considera más adecuado que el que inicialmente se había empleado, que estaba más cercano al texto fuente:

ut te, qui perieras et vulneratus eras, revocaret. ut te, qui perieras revocaret, et vulneratus eras transp.: *ut te perditum ac vulneratum revocaret* P: ὥστε σε τὸν ἀπολωλότα ἀνακαλέσασθαι, τὸν τετραυματισμένον (111r)

En 116v, en fin, que traduce ὥσπερ οὖν οἰκίαν μεμεστωμένην δυσωδίας καὶ κοπρίας, parece que el traductor, tal vez cansado, procedió a retrasar hasta el final el participio, para ajustarse al orden de palabras latino, pero no advirtió que el complemento instrumental era doble, de modo que tradujo primero δυσωδίας, después el participio, y a continuación observó que había cortado la perícopa antes de tiempo, omitiendo καὶ κοπρίας, cuya traducción añadió tras el participio; una segunda lectura le llevó a corregir el texto definitivo haciéndolo más latino en cuanto al orden de palabras:

quemadmodum igitur domum foetore et stercore repletam. repletam et stercore transp.

En unos pocos pasajes se documenta el proceso contrario, bien para respetar el orden original:

ut et ipsum corpus simul regnet cum anima. cum anima regnet transp.: *cum anima regnet* P: συμβασιλεύση τῇ ψυχῇ (74r)

bien para acercar el antecedente a una oración de relativo que sigue:

praeceptis Domini a nobis adimpletis per spiritum eius, qui solus cognoscit ...: per spiritum eius adimpletis, qui transp. (105v)

Una segunda tendencia consiste en colocar el sustantivo al final de un sintagma nominal, haciendo que preceda bien un adjetivo:

et pravis moribus. et moribus pravis transp. (77v)²⁶

²⁶ Tanto en el texto griego como en la traducción de Paltenio el adjetivo sigue.

un genitivo:

Spiritus Sancti exortum ac participationem. exortum ac participationem Spiritus Sancti transp. (84v)

o ambos:

Oportet enim omnem hominis conatum. conatum omnem hominis transp.: *omnem laborem hominis* P: ὅλον τὸν ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου (81v)

En un pasaje, un genitivo que precedía a un sintagma adjetivo-sustantivo se coloca entre éstos, consiguiéndose así un orden de palabras usual en latín clásico:

ad coelestem Sanctorum ecclesiam. ad Sanctorum coelestem ecclesiam transp. (71v)

Pese a ello, se documenta también el fenómeno contrario, concretamente la posposición del adjetivo al nombre, curiosamente en sendos pasajes en los que el original griego y la traducción de Paltenio documentan el orden contrario:

Christiani veri. veri Christiani transp.: *veri Christiani* P: οἱ ἀληθινοὶ χριστιανοὶ (80v);
nisi per labores multos. per multos labores transp.: *nisi summo cum labore* P: εἰ μὴ διὰ πολλοῦ καμιάτου (112v);
cum differentia multa. multa cum differentia transp.: *magna cum differentia* P: ἐν πολλῇ τινι διαφορᾷ (76v)

La finalidad que se persigue es probablemente subrayar enfáticamente el adjetivo.

Otros pasajes requieren una interpretación individualizada; así, por ejemplo, en 73v:

agitatur quatiturque et movetur flante peccati vento vehementi. agitatur flante peccati vento vehementi, quatiturque et movetur transp.: κλονεῖται τῷ δεινῷ ἀνέμῳ τῆς ἀμαρτίας πνέοντι, καὶ σείεται, καὶ κινεῖται

un orden de palabras *verbo - abl. absoluto - verbo - verbo*, que se ajusta tanto al orden sintáctico del original como a la traducción de Paltenio, se corrige desplazando el ablativo absoluto, que afecta a los tres verbos, al final del periodo.

g) Inserciones.

Incluimos en este apartado las adiciones o inserciones dentro del bloque del texto, normalmente palabras que se omitieron por descuido en el momento de la traducción, o que el traductor, tras una segunda lectura, considera que deben añadirse al cuerpo del texto, donde se marca mediante el signo *^*, colocado en el lugar donde debe procederse a la inserción; ésta se escribe, bien entre líneas, bien al margen, haciéndola preceder del mismo signo; lo señalaremos mediante las abreviaturas *ins.* (inserción en sobreescrito) y *mg. ins.* (inserción cuyo texto se escribe en el margen).

h) Suplecciones mediante los signos []

Como ya hemos señalado, parejo al afán de literalidad corre el de claridad; ambos de dan la mano en glosas, explicaciones, etc., pero el afán de claridad destaca sobre todo en el recurso frecuentísimo a adiciones que completan expresiones elípticas o poco claras del original, pero que el traductor considera necesario incluir, y que se señalan con el signo [], que mantenemos en nuestra edición.

La primera posibilidad es que la adición incluida entre los signos [] consista en un sinónimo, en sentido más o menos estricto, de la expresión que precede; así, un sustantivo puede ser precisado mediante otro sustantivo. En el f.72r, por ejemplo, leemos:

operationem [efficacitatem]

que corresponde al griego ἐνέργειαν. Más ejemplos pueden verse en:

- cum vigilantia* [sobrietate]: *sobrietate* P: μετὰ πάσης νήψεως (75r);
negligentiam [incuriam]: *negligentiam* P: ἀπροσεξίαν (75v);
caritatem [dilectionem]: *dilectione* P: ἀγάπην (76r);
concinntas [ornatus]: *ornatus* P: διακόσμησις (77v);
stupore [moerore]: *pigritia* P: χάνωσις (77v);
Malo [daemoni]: *malo* P: τῷ πονηρῷ (78r);
obsequia [cultus]: *cultus* P: λατρείαν (78r);
affectionum [passionum]: *affectionum* P: παθῶν (79v);
lumen [flamma]: *lumen* P: φῶς (82v);
obsequio [obedientia]: *obsequio* P: ὑπακοῇ (84r);
rem [divitias]: *bona* P: ὑπαρξιν (86r);
assidentiam [assiduitatem]: *assidendi beneficium* P: προσεδρίαν (89v);
quadrupedes [animantes]: *quadrupedia* P: τετράποδα (90v);
et est terra [regio] *in aere: terra* P: γῆ (90v);
patria [urbs] *Satanica: patria* P: πατρις (90v);
fontis oculus [scaturigo]: *fontis scaturigo* P: πηγῆς ὀφθαλμός (97v);
secretiora [mysteria]: *secreta* P: μυστήρια (100v);
personas [imagines]: *personas* P: πρόσωπα (103v);
gravitate [torpore]: *torpore* P: βάρους (109v);
ut corpusculum [tabella] *quod scribendum ... est. Quemadmodum est membrana literis*
consita P: ὡσπερ ζωμάτων γραφόμενον (111v);
similitudo [simulachrum]: *similitudo* P: ὁμοίωμα (111r);
ferae [viperae]: *belvae* P: θηρία (114r);
disertationem [iurgium]: *disputationem* P: διάλεκτον (115v);
canonica [vidua]: *canonica* P: κανονική (116r);
ovis [agnus]: *ovis* P: πρόβατον (120r);
visionem [inspectionem]: *contemplatione* P: ἐκλάμψουσιν (122r)

En un par de ejemplos encontramos la precisión de un término griego transliterado mediante su traducción latina:

Apocalypsis [revelatio]: *revelatio* P (83r);
Apathia [passionum carentia]: *affectionum vacuitate* P (102r)

Otra posibilidad es la inversa, la explicitación del término griego original:

sensu [φρονήματι] (79v)

Otra posibilidad es la transliteración latina:

lacta [athlesis]: *pugna* P (100r)

En algunos pasajes, en lugar de un sinónimo se emplean dos, yuxtapuestos:

institutus [negotiis, studiis]: ἐπιτηδεύματων (75v);
sigilla [effigiunculas, emblemata]: *animalcula* P: ζώδια (99v)

Otra posibilidad es la explicitación mediante las conjunciones disyuntivas *aut* o *sive*:

olus [germen aut radix]: *olus* P: λάχανον (98v);
cogitationes [discursus sive ratiocinationes ex proprio ingenio]: *cogitationes* P:
διελογισμούς (112r)

Otras posibilidades documentadas esporádicamente son un sintagma sustantivo-adjetivo que precisa a un sustantivo:

theatrales [scenici ministri]: *qui theatra pompa gaudent* P: θεατρικοί (116v)

Otra posibilidad es un sustantivo determinado por un genitivo:

affectionum [passionum animi]: παθῶν (76r)

El sustantivo puede también ser explicitado mediante una oración de relativo, seguida de un parásinónimo:

quis enim pictor [qui facies hominum imitatur, effigiarius] *inspicit attente faciem ...:*
statuarius P: εικονογράφος (119r)

Otra posibilidad es una paráfrasis que se acerca casi a una definición de diccionario:

inimicium [characterem quo oves proprias impresso inurit] (89r)

Otra posibilidad es una expresión no ya sinónima, sino correferente:

malus ex quo malus sermo [verbum serpentis] *ad ipsum accessit* (86r)

Además de sustantivos, podemos encontrar adjetivos que precisan a otros adjetivos, incluyendo participios:

inmensurabili [indicibili]: *inenarrabilis* P: ἀρρητου (71r);

exemplo utens [exempli grada hoc proponens]: *exemplo utens d.*: ἀ7to8siypart (72r);
perfectum [rectum] *hominem: hominemintegrumatperfectum*: ἀ7to8siypart (74r);
reápiens [suscipiens]: *reápiens V.*: (78r);
dispersi [disiecti]: *dispersi d.*: ΣtsOTto9raoQiqav (78r);
alia vero [diversa]: *aliudP: om Gr.* (79r);
in mentem secretiorem [absconditam vel desolatam]: *inquinatam P.*: ptpaviopévov (ÍO2v);
tradentes [dicantes]: *consecremusP:* ávaOsvrec (104v);
acutiorem [ociorem]: *acutioremP:* ó^orépav (ÍO6v);
humiliatis [depressis] *apeccato: sub iugumpeccati redactisP:* ta7tstvw0eíaoat? áitó tf|v áüiapTÍav (109r);
herbas tritiá molles [virides et luxuriantes]: *teñerasP:* rpu(pegá<, (113v)

En un pasaje, la sinonimia se consigue recurriendo a la litotes:

incretus [non factus]: *incretus V.*: ἀroirgoc (76v)Z

En otro, un participio se explicita mediante una oración subordinada:

viventes [cum adhuc viverent]: *viventes?*: ^wuavts? (120v)

En otros casos, en fin, un adjetivo se explicita mediante un sintagma preposicional:

perpetuas [sine intermissione et fine] *est. sedaré nequit?*: árauoatoc (102r)

o mediante adjetivo + sustantivo, en caso genitivo:

per consuetudinem etpraeiudicium multum [sive longi temporis]: *consuetudine et longo usuP:* auvr|0eía xai npoÁriipsi 7tokZfi (76r)

Frecuente es también el caso en el que el sentido de una forma verbal se explicita mediante otro verbo:

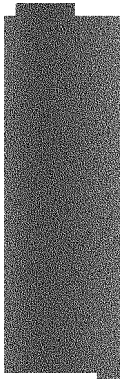
reciperet [vindicaret]: *reciperet?*: á7toká(3r| (72r);
interfiáatur [aboleatur]: *extinguatur?*: ówaipeQoüvai (72v);
te angat [premat]: Ú7to9kí(3ei oé (74v);
deambulant [versantur]: 7tept7tatoüoi (76r)Z
non dimisit [repuEt] *ex: reliquit?*: eíaosv (78r);
format (conformat *corri*) [effingit]: *formaP:* noqtpoi (85v);
secernere [segregan.]: *discernereP:* -^wpíaoat (85v);
domum ornavit [evertit]: *emundavit?*: ζóοli^oe (85v);
et novamfá á t [reddit] *animam: condit?*: Totst (86r);

2' Cf. el recurso a la litotes para la explicitación de un adverbio: *externe* [non ex intimo animi affectu] *amat. externe V:* É^WIÉgwi; (77r).

M i

— M

?gS»am»M«S
ia B B M B M I
IBmBI
MBJI
^ W B W J ^

w .2... *braecepto recesserunt*[apostatarunt]: *aversos* V; áTtoota-trjcavtat; (88r);
''' *A'an Christi illuxerit*[exortum fuerit]: *splendescere coeperit*lri. é/. /riúóp (90r);
•; *saetera membra abolita* [affecta]: *afficiuntur*P'. ¿«paviotai (92r);
r- • *setiit* [experietur] *veram vitam percipiet*lri. u/q aíaOrpat (109r);
jsrae unitur[adhaeret]: *unita* V; auvevoúrai (109v);
x'-'e[sanare]: *curare*''^'. dspatcsioat (119v)

.- raramente, la explicitación se consigue mediante dos o más sinónimos:

- *bsum comprehendit*[cohibuit, continuit]: *retinuit* V. TtegiéXafiev (76v);
e *set*[foedavit, exterminavit, corripit]: *delevit*P. pípaviasv (86r)

ífointe un sintagma V + CD:

- *rit.atur*[lumen habet]: *illuminatur*^'. Tteiptimcrtai (71v);
• *Chis*[aures praebuit]: *paruit* V'. imyptooae (112r)

7' - CC:

: ~TJ77r [radicitus evellitur]: *extirpatur*lri ouvsxptfoñtat (111r)

fot un caso, en ñn, la precisión retoma, en forma verbal, el contenido léxico del 7 ifo verbo precisado:

..: *assumit* [corporat semet ipsum]: *assumit corpus* P: owgaroTcotet éamóv

, lucos frecuentemente, el término precisado es una preposición:

.., -:r jper]: *propfer*P: 8iá (75v)

o: tfverbio, precisado por otros adverbios:

~,,;x?er[perfunctorie ac leviter]: *leviter* V'. árikCsc (111r)

v,: ídtagmas preposicionales:

- o fcn bonos usos]: *in bonum usum*P: xa/.ó)c (86r);
. 'xæer[sine intermissione]: *assidue*P: áó'.a/vfotwc (104r)

t - fov encontramos las dos posibilidades combinadas:

7- regione et extemplo]: *recta*P: et)6ó

. oido se trata de adverbios formados sobre el tema del demostrativo, vacíos 'nudo léxico, su relación con la explicitación no es ya de sinonimia más o r:ncta, sino de correferencia:

hoc seculo]: *inde*P: évtsñCsv (85v);

v. oarabola evangélica] (85v);

. :' fo seculi rebus] (90r);

illic [in corde] (92v);

hic [apud nos] (102r)

Otro tanto puede decirse de los pronombres

illud ipsum [πότμα παρόκλητον] (89v)

A la inversa, un sintagma preposicional puede explicitarse mediante adverbios:

per omnem horam [assidue, semper]: *eo tempore* P: κατὰ πᾶσαν ὥραν (77r);

sine prohibitione [licenter]: *in propatulo* P: ἐν ἀνεκτότητι (87r)

o por otro sintagma preposicional:

ad vindictam civitatis [ad vindicandam et asserendam civitatem]: *qui vindictam de*

civitate illa sumant P: εἰς ἐκδίκησιν τῆς πόλεως (100r);

in occultis [intra animum] *in cogitationibus*: *in secretis tuis cogitationibus* P: ἐν τοῖς
λεληθόσιν ἐν τοῖς λογιμοῖς (74v)

e incluso con un sustantivo:

in pellibus caprinis [tentoriis]: *in pellibus caprinis* P: ἐν αἰγείοις δέρμασι (88r)

o con una subordinada circunstancial:

et non per migrationem [quod loca mutet transitu] (99r)

En un pasaje, en fin, el término explicitado es un sintagma preposicional acompañado por una oración de relativo:

in iis quae apparent [in externis et quae sub sensum cadunt] (74v)

Normalmente la especificación sigue al término especificado, pero ocasionalmente el orden puede ser el inverso:

gratiae [par] *similis est*: παρομοία (82v);

propter ... [arrogantiam] *inflationem*: *arrogantiam* P: τόφρον (85r)

A todos estos casos hay que añadir aquellos otros en que la explicitación va introducida por conjunciones disyuntivas. La más frecuente es *sive*:

paret [sive adornet] (71r);

minorem [sive minus perfectam] (71r);

claret [sive clarus gloriosusque est] (71r);

rationes [sive facultates aut virtutes]: λογισμοί (71v);

cogitationes [sive ratiocinationes] *animae*: *cogitationes animae* P: διαλογισμοί (72v);

superne [sive denuo]: desuper P: ἄνωθεν (76r);

corporans [sive corpus faciens se]: σωματοποιῶν (76v);

ex ignorantia multa atque infantia [sive puelli stultitia]: *per multam ignorantiam*,
infantiam P: διὰ πολλὴν ἀγνοσίαν καὶ νηπιότηα (77v);

Más escasos son los ejemplos de *aut*, *seu* o *-ue*:

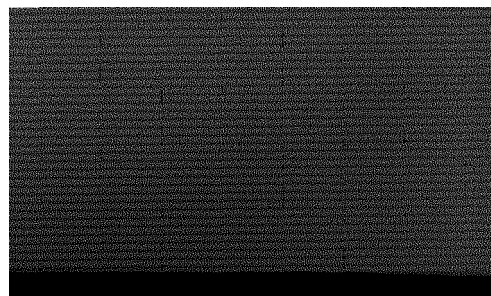
Non sunt tres tantum peccati partes [aut genera tria]: τρία μέρη (74v);
nihil ... ex suo lumine aut substantia deperdit [aut detrimenti capit] (101r);
Finis praecepti [aut denuntiationis]: *praecepti* P: παραγγελίας (115v);
ne aberrent [aut labantur] (116r);
et laqueis materiae [seu sylvae]: *ac restibus sylvae* P: τῆς ὕλης (75v);
eiusque fides [expectatiove]: *fiducia eius* P: προσδοκία (94r)

No faltan, en fin, las explicitaciones precedidas por la abreviatura *.i.* (*id est*):

typum praeferebat ductricium rationum animae [.i. principum animae partium hegemonici]: αὐτῶν τῶν ἡγεμονικῶν λογισμῶν τῆς ψυχῆς (71r);
est mortificata [.i. per mortem liberata] (72r);
homini velle quidem adiacet [.i. voluntas, qua optat] *mundus esse* (73v);
celestis [.i. remigum hortatoribus] *similes sunt. prorethis seu hortatoribus* P: κελουσταῖς (81v);
Quomodo autem dicimus Bonum incircumscripsum [.i. infinitum] *esse?* (82v);
Spiritus coelestis ingressus in Adam [.i. in Mariam Adami filiam] (86v);
Ecce enim mundus universus [.i. homines omnes] (88r);
genera multa fecit [.i. multas partes genere diversas] (92v);
nec peregrinantur [.i. ut peregrinum aut absonum mirantur] *quod ...: obstupescunt* P: ξερίζονται (100v);
ex eadem gente [.i. ecclesia et populo Dei ...] *persecutiones patiuntur* (102r);
Abyssos enim est cor [.i. fundo caret] (102v);
et in ipsa operis exercitatione [.i. dum preces fundit] (105r);
nec cum tribulatione laboravit [.i. non anxie quaesivit] (105r);
literae [id est, disciplina literaria] (113r);
sic nec vetus lex animae vulneribus et laboribus [.i. morbis] *medicinam afferre potuit. molestias* P: πόνους (121r);
et si accidat unocolum esse aut unimanum ... veluti reprehensibilis est [.i. non integer nec probandus] (121r);
magnitudinem [.i. maiestatem] Dei: *maiestatem Dei* P: μέγεθος (121r)

Se observará, por tanto, que la tipología de explicitaciones expresadas por medio del signo [] es muy semejante, en lo que hasta ahora hemos visto, a lo que ya se expuso sobre las anotaciones al margen. Se trataría, pues, de un mismo procedimiento, pero realizado en dos momentos distintos: el signo [] apunta a explicitaciones realizadas al hilo de la traducción, es decir, en la traducción *in fieri*, mientras que las anotaciones marginales corresponden a un momento posterior, el de la revisión de la traducción ya elaborada.

Pero la expresión encerrada entre [] no es siempre equivalente a un sinónimo o explicación de la que precede. En otros casos, se trata más bien, o de manera más marcada, de hacer explícita la carga connotativa del texto fuente, pero

respetando a la vez la literalidad. El procedimiento más usual consiste en completar el sentido de la traducción literal recurriendo no a una conjunción disyuntiva, sino copulativa. La más frecuente es, obviamente, *et*

r);

per terram animo [et cogitatione] *repunt cogitationibus* *sl. ro Xoyiopw* (76r);
peregrinum enim [et alienum]: *ésvov* (76r);
circumfusam [et luminibus obstructem] *syham. subiectam V*; *zsqt.xs1u.27ry* (81v);
omnia superflua [et vana] *arbitratur. superfina P* (77r);
id est *purus* [et integer] *a Deo est conditus? purus P*: *xaGocqóc* (86r);
e partium *iustitiam cogitantes* [et in animo habentes] (85v);
a Deo mortuus est [et excidit]: *áxsüvys* (88r);
Dei consilium [et rationem] *scrutari. sensum P*: *XoyLopón* (88v);
sermo Dei illustretur [et illucescat] (89v);
et venit homo coelestis [et habitat] *cum homine tuo* (89v);
sed simplici delecta [et iudicio] (92r);
quasi nativum et concretum [et fixum] (92r);
aliam igitur operationem [et vim] *habent* (92r);
perfora [et vicos] *obvios habeant* (93v);
hominum proposita [et voluntates] (98r);
illa fortitudine [et potentia] (99v);
congrue [et consequenter] *loqui videntur* (101v);
ubi enim veritas erumpit [et prodire incipit] (102r);
ut martyres sint [et testimonium perhibeant veritati] *veri amatores* (102r);
non cognoscit spirituum Malitiae occultorum errorem [et seductionem] (107v);
nulla in re declinans [et aversatus] (109v);
decipit eam ad minuta [et subtilia] (112v);
commodissima vero [et oportunissima] (112v);
qui cognominatur [et invocatur EQTHR] *Salvator* (113v);
impellit [et praecipitem agit] *eum Satanas* (113r);
Qui denuo [et de sup em is]: *^ / j ^ zw ; Z » r P*: *k v w Q s v (1 1 7 v)*;
ne exsolvas mentem tuam [et procul evagari sinas] (119v) ...

HeXeooTaii;

upescuniP;

0;

irre potuit

teger nec

adas por

, a lo que

ti mismo

apunta a

in *infin*,

'osterior,

inónimo

:manera

te, pero

aunque también se documentan *ac*

atque ab illa pascitur [ac ducitur]: *et ab illa nutritur* *^* (72r);
saepiusque declinantibus [ac subversis]: *a se aversos P*: *éxrqowtéwTww* (78r);
paulatim proficientes [ac procedentes] (86v);
tecum in corde loquatur [ac dicat] (87v);
et non simpliciter [ac nude] *attendit non remisit P*: *óí% dx/.wc* (89v);
claudum velut rectum [ac integrum] (92r);
non illis novum [ac peregrinum hoc] *accidit* (94v);
denunciantem illis [ac dicentem] (95r); -
nam qui natura boni [ac frugi] *sunt* (99v);

9 ; ((%6 %: D A
 \$6(6 !CK? KBK Q.;RJ
 9 : Q ;RJ
 ' * 9 * (G : Q0 ;R !!!
 \$ 0 * D
 & 9 D (: & D Q1 ;RJ
 9 / D : Q.#;RJ
) ' ' 9 D (:B) 9() D
 : Q ;RJ
 ' ' 9* (D ((/ : Q 0 RJ
 * & * '2 ! 9 (D %*) : Q ;RJ
 * 9 D : Q # RJ
 ' ' 9() D * : Q & RJ
 ' ' 9 (D : ') Q .;R !!!
 * % C% ; / B ? 4 * ; (E
 9 D (0 ;(* : Q "R
 D % % 4 (/ % % B * 8)
 (\$ 4 A
 ') ' * ' ' [;(%: Q7+R
 ((*) D C% , ; B\$ E(A
 9 D (0b) D ') A ((; !Q-7 RJ
 * * ' 9D : ' * ' ' 3 R 4D 6, 4*(\(
 @ C ,4 FR
 * & 96 * 8 L Q .;RJ
 * ' 9() ; : Q #7 RA
) 9 % b R Q ## RA
 9* ; : ') [] [' ' Q #;R
 4 (((*) (B*) (((D ()
 %* () % A
 9 f % % / % % %? Q-";RJ
 & 9 / ((; ((* * * %
 3 % D % / (: Q 'R
 * () (* % 4 ()
 (((* * (B * * * (A
 & 9 %? , &) X Q1";RJ
 ' 9 (b Q-";RJ

#&

En otro, en fin, un ablativo absoluto:

oportet veroprimum adire Dominum, et sic[gratia impetrata et praecedente] se ipsum ad bonum vi adigere(105r)

Una tercera función de estas adiciones con el signo [] es la explicitación léxica, en sentido pleno, o con simples marcadores pronominales, de diversas funciones sintácticas implícitas en el texto fuente, pero fácilmente restituibles por el contexto (y que Paítenlo normalmente restituye, sin hacer constar que la palabra o sintagma en cuestión no están en el texto griego), con la finalidad última de hacer más claro el sentido del texto, manteniendo, a la vez el mayor grado posible de literalidad:

unumquodque enim [ipsorum]: *unumquodque enim horum* P, έαοτοϋ (76v);
in substantia [sua]: *in substantia sua* P, ύjτοcνάοσι (76v)

Encontramos, en primer lugar, el sujeto, representado bien por un sustantivo:

bonusque cum sit [Dominus] (78r);
postquam [anima] *tota omnino se ipsam Domino dicarit*(84r);
quemadmodum tempore Apostolorum [mulieres] *promissos crines pro velamento habebant* (89r);
... in quibus omnino cessavit [peccatum] (98r);
aut veluti sagitta ... nihilo laesit vellerrum, nec Corpus; repercutit enim [ferrum] *et recidit* [sagitta] (lOliv);
quandiu igitur pruitur [homo] *auxilio Dei*(112r) ...

por un sustantivo acompañado de una determinación:

omnia enim quae ad ipsum accedunt devorat [aurum ignitum] (119r)

por un pronombre personal:

quemadmodum igitur [tu] *de membris tuis ipse obtuleris*(94r)

demonstrativo:

quodsi difficile [hoc] *nobis videtur*(77v);
et [haec] *inejpabilia ... sunt*(88v);
sicut servus, si... [hic] *ex rebus regis sumit...* (91v)

fórico:

patuum enim [id] *est*(96r)

enfático:

ut [ipse] *voluit* [Di]}

o indefinido:

9D (%:) < Q-#;RJ
9D (: ' # Q.7 R
* ? ;(((; (A
" <& "]\ ' 9 % (: Q-0;R
%E(B (/ 9: * B ? (? B 6* 4 C6
/ 3 4 (E A GB !!!A
2 ' * ' '# () " " * '
9 % 8 % R (Q # RJ
] \) " 9 (: ' ' " Q #;RJ
& 9)(: Q " R
(*) B / % B D (? ((4
3 ;A
9 (: Q1&RJ
' - 9G %:' Q ;R
\$ ((3 * %) 3 6 ;A
- [?(Q.1;RJ
(D (? ((3 ;B ((* * (%* % (A
'((98 3 : Q 'R
*(? B C6 (? ((I %E(
(/ 6* ; !! 3' (
' < 9 !! % : Q.;R
(%) C % \$ 3 (4 G 4/ 4!
% % ((;(A
' 9 %:' ' ' '(Q11;RJ
' 9 /%: Q-7 RJ
* () 9(%: Q.- RJ
' 9* % % :B !!! Q.;RJ
) <& 9 % (\$ (: <& ' & & Q ;R !!!
; (* ((* % (A
' & ' " 9*(% %%: Q-&R
* (E %) C % ((((* %) (A

#.

- 98 : ' Q1- RJ
c 9 :) Q--;RJ
& ' " * & 9 %: *) Q 7" R
\$? ;(((; (A
- "' 98(: ' Q-#;R
%* % (* (%) C 3 ;B) (A
MG (& , ') & "<* 93 % :B
Q.7 R
) ((* * (%* % (A
) ' ') (" ?- ' 9 ; 33
((: Q & R
3 4 (E ((*) (4 ()
((* ;(B ; 4) ; * 0*
(4 / ;) / ; A
" ' 9*((: ((6 (% A * '
A 6 * 6(0; ; * e I ; ** 0;
Q1& RJ
)) 9 ;(: Q-- RJ
' 9 (: Q.+ R
H\$ %) C ?%* (* ;(A
) 93 % () % :A)) A CE; I*(> e3? (Q1 ;R
/ %(;(B (%* , 3 4
%* % B C/ % ;)((;(B ; (%* C !!!A
? 9G : ' Q1+;RJ
' 9 : - Q1";RJ
& ' & 9* *)(: Q 7#;RJ
98 :)) Q 71;RJ
' 9(): Q.7 RJ
- 9% 8:) Q." R !!!
D / B) ;(B 3 4 % % %* %
(C/ % ;)(((8 (B) ((A
& ' 93)(: Q.;RJ
(* ' 9 ((: Q &;RJ
' 9; : Q .;R !!!

minorem sese [quasi per descensum] *ab inaccessibili gloria fecit* (76v);
verum [de perfectione sua] *persuasae cessaverunt* (85r) ...

En séptimo lugar, adverbios, que funcionan normalmente como complemento circunstancial, con sentido espacial, adlativo:

et eiecit illum [foras]: *eduxit* P: ἐξέβαλεν (82v);
ubi haec thesaurizasti et deposuisti, [eo] *cogit mentem mittere* (86r)

locativo:

iuvenes et puella [intus] *degentes* (94r);
omnes, qui sedemus [hic] (95r)

o separativo:

sol quidem proprium corpus [seorsum] *habet. habet* P: ἔχει (73v);

temporal:

cum sint [adhuc] *in corpore* (103v);
non [iam] *terrae similem* (92r);
et nunc in anima, et [postea] *in resurrectione ...* (85v);
huiusmodi sunt qui non[dum] perfecte sunt mundati (101r)³⁰

y nocional: adverbios de cantidad, modo ...

et iustificationibus carnis [satis] *esse adornatas* (76r);
incipere cum cogitationibus tuis [sic] *colloqui* (86v)

En octavo lugar, aunque se encuentran en una posición distinta dentro de la estructura de la predicación, ya que no afectan al verbo, sino al conjunto de la proposición, los llamados adverbios de frase, en sentido amplio, o los conectores:

nam [alioqui] *quid diceret coram Deo in die iudicii?* (95v);
ipse [contra] *eo contemptionis veniat ...* (78r);
et totus omnino [corpore, inquam³¹, atque animo], *perseveranter ... vacaverit* (107v);
sed [omnino] *in finem fuerint reprobati* (78r);
mortuus [videlicet³²] *serpens vivos ... vincebat* (86v)³³

En noveno, oraciones subordinadas completivas, finales, temporales ...:

³⁰ *Addē*: [hinc] (89v), [simul] (113v), [tandem] (112v), [tunc] (107v, 111v) ...

³¹ Más ejemplos en 85v, 87r, 88r, 89v, 90v, 96v, 113v, 118r, 120v ...

³² Más ejemplos en 85v, 90r, 90v, 91v, 95v, 98r, 98v, 100r, 101r, 102v, 103r, 106r, 113r ...

³³ [certe]: 102v; [quidem]: 86v, 96v, 100r, 108r, 112r ...; [saltem]: 102r; [tamen]: 93r, 93v, 94r, 101v ...

En otros, del verbo de una subordinada, bien en forma personal:

Docet etiam homilia quae sit terra Satanae, et quae Angelorum, et quod utraque nec tangibilis nec visibilis [est] (90r);
quantum temporis in pastoritia occupatione transegit, qui regis filius [reputabatur] (83v);
Alius igitur est qui in certamine et afflictione [versatur] (87v) ...

bien en infinitivo:

... fulgura nesciebatis [ostendere] Deum esse (88v);
castra angelorum in circuitu timentium eum [esse vel excubare] (94r);
ex omnibus creaturis illi beneplacitum est Deo [inhabitare] (99v) ...

En algún caso, el verbo va acompañado de un adjetivo predicativo:

Vides ... quomodo per partes defaecatur et extenuatur malum, nec semel [totum evanescit]; et non uno momento P: καὶ οὐχ ἅπαξ (92r)

o de un complemento directo:

ita ut quispiam qui sermones noverit et aliis enarraverit [regnum consequatur] (117v)

Cf. un infinitivo en:

quod autem dico, tale est, quale in Iosepho [accidisse narratur] (83r)

El deseo de literalidad, incluso en el plano meramente sintáctico, resulta meridiano en pasajes como:

... tanta exultatione ... inflammantur, ut ... omnem hominem in propria viscera conuicere [sint parati]: ut ... omnes homines in sua viscera conuicerent P: ὡς ... πάντα ἄνθρωπων ... ἐμβάλειν (104r)

Pasamos ahora a ocuparnos de las relaciones que afectan al sintagma nominal. Mediante el signo [] puede explicitarse, en efecto, un adjetivo ausente del texto original griego, pero que el traductor añade para aclarar el sentido, bien en un plano meramente léxico, bien para evitar ambigüedades sintácticas. Puede tratarse de adjetivos calificativos:

quod ad regnum [coeleste] spectat: ἀπὸ τῆς βασιλείας (72v);
propter apparentes rationes et [externam] figuram: σχῆμα (76r);
iuxta eiusdem Verbi [divini] sermonem (78v);
mensurae sunt et dignitates [diversae] (100r);
ab spiritibus [immundis] corrumpitur (114v) ...

demonstrativos o asimilables (enfático ...):

sicut enim ignis [ille] qui ... (85r);
nam visibilis [hic] mundus ... (97v);


```

* '          9( * ( D :          Q1-;RJ
* ' * ' , ' , " * *
9 (: # Q 7";RJ
* * 9 (: Q-';RJ
& & 9* %: ' Q-';R !!!
* %) A
' 9 (: Q++ RJ
( " " ) 9 %: Q--;RJ
* 9*( (: & * A X*D$ Q- R !!!
/ A
(' 9 %* D * G %:A " * ' '
A E0 **D?f 0J Q1";R
; (B * % ( ( 4 (( ;B D (
; | ( /% D % ( 0 / *
? ; (( ; ! ? ; * ( 3 ;A
& 98 % )(? - Q-7 RJ
-! & & 9)(: ' & Q++ RJ
) [8 % %: ' Q-" RJ
' 98 ( %: Q-& RJ
- ' " 9 * %: Q.. R !!!
* %E(3 ( (* 0 (* % (J ( ( B
% ( (* %) ( ? ;( % ( ;A
& & '# * " ) < ' 9* :
Q1#RJ
- ' ' 9( % %: Q-& RJ
- ' 9 %: < #/(
34 (A
- 9 %* ?A A 34; Q.#;RJ
* 9 / ( (: - * & -
Q # R!!!
A
* ' 9 / (: Q1. R
3E A
c 9G (: Q1&;RJ
& 9*( (: ' Q11 RJ
' 98 ( %: Q-7 R !!!

```

; A
 * * ' 9 %: # ' Q1&;RJ
 - & &)) " * ' 9* %:
 ' & * - #) " 9 6 : (& "
 !!! Q R!!!
 3 A
 ' 9%%) %: Q1+;RJ
 #) & 2 98%: -" Q.+ RJ
 # ' ' ' * 9 : Q-;R !!!
 , % (B 3 B ? ; (A
 & 98 % (: Q1.;RJ
 (/ 5 ,
 2 ' 9% (%:) , * '
) A !!! % 4 C; Q1+R
 ? ; (* * A
 ') < ' 9 (: Q.;R
 ? ; (% (\$ (; A
 # (98 %: Q.";RJ
 " 98 % %: < Q.& R
 \$ * * (A
) ' 98 % (: Q.# RJ
 < *) ' ' 9/ (; (: Q 7";R !!!
 (((B * (B ? ; % (* (4
 B \$ ((; (%* %E() % * (4 A
 9 (: & & Q-&;RJ
 & 9* (%:) Q.7;RJ
 9 % * (: ' Q## R !!!
 (4 %)/ D (* C% D (3
 6* 4 ; ((E (* %) (? ; (B \$ (*) (4 % * %) A
 G) 9 8 : ' Q &;R
) B 3 B ; (3 ? ; \$ / ; %

complementos adnominales, que en lugar de la secuencia *adjetivo* - [*sustantivo*], encontremos *genitivo* - [*sustantivo*]:

sicut et Dominus, de huiusmodi [hominibus] *agens: sicut Dominus de hisce ...* P: περὶ τῶν τοιούτων (79v);
nisi abundaverit iustitia vestra plus quam [iustitia] *Scribarum et Pharisaeorum* (90r);
si vero quis dicit ... huiusmodi [homo] *Christianus non est* (96r) ...

Y puesto que también la oración de relativo equivale funcionalmente al adjetivo o genitivo, podemos encontrar la secuencia [*sustantivo antecedente*] - *oración de relativo*:

et similiter [mulier] *qu<a>e sanguinis profluvio laborabat* (119v)

y, a la inversa, *sustantivo* - [*oración de relativo*]:

Deus enim opus habet hominis operatione [quae illi ex usu est] (113r);
tota enim probatio [qua quis Deo probatur et beneplacet] *et obsequium* [quo Deo obsecuti ministramus] *in cogitationibus consistit* (120r) ...

y hasta *relativo* - [*consiguiente*]:

quo [oleo vel quapropter] *et David unctus* (100v)

Señalemos, en fin, algunas posibilidades de restitución documentadas sólo ocasionalmente; el vocativo:

ut sis semper mecum [o, anima] (121r)

ablativo dependiendo de un adjetivo:

eadem manet natura, durus [ingenio] *in duritie, et levis in levitate* (111v)

partículas interrogativas:

sed [an ne] *omnes ... puro corde sunt? Aut* [nonne] *... peccare multos comperimus?* (93r)

adverbios comparativos:

et quanto [magis] *quis ipsum gustat et edit, tanto maiore fame accenditur. quanto magis* P: ὅσον (96r)

conjunciones de subordinación:

Hoc vero Christi<a>nismi signum est, [si] quicumque laboraverit ... ita se habeat ac si ... (112r)

pronombre relativo:

est vero sicuti ... semina, [quae] non simulac iacta sunt ... (96v)

régimen de una preposición:

refieran a su traducción de los *Opúsculos* del manuscrito 149 de la Biblioteca Nacional, y no a la de las *Homilias*.

"These detail concerning the Greek text can only reinforce the view that we are not dealing just with an excellent translator, but with a philologist, that is to say, with an authentic humanist. Pedro de Valencia was not content with merely translating the text in front of him, but rather worked with several manuscripts and was able to carry out his own textual criticism and annotations on both form and content of the text"³⁶

Nosotros, tras nuestro análisis, con la abundancia de detalles y matices que se exponen en las páginas precedentes, podemos corroborar estas observaciones tan certeras. Tenemos, con todo, que decir que el texto obviamente está falto de una última mano, circunstancia tanto más explicable si, como parece la hipótesis más verosímil, el humanista no llegó a concluir su obra. Ello explica la existencia de determinadas deficiencias, que, pese a todo, no empecen al juicio globalmente positivo que esta traducción, como a nuestros predecesores, nos merece.

Paradójicamente, el afán de literalidad, en cuanto deseo de reproducir lo más fielmente posible el sentido exacto, y hasta la sintaxis, del texto original, es, con frecuencia, la causa de algunas de estas deficiencias. Este afán, en efecto, que traduce en último término su insatisfacción con la excesiva libertad, a su juicio, de los dos anteriores traductores, y notablemente de Paltenio, sobre cuya edición bilingüe trabaja, le lleva en general a [^]orar la traducción, en el sentido de hacerla más cercana a lo que literalmente se dice en el texto fuente, matizando con frecuencia la versión mucho más de lo que habían hecho sus predecesores. Así, en 72r, por ejemplo:

atque illinc vivit, illic de reliquo apit

se respeta mejor el juego de adverbios separativo y locativo del original:

xai. ¿zsiOsv 'NícvvTac, éxst Xotnón StargijJst

que se soslaya en la traducción palteniana:

illic vivens reliquum vitae teñt

En 71v:

Namque salis natura interfecitrix vermium est, et foetoris expultrix

Pedro de Valencia traduce con propiedad los sustantivos griegos ávaigeriXY] y á(pavtorr]xr|, que Paltenio vertió recurriendo a una perífrasis:

natura siquidem salis est, ut interimat vermes, et foetorem tollat

³⁶ *Ibid.* p.367.

Interfetrrix y *expultrix*, de poco uso, están documentados en Tácito (*An.*3,17) y Cicerón (*Tusc.*5,5), pero nuestro humanista no vacila tampoco ante el neologismo, allí donde Paltenio se había mostrado timorato; así, en 71v:

vebitur igitur ac fertur is qui insidet a curru et throno omnioculatorum animalium

traduce ὀλοφθάλμων mediante el calco *omnioculatorum*, mientras que Paltenio vierte *oculatorum*. En otros casos, en cambio, Paltenio parece innecesariamente literal en el calco. *Coclitem*, en efecto (92r), parece una traducción más conseguida de μονόφθαλμον que *monoculum*, versión palteniana. Aunque también se da el caso contrario, en que Valencia translitera, mientras que Paltenio emplea un término más latino, como en 117r:

nec ulterius erat illic ... thymiana: incensum P: θυμίαμα

En ocasiones, en efecto, encontramos a nuestro traductor en dificultades para encontrar el término exacto latino; en unos casos, como en el anterior, translitera sin más el término griego:

habens magana et posticos plures: praeditus machinis, foribus triplicibus P: ἔχων μάγανα καὶ τριθυρα

En otros deja un espacio en blanco, indicando en el margen el término griego. Es el caso de γόργος (83r), que Paltenio traduce por *alacrior*. También se deja un espacio en blanco en 110r, correspondiendo a πέταυρον, que Paltenio traduce por *laqueus*, y en 118r, donde se deja sin traducir ἑτασθήσονται, que Paltenio vierte *cruciabuntur*. En estos casos, restituimos en nuestra edición el término empleado por Paltenio (p.e. <*alacrior*>), con la correspondiente indicación en el aparato crítico.

Sí estas pequeñas lagunas parecen deberse a la indecisión del traductor, o a su insatisfacción con cualquiera de las versiones que se le ocurren, en otros casos debemos hablar más bien de despistes. Así, en 72v:

... non cibum, potum et vestimenta ...

se omite un término de la serie griega:

... τὴν θρῶσιν, καὶ τὴν πόσιν, καὶ τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ὑποδήματα ...

que aparece completa en Paltenio:

neque ... cibum, potum, indumenta et calceamenta ...

En 81v, citando 1 Cor.14,4, tras *Qui loquitur linguis, semetipsum aedificat; qui autem prophetat, ecclesiam aedificat*, se omite la traducción del final de la cita, que dice en griego:

ὁ δὲ προφητεύων μείζων ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις

y que Paltenio traduce:

qui autem prophetat, maior est quam qui loquitur linguas

Otras pequeñas inadvertencias, debidas a descuidos, se detectan aquí y allá, en el decurso de la traducción. Encontramos, por ejemplo, la repetición de una misma palabra en un contexto próximo:

Ezechiel propheta, inspectionem visionemque divinam ac gloriosam contemplatus, enarravit descripsitque inspectionem arcanis plenam mysteriis (71r)

cum vult, ignis fit adurens, omnem ... passionem adurens. quodcumque vult, fit ignis, omnem ... adurens P: πῦρ γίνεται, πᾶν ... κατακαλίων (76v)

... expectans conversionem nostram, etiam peccantes nos tolerat, expectans poenitentiam nostram. expectans nostram conversionem, atque peccantes nos tolerat, ac nostram poenitentiam desiderat P (77v)

Mientras que en estos casos las versiones griega y latina de Paltenio evitan la repetición, en 93r:

Deus vult hominem rursus ad vitam reducere, et adhortatur hominem, ut ...: hominem ... eum P

la repetición se encuentra también en el griego (ἄνθρωπον, en los dos casos), por lo que podría achacarse a un exceso de literalidad. Este prurito parece explicar otros errores o durezas de la traducción, como en 81v, donde καὶ ἐπὶ τοῦ Μωσέως se vierte *et in Mose*, traducción menos afortunada que la de Paltenio: *et temporibus Moysis*.

Una nueva torpeza se descubre en 109v, que corresponde a un pasaje en que el texto griego y la traducción palteniana utilizan dos verbos del campo semántico de la luz que se construyen transitivamente; Pedro de Valencia, en cambio, utiliza un intransitivo, pero mantiene la construcción con acusativo:

et splendet in ipsa diem sanctum. aut illuminabit in ea sanctam diem P: καὶ λάμψη ἐν αὐτῇ ἡμέραν ἁγίαν

En 72r, nuestro humanista traduce el verbo griego por su equivalente exacto latino, pero mantiene la construcción transitiva directa del griego, poco clásica en latín, mientras que Paltenio traduce, atinadamente, mediante un sintagma con *de*:

triumphavit illos in cruce. triumphavit de illis P: ἐθροάμβουσεν αὐτούς

Triumphavit aparece subrayado en el Ms., lo que podría deberse a una mano posterior, que reparó en la construcción poco clásica.

A un exceso de literalidad responde también la redundancia de 77v, que Paltenio había evitado en su traducción:

De qua beatus Paulus festinare ad ipsam nos adhortatus est. ad quam divus Paulus nos

/ (% (* B * (* B 6 * *)) %
1-;A
* & " (' * " & " * " L(-
U ((V # ' " & - * " "
] \ ' " & ' "
V * U * V ' & ' & g '
% ; B 3 B) * (%) C 3 0 1 A
*
* C (B %) B (% 3 B 6 * 4
(4 ; (/ ; (B (D
%* (%* ()? ; A
* ' # " ') " &)
') Q1-;RJ
& * ') ') Q-;RJ
) ' * ' Q.# RJ
) ' * ' ' # Q.#;R !!!
18 ' %* # \$ 8
(I (% 4 B
(; B %E(B % (4/ 3 B (* % (B / B (MM
/ 30 (/ (B (;) ; (\$ % 5 * 4 ! '+
(4) ; (5 % ((; B (; D *)) ; ()
) 0) B D % (/ % (; B \$ (7
%* % (* C (! 3 3 % (B ; (B ((,
% (/ B (I % *) B (/)
I % ; 3 ! % % (4 (% (D 3 /
3 ; (% \$ * (3 (! (() 0) (B D (6 *
% (B D % 68 (; B % / B 3 E3
* 0 B * ; (0 B % % (8 % (' B ()
/ % (* 3 (B * % C % 4
% / B \$ (/ B ((/ AB %* ! (((D
3 % / (\$ %* (3 B 3 / (4 C (J * U

6? C 0 1 0 F T B 3 T
1 K F B K 5!3 0 F 01 0)
E l d / 3 T P 1 1B W KF #
) 1B '1 . ' - ? .P 1 % E l
) 9K ;

++

%
G !F! G %0 / 5 3 4 / ((30 (B / % D 8 % (6 ; G !F! * / !! H % (/ 5 B 3 B * (4 / E3 () 5 % (8 % 0 (B \$
" * 3 % % (!
, U ' / 5 4 / E3 B % 8 % (* B (8 %0 % B \$ (% (% * 0 * * 6 B 1 A 5 ((/ (D B * ? % * B / (* ! (((D (% (3 % (((* ; (% E (B 8 % (/ 5 6 A 4 * % 0 D (B \$ / * 0 (3 % (3 ; % % * (J (0 3 (/ % (A ' ' 3 R & Q1-R ' 3 ? R Q--;R 3 ? R Q-.R (3 3 ((R Q7'R 4 3 * % ((R Q71R 3 ? * % ((R Q #R 3 % ((R Q +R '(3 33 R Q "R 3 ((/0(A ') ' 3 ? 8 (R ' & Q-;R -& 3 ? 6() R Q !;R ((* E (* / 4A * ' 3 ?D R Q+;R ; (Q \$ Q 3 ? (% 8 % R Q-&;R 3 ? 8 (R Q-1R 3 ? *8 % 8% P Q +R J(D H % (/ 6 %)C (((() (B 3) (% ; ((A 3P ' 3 ? * (R " ' & 3P Q1#R ')](\& & 3 ? 3))(R Q1'R ;) 3 ? ; (R (Q1+;R 2& * 3 ? (* % R - Q1" R &) 3) ; R Q1.;R

+"

et intuens coelestem sponsum facie ad faciem (scr.: facien M) (85r)
velut (scr.: velud M) (85v)
capite truncati (scr.: truncanti M) sunt (88r)
sicuti (scr.: sucuti M) (90v)
tunc cum contumelia inhoneste honore (scr.: honere M) expoliatur (91r)
Lupus rapere (scr.: raperere M) consuevit (94r)
sed ut mente resistas (scr.: restistas M) (94v)
agglutinatum (scr.: agglutinanum M) (95v)
Quando igitur (scr.: igitus M) quis (98v)
corruptibilibus (scr.: corriptibilibus M) (107r)
serpentibus (scr.: serpertibus M) (110v)
nemo (scr.: memo M) (115r)
nemo (scr.: nomo M) (116v)
tristitia (scr.: tristititia M) (118v)
inveniuntur (scr.: inveniuntuntur M) (121v)³⁸

También hemos corregido un pasaje en que la forma que ofrece el manuscrito no es aberrante en sí, sino que se ha producido una confusión mecánica entre dos palabras fonéticamente próximas:

est fons ex quo fluit aqua pura, et subsidet coenum; cum quis turbarit coenum, totus fons (scr.: fors M) turbidus efficitur (98v)³⁹

Otra confusión, aunque seguramente no mecánica, se detecta en un par de pasajes, en que encontramos a nuestro traductor en dificultades para seleccionar la forma correcta del perfecto:

sic ad mortem visit (scr.: vixit M: accedit Palth.: ἔρχεται Gr.) (86v)
et in veritate no(n) stetit (scr.: stetit M) (79v)

Un descuido, en cambio, encontramos, en 91v, traduciendo una larga cita bíblica; el intérprete, en mitad de la cita, se olvida de que se trata de un apóstrofe, y traduce mecánicamente las segundas personas por terceras:

Inveni te, inquit, in deserto nudam, et lavi te ex aqua impuritatis tuae, et indui te veste, et armillas circumposui manibus tuis, et torques collo tuo, et inaures in auribus tuis. Et facta es (scr.: est M) mihi nominata in omnibus gentibus. Similam et oleum et mel comedisti, et postea oblita es (scr.: est M) beneficiorum meorum, et abiisti post amatores tuos, et fornicata es (scr.: est M) cum ignominia

³⁸ He corregido también *efferbescibat* (116r) en *effervescebat*, aunque no es posible saber si se trata de una errata o de una falta de ortografía.

³⁹ Cf. 117v, donde las dos palabras no pertenecen ni siquiera a la misma categoría: *Et quemadmodum oculi hi sensibiliter vident et cognoscunt faciem (scr.: facient M) amici.*

Inadvertencias, igualmente, se detectan en 107v:

et *malitiae* occultas passiones (*malitiae* occultas passiones *scr.*: passionum occultas passiones M: τῆς κακίας Gr.)

o 110r

Nondum iustitiae soli commixti sumus (commixti sumus *scr.*: sumus commixti sumus M)

Más importancia tienen los que podríamos llamar *descuidos sintácticos*, que hemos corregido cuando se incurre en evidente agramaticalidad, señalando en el aparato la palabra empleada en el texto:

quos ante oculos (*scr.*: oculis M) *habet* (77r)

Et quantis (*scr.*: quantos M: quanto *corregerat*) *temporibus longanimiter ferebat eos peccantes et offendentes* (78r)

Auferetur a vobis regnum, et dabitur genti (*scr.*: gentibus M: ἔθνει Gr.) *facie(n)ti fructus eius* (78v)

tempore (*scr.*: tempori M) *captivitatis defossus in cisterna* [delituit] (85v)

In duas enim partes mundus [divisus] *sistitur, et fit grex unus tenebrosus, qui* (*scr.*: quae M) *abit in ignem aeternum, et unus plenus lumine, qui ...* (89r)

quandoquidem filii haeredes sunt patri, et cum ipso edunt, patri suo assimilati (*scr.*: assimilata M) (90v)

cum multis (*scr.*: multus M) *fructus in horrea sua intulerint* (93v)

hocque non voluntati (*scr.*: voluntatis M) *i<l>lius vi illata, sed adhortatus ipsum in talem deducit dignitatem* (95r)

Sic et hi (*scr.*: hic M: οὕτω καὶ αὐτοὶ Gr.), *submersi a profundo fluctuum Malitiae, non dicunt esse* (99v)

ex hoc tempore in seculum illud (*scr.*: illum M) *deportati* (101r)

ut sine lassitudine et facile facere possit omnia praecepta Domini irreprehensibiliter et pure, quae (*scr.*: quas M: ἐντολάς ... ἄς ... Gr.) *prius vi* [sibi quantuncunque illata] *non poterat perficere* (103r)

sic omnis anima quae habet peccati vulnus incurabile, fontem immundarum et malarum cogitationum (*scr.*: cogitationem M) (106v)

et Adami genus universum fermenti illius factum (*scr.*: factus M) *est particeps* (108v)

qu(a)estiones aliquot (*scr.*: aliquod M) *divina Sapientia plenas* (114r)

Hic est pauper spiritu, quem (*scr.*: quae M) *Dominus beatum dicit* (118v)

In resurrectione vero corporum, ante quae (*scr.*: quos M) *resurrexerunt et glorificatae sunt animae ...* (122r)

Cuando el error, la lectura aberrante, o, en general, la *lectio corrigenda* puede subsanarse con la adición de alguna(s) letra(s), la(s) restituimos en el contexto entre los signos < >, sin ulterior remisión al aparato crítico, salvo que resulte necesario el apoyo en el texto fuente, como en:

el manuscrito
nica entre dos

num, totus fons

en un par de
ra seleccionar

una larga cita
in apóstrofe,

indui te veste, et
s tuis. Et facta
iel comedisti, et
uos, et fornicata

saber si se trata

i categoría: Et


```

* ]\>          ' 3l=bP
( ((%E(3      (( B (      ( (B (
  4 /% (A
  ]\(& & Q1' RJ]\(      Q1+;RJ ]\      Q1" RJ]\      Q1" RJ
  ]\      Q1";RJ%]\      Q1- RJ ]\      Q1-;RJ ]\      Q- ;RJ
  ]\      Q-# RJ]\(& Q- " RJ\ )      Q-& RJ]\ &      Q-&;RJ]\(
Q-1 RJ\      Q- R !!!
  (      ) B ( )      ( ( ( (B D (
  3      %      (/ ( 0 (A
  ]\ ( *      Q1#;R& ]\&&      Q1";RJ & ]\      Q1- RJ ]\
Q1-;RJ ]\      Q1.;RJ ]\      Q- RJ]\      Q- " R !!!
$      ( 3 B ( )      E ( % (0 ) (A
  ]\      '      Q1#;RJ]\      Q11;RJ]\      Q-#;RJ]\      Q-";RJ]\      Q--;RJ
  ]\      Q--;R !!!
E( (( ( ( ( ( % (4      (/ (      / *
      ]\      Q- RJ ]\      Q-# RJ]\      Q-;R !!!
(%* 3 4 /E3      ); A
* ]\' 3l 4P
%(4      (      ) A
  ]\      Q1.;R
,E ( B 3 B ( (( (D ( % ( / 30      * * ) ( D
;      0 E( B$      *(?( ( %(%      4 A
  ]\      '>cP," ]\      '      Q-7 RJ]\      '      Q-7 RJ]\      '
Q-7 RJ]\      '      Q-7 R !!!!
      (; (B ( %E(3      ( (      4
* /      "D ( * (      % 8 *(?(%      M ' ," ;
(/ 0 A
* ]\'      Q1# RJ\ ( )      Q1# RJ]\      Q1#;RJ]\      Q-7;RJ]\
Q--;R !!!
E( (( ( ?%* (      ( * /(A

```

Q3 /

+

c<o>elestis (84v)

Se documentan también ejemplos de omisión de la vocal inicial:

<a>ttende tibi ipsi (72v); *<i>pso* (85r) ...

de una vocal interior en hiato:

profic<i>ens (73r); *intermissi<o>ne* (102r) ...

sobre todo cuando se trata de vocales del mismo timbre:

praecipu<u>m (73v)

o de una vocal interior entre consonantes:

abl<a>taque (78v); *scilic<e>t* (78v) ...

Hay también ejemplos de sínkopas de extensión mayor a la de un simple grafema:

pulchritu<di>ne (71r); *Quemad<mod>um* (76v) ...

Hemos mantenido, en fin, alternancias como *undeque* / *undique*, *namque* / *nanque*, *quum* / *cum* ...

Hay otro aspecto, por último, en el que nos hemos apartado del respeto escrupuloso a las lecturas del manuscrito: las repeticiones de palabras o expresiones que no responden a una iteración del original, sino a un descuido del traductor. En la mayor parte de los casos, se trata, simplemente, de una repetición mecánica de la palabra que se acaba de escribir:

super uno peccatore (peccatore iter. suppr.) *poenitentiam agente* (91r)

nulla in (in iter. suppr.) *re declinans* (109v)

et sic incidit in laqueum et (et iter. suppr.) *perniciem diaboli[cam]* (112v)

nec in regnum coelorum (coelorum iter. suppr.) *ingreditur* (119r)

En general se trata de una sola palabra, pero en algún caso encontramos dos o más:

Qui igitur (qui igitur iter. suppr.) *sermone spirituales loquuntur* (102r)

et passiones et stigmata, et quae adversa putas (et quae adversa putas iter. suppr.), *haec in gratiam animae tuae fiunt* (121r)

Normalmente, las palabras iteradas se encuentran en posición inmediata, pero en un pasaje el traductor escribió un genitivo pronominal antes del nombre, y volvió a escribirlo inadvertidamente después:

et spirituali servitute secundum eius voluntatem (eius iter. suppr.) *ipsi servientes* (92r)

Si en los ejemplos anteriores podemos hablar de simples descuidos, o faltas de atención, en otros casos las repeticiones son secuelas de diversos procedimientos

de corrección del texto primigenio. En 103v-104r, por ejemplo

*Aliquando sunt, sicut in ebrietate ex potu, laetabundi et inebriati Spiritu / ebrietate
divinorum (spiritualium mysteriorum del. // divinorum p.c. iter. suppr.) mysteriorum
spiritualium*

inicialmente se escribió:

ebrietate divinorum spiritualium mysteriorum

pero el traductor, poco satisfecho con el orden de palabras, prefirió colocar el sustantivo regente en el sintagma en genitivo entre los dos adjetivos; para ello, tachó *spiritualium mysteriorum*, pero, al volver a escribir el texto en el orden que finalmente había elegido, volvió a escribir el primero de los adjetivos, que en realidad no había sido tachado, de modo que la lectura definitiva, abstracción hecha de las palabras tachadas, resulta aberrante:

ebrietate divinorum divinorum mysteriorum spiritualium

En 119v, inicialmente se había escrito:

ignis natura est ma(n)suefacta

pero el traductor decidió sustituir *ma(n)suefacta* por *mortificata*, de modo que tachó *ma(n)suefacta*, pero, sin reparar en que no había tachado el auxiliar *est*, escribió *est mortificata*, con lo que el auxiliar aparece indebidamente dos veces:

ignis natura est (mansuefacta del. // est iter. suppr.) mortificata

Y en 116r, en fin, el traductor escribió en el margen la forma verbal *habeas*, indicando mediante el signo / \ que había que colocarlo en el final de la frase, sin advertir que ya lo había escrito al comienzo de la misma:

*Reliquum est ut tu examines temet ipsum, utrum, habens corpus peregrinum ab hoc mundo,
habeas etiam et mentem alienam ab hoc seculo (habeas perp. mg.ins. suppr.)*

SIGLAS

M = Ms. Upsaliensis Gr. n° 3, ff. 71r-122r

Palth. = *Sancti Patris Macarii Eremitae Aegyptii Homiliae Spirituales Quinquaginta ... e Graeco in Latinum sermonem conuersae, & coniunctim nunc primum in Germania edita a M. Zacharia Palthenio, Francofurti, 1594.*

SIGNOS Y ABREVIATURAS

a.c.	<i>ante correctionem</i>	n.l.	<i>non legitur</i>
add.	<i>additum</i>	p.c.	<i>post correctionem</i>
corr.	<i>correxerit</i>	perp.	<i>perperam</i>
del.	<i>delevit, deletum</i>	r	recto
dub.	<i>dubitanter</i>	scr.	<i>scripsi</i>
ex ed. Palth.	<i>ex editione Paltheniana</i>	sscr.	<i>supra scriptum</i>
fort.	<i>fortasse</i>	subscr.	<i>subscriptum</i>
Gr.	<i>Graeca lectio in editione Paltheniana</i>	suppl.	<i>supplevi</i>
ins.	<i>inseruit</i>	suppr.	<i>suppressi</i>
iter.	<i>iteravit, iteratum</i>	trans.	<i>transposuit</i>
mg.	<i>in margine</i>	v	verso
		vid.	<i>videtur</i>
		< >	<i>supplendum</i>

91 :

% t:] W % t % W : W gDu] I K g
%] W \ Kg%]gW Dt \ K g WgOgW g7 Mg
]W]% *g % YM %g H\ gWgtM :IW % t %
]gWOg: tg

KKgD W :]W]IW % % !.(0 g<8 ? 8 8-
. .?8 !- 08 .!8

nl K B

@ H * *8 B (* % ;(%D ; % / (%
%* (B ; (*(D0 (* %)* %%\$((!
% %* % 8)%B D 9; : % (* J
D D % B D 3 (! H)) 9(D %? 3 % % (B
% 3 > D 8 %; B % 3 % 8 % (J 9 :
3)((/ (9(:B D (* * D D ; *(
9*(!o>Kb 3 ! *(> / (* B; (Dg K (% B ((
((D (o ((* (! %D D 0 3 > (B
J ((* (! ; D ((% % 8 % (B D ()
(()(((* **8 ! 3) (8) (B %
9*(: (% % %! a %D * / ; B 3 % ! DoZ>
() (8) (; % % 8 % (/ (% D 3 %! 8 D
* *8 ; B ; % 30 % %D ! % (;
(/ 3) %)) B %\$(% ; ;)(%
/) (B (% (%*) (8 (% 3 (; %!
\$(% % (*) % (% *((% % * B 8 (
/ % 33 ! % % % 3 (* (% (*((
% % % % ((D B * 8 Z V) (/ *((
(Q % %* % () *(* 9(; : (% % %RB
6 , 3 (B (D B (* ((* (D (*) (
% ((o(* J8 (B (*) (* B(6
(* (/ 33 D50 (* B % (% * (%
* % 8) (B (D D 33 % * 3 ((D *(
) 9) : * 8 / % (B 8 (8 (!
D % % % (D D ((% (B % 9(: * % * (%
8) (% % 9(; % (* 3 % :B ((* % %
9(; (/ ((D(K- (:B D ** D ((% B (%) (% (
*) (J (/ (B % B D %B *(% / (B () ((% (B
(8) D D % * % % * (% %B % (% (A (% D
* 3 (() * 8 / % (3 8 (B
* (* 3 * *(33 B 8) % ((G /

ZU F3Bs W 1 (W W W F 0
W W Ku s X = 0 F C 0WD%

!+ !=#G

tota spiritus
at, atque sic
is erat subius
ia. Quatuor
m rationum
uila regnum
atque homo
es] animae
t dilectionis
eus. Verum
ir^e [haec].
oculis, nec
blimitatem
stellas quae
concessum,
in coelesti
evolentibus
eo tribuitur.
animalium,³
ae et oculus
itⁱ, per viam
volebant,
it, ita et hic,
on pro suo
git agitatque
n corpus et
lationes illi
sdem digna
a et spiritu
Dominus^m
sset, semet
t ponunt eam
at lux vestra
is, sed date
t oculus tuus

lucidus, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit malus, totum^a corpus tuum tenebrosum erit. Si igitur lumen quod in te est, tenebrae, ipsae tenebrae qua(n)tae:⁶ Sicut enim oculi corporis lux sunt, et siquidem oculi sani sint, totum corpus illuminatur [lumen habet]; si vero quid accidat, et tenebris obducantur, totum corpus in tenebris est: sic Apostoli oculi et lumen mundi totius^b constituti sunt. Dicebat ergo illis adhortatus Dominus: Si vos persteteritis^c, [firmi in sublimi]^d nec subvertamini, mundi existentes lumen, ecce corpus totum mundi illuminatum erit. Quod si vos, qui lux mundi estis, obscuremini tenebris, tenebrae, hoc est, mundus^e, quantae [sunt futurae]:⁷ Cum ergo lumen fuerint Apostoli, lucem credentibus ministrarunt corda illorum^f coelesti lumine Spiritus illustrantes, quo et ipsi illustrati erant. Et cum sal ipsi essent, condiebant saliebantque omnem animam credentem sale Sancti Spiritus. Dixit enim ipsis Dominus: Vos estis sal terrae,⁸ hominum animas terram vocans. Ministrarunt enim in hominum animis coeleste sal Spiritus, condientes illos et ex multo foetore vindicatos incorruptibiles et a noxa^g securos reddentes^h. Quemadmodum enim caro, si sal non habeat, putrefitⁱ et foetore multo repletur, ita ut omnes avertantur ab odore pessimo, vermesque irrepunt in putridam carnem, et illic pascuntur et comedunt, et cubant quasi in antris; simulac vero sal advenerit, ii qui illic pascebantur vermes interficiuntur et pereunt, et odor foetoris cessat. Namque salis natura interfectrix vermium est, et foetoris expultrix: eodem etiam modo anima omnis quae Sancto Spiritu / [72r] salita non est, nec coelestis salis particeps, hoc est, virtutis Dei,^j putrefacta est, et foetore multo pravatum cogitationum referta, ita ut avertatur facies Dei a gravi foetore vanarum cogitationum tenebrarum et affectuum qui in huiusmodi anima inhabitant,^k malique et asperi vermes, -ii sunt spiritus nequitiae et potestates tenebrarum-, in ea inambulans, et illic pascuntur, conduntur et serpunt, ipsamque devorant et corrumpunt. Foetuerunt enim, inquit, et corruptae sunt cicatrices meae.⁹ Cum vero confugerit ad Deum, credideritque accipiet sal vitae, bonum et humanum^l spiritum, tunc veniens sal coeleste necat malos illos vermes, tollitque graveolentiam, et emundat ea efficientia virtutis suae. Atque sic illa, sana et integra effecta opere salis veri, coelestis Domini usui et ministerio apta redditur. Propterea enim Deus etiam in lege, exemplo utens [exempli gratia hoc proponens] praecipiebat victimam omnem sale saliri.¹⁰ Oportet igitur primum mactari a sacerdote et mori, tuncque dissectam saliri, dein^m vero sicⁿ igni imponi. Nisi enim prius mactarit et occiderit ovem sacerdos, nec salitur, neque in holocaustum Domino offertur. Sic et animam nostram accedentem ad verum

^a totus corr. · ^b fuerunt del. · ^c steteritis corr. · ^d [firmi in sublimi] mg. ins. · ^e hoc est, mundus ins. · ^f sscr.: ipsorum del. · ^g damno sscr. · ^h reddentem corr. · ⁱ sscr.: corrumpitur del. · ^j corrup<ta> del. · ^k pravique del. · ^l φιλόστοργον, hominum amantem mg. · ^m deinceps corr. · ⁿ ins.

⁶ Math.6 / Luc.12 mg.: Mt.6,22-23; cf. Lc.11,34-36

⁷ Mt.6,23-24

⁸ Math.5 mg.: Mt.5,13

⁹ Ps.33 mg.: Ps.37,6

¹⁰ Lev.2,13; Mc.9,48

em transp. ·
sam del. ·
praecepit scr.:


```

;; ( 4% ) ( ; ) ( B 9 : 0 ( D ( ( B ) ( *
8 ) ( % ( ( ! % % % % B D * G % D
; ; ; B Q * % ( R * ; % 3 %
8 ( % B % D g % % * ; ) ^ D B
( 3 % ; % D g % ) ; % ! a % % % ( D (
% ; 9 D : B , D ; % D ( B
( % % B ( ( B ( * ( ( % ( ( B Z ( V 3 D %
% B ) ; ( ( B % ( ; ( ( A ( % B % %
3 % B ; D 33 % B D ; ; B Z V
*( ; % / % ) % ! D % ;
/ ( B ) ( * % ) ^ B ( ( 3 ; % * %
) * B ; % 0 ( ; ( B De 0 ; ; B 5 ; ( B
D B D * * ( * G / ! %
/ ( B ; * ( ( % % % % ( D ) o B
3 9 ) : ) ( * ( * B % ( * % ( D
% % * ( ( ( B ( 3 % 6 % ) % • % 8 ( B
D ( % ( ; * % ( C ! % ( ( B
D * B % * B ) ( * 8 ) % * / ; % 3
* * B ( / ( 9 ( ; ( : % *
8 % ! / * / % * B % * B ) (
* 8 ) % % G % * * * D B ; % 9 * :
* ! ) ; G E ( * ( ( • / ) % % B ( % * * ( ; B
/ ) % ( / ( ( % % % ( % G * % % % !
% * / ; ( ( % % B ( * * ( * *
; % * ( % * * ( !
/ / 8 ) D * C * ( 0 ; B ( D ( (
/ ) % / B D * ( ; B * / B * ( ( * !
% B D B & - / / Do > % (
/ ) 8 ( ( * B D 8 * ( ; A % ; B ( ) 5 / ) ( J
% ; B * J ) ; B * ( % ( ! % ; ( * (
( B ( ( % * ( ( ( % ( / % ; 5 D /
% ( B / ( / ) ( D * d * ( ( ! / B % 8 ( B
Z V ) * ( B 8 % \ * ( ( * ; ! %
( ; ) ( % * * B ( * ( ; ( D 3 % !
( D % * ( ( B ( % ( ( B ( ) ( ( * ) ( B
% % B % % * * % 8 ) ) ( B D 8 % ( ( ( B
D / % 9 ( : ( * ! ; ( ( B % ( % * G % % B
* ( De 3 B / ( ; 8 ; 8 ) ( ! % * ( 8
3 ) ( G ( B o 6 % 6 * ( * ; % 8 ) B

```

```

O33 W C3 F 1 ; W 4T@ 1 W ='G?IG! W
K3 3 1 0 D&1 0 %& W F W P W !1
W W " W !#W W

```

B+F! = `!G =

no» cibum, potum et vestimenta, sed vitae ministeriuni* otnne extrinsecus petendum concessit, ipso per se corpore nudo creato, quod absque iis qu<a>e extra corpus sunt vivere non potest, hoc est, absque cibo, potu et vestibus, verum si in sua persistat natura, et nihilum accersatbexternum, corruwpitur ac perit: / p3r] ad eundem etiam modum et anima quae divinum lumen no» habet, ad imaginem veraz» Dei est condita; sic enim de ea disposuit [Deus], et voluit vitam obtinerec aeternam. No» ex natura propria, sed ex ipsius divinitate, ex proprio spiritu, ex proprio lumine habet cibum et potum spirituales et vestimenta coelestia, quae sunt vera animi vita. Quemadmodum igitur corpori vita (utí. dictum est), no» ex semetipsod sed ab externo, hoc est, a térra, et sine iis quae extra ipsum sunt, non potest vivere, sic etiam anima, nisi ex hoc seculo6regeneretur in illam terram viventium, et illic nutriatur spiritualiter et crescat spiritualiter in Dwzho profic<i>ens, etinduatur vestimentis ine<f>fabilibusfdecoris coelestis a divinitate [acceptis], absque illo alimento ut in voluptate et quiete ex se ipsa vivat, ñeri non potest. Habet enim divina natura et panem vitóe, illum qui dixit: *Ego sum panis vitat^ et aquam vivam^1 et vinum lactificans cor hominis, et oleum exultationisfi* et multiplicem alimoniam coelestis spiritus, et vestimenta lucis coelestia, quae ex Deo sunt. In his est aeterna animae vita. Vae corpori, si in suamet natura stet; corrumpitur enim ac moritur. Vae etiam animae, si in propria ta»tumgnatura stet, et suis solummodo operibus confidat, non habens coz»munionem Sancti Spiritus, quoniam moritur [exciditq»^ a vita aeterna, divinitatis digna no» facía. Quemadmodum enim de aegrotis, si cibum capere non possint, desperant plorantq?»? veri amici, et cognati et*1chari, sic etiam Deus et angeli sancti* lugent animas quae coelesti cibo Spiritus no» nutriuntur, nec in incorruptione vivunt. Haec vero (rursus dico) no» sunt verba simpliciter pronu»ciata, sed opus vitae spiritualis, opus veritatis, quod in anima digna et fideli praestatur1 Si igitur effectus es thronus Dei, et conscendit te coelestis auriga, et facía est anima tua tota oculus spiritualis, et tota lux, et si coelesti illo1 Spiritus cibo1es nutritus, et viventiaqua potatus, et luminis ineffabilis vestimenta induisti; si interior homo tuus ad hora/» omnium experientiam et certitudinem pervenit, ecce vivís, et quidem aeternam revera vitam, anima tua ex hoc tempore cum D « o quiescente. Ecce possides accepistiqae haec a Dawaio in veritate, ut vivas vitam veram. Sin vero nihil horum tibi es conscius, plora, dolé et lamentare, quod aeternas et spirituales divitias no»dum es assequutus, nec veram vitam hactenus acceperis. Dole igitur de mendicitate tua noctu et" interdiu Dominum deprecans" quod in gravi peccati paupertate permanes. Atque utinam quis vel angore saltem0 tangeretur de sua

' oíxovopía mg b assumat mg c habere mg d suppe del. ' pg<mretuf> del.
 f me<f>fabilibus ser.; ienefabilibus M • g ins. h dilecti del. ' áes<peranf> del.
 ' praestatur ser.: praestatur efficitur M: efficitur Palths. yiyvópsvov Gr. k illa corr. l sscr:
 alimonia del. " die del. " sser.: obsecrans del. • ° ins.

1610.6,35 & 48

17*.4,11

18Pr.44,8& 103,15

* * % * (J % * (; % (C (* B (G (9D : ((
 * (: 8) j9; %:B %* (* A(* % % * %6 %
 (B % D D 9*(^: 8) 9 0 : * * %! %* ((
 / (% % * (* B (G (8) ((% % 8 o
 ; % D % * 8) ! (%B (% D (; ; %
 ; %B * D *(; B (B % (B ; D B (%
 8 % ; D % # 9!! ; (B D * : % (((B
 * 8 () ((% B % % (8) B((%* %G
 ((B 3 %); 8)! D % % ; %B * (
) % ; B (B ((* (B * (!) (% (/ %
)((%) B# * (B *(% ; % (D (% (B
 (* ((3) % * ((% % % ; %B
 * % 9 D %: DZ V % * (% %) (8) J((% D 0
 *(8 * (* (! %B D B # " * ' * (
 ((% \$ % 8 8 %) ((D *(B %* %
 ; * J 6*)(DoU> (%* (*)(* *
 D)(3 0) % (% 8 ! % / (
)(Dg0 30 3 (D (; (B D * (% ((% % ; B
 (D B (8 % % (* (% * (() % G) B
 (D) (% (B / D D % ; 3 *
 ; ; 8 % >B 9a : % (% % %B % % B / (
 (3 98 % (: % %B % D * (% %) D B %D
 % %) % % 91+ : * (% % (% / % 8) 8)
) (* ! % D D ((0(; (; (* (B
 (* (3 / (% (D (0(; B * (% %
)(% % / (% % ((%B % %) D %
 * (3 / (D % (; % K 33) % 3 (!H)
 *((A G 3 P (< * & 3 () (C
 (' , (D (8 % * 3 % 9 %: 8 % % 6
 / (; (% % /) %B ; (% %) (* 8 % B 33 dB
 % (SB (/ B (*) B ; B *(B D %
 /) % / (% * (% % D %* A (((8
 D D 6 ; % % 8 % %B D (D 6
 ; (% (/) ^B ; % (% 8 % %
 8 (%B (% (((9 (: (* (9 (:B ((* (B

[P W 1 W 0 0 3 F 0
 F 3 W K 1 3 3 P 0 W W& 0 3 !
 K F ! F 0 W =C 4Q X P W " 3 0
 W \C B 1 K W \C K W \c 1C

I E 0 8# 9,)
 76. 8> . 8>?
 7> A &
 76! IP 7) !!

(9D:((
A* %6 %
%*((
% 8 o
; ; %
B (%
% ((B
V 0 G
B * (
(/ %
D (% (B
%; %B
(%D >
'g2 *(
%* %
B * *
/ (
%; B
% G) B
*
/ (
B %D
V 8)
* (B
A (% %
D %
H)
u b
% % 6
33 dB
D %
! ((8
6
%
(* (B
F 0
!
" 3 0
1

* * B (% ((/ ((% % / !#& (
G^5 (; (% (/ (33) (B; (% (3 B(* B (B/ B
* (B) (B) / (B D (D %) (% (; D > ; (
; ;) (; (% (D (33) (> G (((B / % *6B
) / (D) (B (; (8 % 30 * / %! (/ %
) % * %)((% (D % ((B
D *(% *(%8% %* %) (%) (
* B (/ % (((% / 8 ((%\$(
% % % B / % (%!)(;) (
8 % %B ((% (8 ((; (* (D %
((B D *(% D D *(* / 3)
G % D 6 8 ((8 % % B *(% *((%
/ % % D 6 8 (/ % * 8 (B D (D
% !L % () (% (*((B D %
% (; % (% % D) (6 /) oB
D (% / (! / %* % (C ! % !

7 M *(# '':*0)"#': '# ' '
)# ' * ; : ' ' ' * #%;''% &5* # '0 '
& 6"50;
I K

%) 3 (0 (/ B (; B (; /
(* (B (; *(D 3 B % (3 % U8) !
%* C 9G : * (J D B D / B D * B
% (* ((((%* / (% ; ! % D
(* % (A A) 3 P " C g,1 9; :B
D % % % / B D ((B (/ % % % B
* / (B K (B ; B (
(; (B (% 3 ((/ ! 9;) / :
D (% 3 / % 9% (%: ; ((A % % %
(((; 9 :B(D 6 (; 8 ((6B
/ ; B ;) (% (B 91+; % 6 *((* (D
3 !G) / 3 (B (D 3 -B / (
((J D * B(D A A 3 > * ('* "
* '* ' " && (" D B D / (A
3 P ' * ' - " ' " D * B (% 8
A < * ') " 3 P % % %) * (B

[3 0 % % 3 W W 0 0 F ! W A4
W QB e_ W 4 W < W W K W P P

7H! - ! -KK !8 >5
7?K !G

&

multa cum sint, unum sunt corpus, seq« mutuo iuvant, et unumquodque proprium opus perficit, & atque oculus quidem pro toto corpore videt, et manus pro membris ómnibus operatur, et pes ambulat membra universa di<f>ferens, et aliud [membrum] alii compatitur: sic et fratres ínter se agant, et ñeque orans operantem iudicet, quod no» oret, ñeque qui operatur iudicet orantem, quod *ñeque desideat et ego laborem*, ñeque ministrans alium iudicet, sed unusquisque, siquid facit, in gloriam Dei faciat. Qui legit, cum caritate et gaudio se habeat erga orantem, sic secum reputans: *ñeque pro me orat*, et qui orat, de eo qui operatur sic existimet, quia quod facit, ad communem utilitatem facit. Atque sic poteru»/vorum consensus multus, pax et co«cordiacin vinculo pacis coniunctos tenere, ipsiq»<? ínter se agere in synceritate ac simplicitate et probatione apud Deum. Sed praecipuum Ínter omnia est opportuna perseverado in oratione. Ceterum unum est quodequatur, ut quis thesaurum habeat in anima et vitam, quae est Dominus in mente. Sive operetur, sive oret, sive legat, ut habeat illam possessionem quae no» praeterit, hoc est, Spiritum Sanctum. f. Sunt autem quih dicant, Dominum manifestos tantum fructus repossere ab hominibus, abscó»dita vero ipsum corrigere Deum. Verum res aliter se habet: sed quemadmodum in exteriore homine sibi cavet, sic debet et in cogitationibus certare et bellum gerere. Poscit enim a te Dozró» ut irascaris tibi ipsi et pugnam cum mente tua co«seras, nec co»venias nec co»delecteris cum cogitationibus malitiae. Quod [deinceps] superest, eradicare peccatum et cohabitans malum. Hoc autem divinae tantum virtuti possibile est conficere. Non enim licet nec possibile est homini, ex propria virtute extirpare peccatum. Colluctari, repelli, caedere, caedi, tuum est. Si enim hoc tu facere posses, quid opus erat Dominum venire? Sicut enim oculus sine luce videre non potest, loquique sine lingua no» licet, aut sine auribus audire aut ambulare sine pedibus, aut operari sine manibus, sic non potes sine IESV salvari aut ingredi in regnum coelorum. Quod si dicas in iis quae apparent [in externis et quae sub sensuz] cadunt: *Non scortor, no(n) adulteriu(m) potro* [vel no» summoechus], *no(n) sum avarus, iustus ergo sum*, erras in hoc, existimans omnia perfecisse. Non sunt tres tantu» peccati partes [aut genera tria], a quibus cavere quispiam debeat, sed innúmera: inflatio, temeritas, incredulitas, odium, invidia, fraus, hypocrisis, unde su»t? Nonne adversus haec luctari et certare debes in occultis [intra animum] in cogitationibus? Quemadmodum si latro sit intra domum [tuam], necesse est ut te angat [premat], nec securum esse sinat; tunc incipis etiam tu illum impetere, caedis ac caederis: sic etiam debet anima retundere, repugnare et repeliere. Tunc voluntas repugnans, labore»<? et angore vexata, superior fieri incipit, cadit°, surgit. Rursus peccatum deicit decem aut viginti congressibus, vincit [videheet] animam et deicit, et anima post tempus uno congressu vincit peccatum; rursumque, si

slego xai A lo A la mg. bcogitet del. caufiyovia mg. deúSoxia 0eoO mg. choc
 mg. N enim del. • s ins. haliqiii corr. ' ávttpayeo0f)vat mg. • *fornicor mg
 k fastas, arroga»tia mg. Iretundere, ávtitújtetv mg. ávtizgoúetv mg. ° voluntas ser.:
 voluntans M ° Not. évxijtai Epigram. mg

28 Rom.12. / 1. Cor.12. mg: Rw.12,4; 10.12,12

%D D
B % (
Z3V3 (B
,D (
A%B D
(D 3 B
! %B(
(% B D
% ((
0 (/
* % 0
6 D B
!% ! ;
B8
(((%
%! %
B()
(()0
(%
%
30 !
* %!
*(((B D
* (B
J *)(B
/ %
((^
P) J
A (o
A l% A
(g>
% %:
(((
B (
9 %
J PB(/ !
: % %
(%D B (

% * (; (/ 30 B* % * (* 3 3B (
* ; % % %! % B (8(9 %: 6 %
) B 8 * %8% % B , * ; ; %* 3 %
% (% (B# * 3 ; % %! * % (%A G)
' g6 D ((* (; B) ;) %!
; B)%(B D (A G " ") D ((
" 8 (* (b1": ; B ; ((;/ (BD (* %
%) (8) B ; B((* ((!G) / ; ((% (
! (%B((* 6 % (B * / (B 8)
D (; (; ((* %B * (((/) !
a ((* % ((; (% ; %B / D % 8 %
% %B (% 3 (G %B D % 8 % % D
) B % 3 ((* ; % D % %) % 8 % % ()
() ! % D 3 % % 3 % 3 (* * (! 8
) %* ! a % % % (; (% % * B ; ^D
* (% B D ; ((B 8 D ((% % 3 B D * * (
% (% % ; (% ((%* %! D % 8 (% % B
(/ * (* % 6 %B * B %* ! %
% *) (;) (* * ! L 3 % (% = % * %
% (C ! % !

@5 5* 05 ' ' ' 2# ') #5
%)% ' ' @ * ' %*: 5' #%" * " 5 * % ' ; " *
#% * K5 ' 5 8

9

a 8 ((% ; % / ; B % / (
((* 0(% * ;) (%8) d) B B (%)
% D % 6 ((% % B D D * % ; (
* % % (%* ((B))(D 33 ; (% B
((% %) C (B) (\ / %
(// ((' ((* ((% (B (D 0 B ; 8 (B /
G % 33 % !) (D ((* 6 %* % (% % (! %
% * (% (B (* (9) (: % B % 3 (98 :
) (! a % % % % * (% 8) %B * (D ; (
o * (B (** % % 8 (C D %* % * (\$; (
(* (D * B) / (%* B / ,6 (B

@ 3Cf 3 W B W C3#C a Q W 3 V?% (W 0
!K W = W W P W " 0 W " P W \C3 34 C
C 34 W ! Q W 0F u _ 1 s /< 0 0
FF B%V W d 1 1 0 =Q g3 1 V 33/

75+1P >
6G! - !8 ! - !87H

&'

recto animo^a,
cilia illa loca,
nis [retenta]
tiam totum
t, aut aquis
rudens^c sit,
at, ab oculo
ombustione
corsque sit,
ios et spinas
continuerit,
o corrumpit
negligentiam
educentem]
bebitur. Ad
tat corporis
am corpore
gnem atque
huius seculi)
servare sese
i curarum et
entiae igne
iliter avertit,
es, a pravis
eat membra
coris verbis
vertit anima
tionum eius
ter adhibitis,
integram a
vat. Eadem
omnino per
t, et ab omni
custodiatur
qui se a vitae
et erroribus
conservans^f
culum recte
consequetur,

quod tunicam corporis sui seque ipsam, quoad potuit^a, bene custodierit, a mundi concupiscentia^b omni^c averterit se, et ab ipso adiuta cursum stadii mundi huius pulchre percurrenit. Sin vero quis prae segnitie et socordia incaute ambulat in hac vita^d, nec ex propria voluntate omnem mundi concupiscentiam aversatur, et solum Dominum omni cupiditate inquit, is in spinas et dumos mundi huius infigitur, et ab igne concupiscentiae^e tunica corporis aduritur^f, et coeno voluptatum maculatur; sicque adeo in die iudicii^g sine fiducia [comparendi aut loquendi apud Deum] anima invenitur, cum vestem suam immaculatam conservare non potuerit, imo illam corruperit per fallacias seculi huius, quapropter a regno reiicitur^h. Nam quid faciat Deus homini qui volens se mundo tradiderit, seducique se propriis voluptatibus sit passus, et per materiae diverticula erraverit? Ei namque dat auxilium, qui materiales voluptatesⁱ et mores priores aversatur, mentemque [suam] vi semper trahit ad Dominum, et se ipsum abnegat, et solum Dominum quaerit. Illum conservat, qui se undequaque a retibus et laqueis materiae [seu sylvae] mundi custodit, qui cum timore ac tremore³¹ propriam salutem operatur, et cum omni attentione^k retia et laqueos cupiditatum seculi huius pervadit, Dominique auxilium inquit, et a misericordia gratiae ipsius salutem sperat. Ecce enim quinque illae^l prudentes virgines³² cum vigilassent et animosius quam pro natura se ge<s>sisent, / [76r] sumpto in vasis cordis sui oleo, id est, superna Spiritus gratia, potuerunt^m una cum sponso in coelestem ingredi thalamum; reliquae vero, hoc est, fatuae quae in propria natura remanserunt, non vigilarunt nec studuerunt accipere oleum exultationis in vasis suis dum adhuc in carne erant, sed veluti obdormierunt per negligentiam, segnitiam et socordiam, atque ignorationem sive etiam opinionem iustitiae; quapropter etiam a thalamo regni sunt exclusae, cum placere [sic habentes] non possent coelesti sponso. Mundi nanque vinculo et caritate quadam terrena detentae, totam suam caritatem et amorem coelesti sponso non detulerunt, nec oleum reportarunt. Namque animae, quae peregrinum a natura [sua], id est, sanctificationem Spiritus quaerunt, totam caritatem [dilectionem] suam Dominoⁿ deligant, illic deambulant [versantur], illic orant, illic cogitant, reliqua omnia aversatae. Propterea etiam dignae habentur quae accipiant oleum coelestis gratiae, sicque adeo a casu immunes progredi possunt spirituali sponso perfecte placentes. Namque animae illae quae in propria natura persistunt, per terram animo [et cogitatione] repunt, de terra cogitant, in terra^o domicilium habet mens illarum, et opinione quidem sponsi se [sponsas] esse existimant, et iustificationibus carnis [satis] esse adornatas, sed superne [sive denuo] ex Spiritu non sunt natae, cum [videlicet] oleum exultationis non acceperint. Quinque enim

^a quoad potuit *ins.* · ^b concupiscentiam *corr.* · ^c omni *scr.:* omnem M *perp.* // repulsa *del.* ·
^d hoc mundo *corr.* · ^e corpo<ris> *del.* · ^f exuritur *corr.* · ^g timida ac nec comparere aut *del.* ·
^h in regnum non admittitur *mg.* · ⁱ erroribus *del.* · ^j a<versatur>? *del.* · ^k cautela *mg.* // per *del.*
· ^l sapi<entes> *del.* · ^m vertam potius, et animose egissent, peregrinum quid et natura superius
acceperunt, oleum videlicet, in vasis cordis sui, id est supernam spiri<t>us gratiam, ac sic potuerunt
fol.75v mg. · ⁿ Domino *scr.:* e Domino M: πρὸς Κύριον *Gr.* · ^o habitationem *del.*

³¹ 1 Cor.2,3

³² Mt.25

ae salientis in
i sanctora/»
 alio Isaaco,
 : sanctorw
 Mosem per
 anta dier*7®
 ttam fuisse.
 .iem illis et
 vult, facilia
 is formato,
 aifestens se
 ibili. Anima
 m digna est
 et coelesti
 solvitur, et“
 imbum aut
 i mollitiem
 tie propter
 bnegavit et
 ontentione,
 lum ignem
 ione revera
 •oücit atque
 uperflua [et
 ferventi et
 nos fratres,
 sic dicam),
 s arcana et
 latre, matre
 liud] amat,
 tga uxorem
 'ebit uxori, et
 Ivit, quanto
 us coelestis
 5 superflua
 t uniti? Illic
 ibulant, illic
 >Reliquum

est, o dilecti fratres, ut, talibus propositis bonis et tantis promissionibus nobis a Domino factis, impedimenta omnia a nobis abiiciamus, omnemq; amorem mundi aversemur, illique tantummodo bono quaerendo et cupiendo nos [totos] tradamus, ut consequi possimus ineffabilem illam dilectionem Spiritus. / [77v] De qua Beatus Paulus festinare ad ipsam nos adhortatus est, dum ait: *Sectamini caritatem*^1 ut digni effici possimus mutatione dexteræ Excelsi a duritie nostra, et ingressu in mansuetudinem et requiem spiritualem, divini Spiritus amore sauciati. Dominas enim perquam humanissimo corde expectat quando toti omnino ad ipsum convertamur, ab omnibus nos contrariis eximentes. Nam etsi nos ex ignorantia multa atque infantia [sive puelli staltitia] ac malitiae anticipata probatione et occupatione vitam aversamus, multaq; nobis impedimenta opponimus, revera poenitere nolentes, ipse tamen per viscerum misericordiam longanimitè expectat nos, quando co«versi accedamus ad ipsum, et interioran hominem nostrum illum inemissis, in facies nostrae in die iudicii confundantur. Quodsi difficile [hoc] nobis videtur, eo quod dura sit virtutis exercitatio, aut potius propter suggestionem et consilium Adversarii, ecce tamen ipse [Dozwłz/s], longánima viscerum misericordia expectans conversionem nostram, etiam peccantes nos tolerat, expectans poenitentiam nostram, et lapsos nos recipere non erubescit, sicuti dixit Propheta: *Nunquid qui cadit, non resurgit, aut qui aversus est non revertitur*^2 modo nos ex ebrietate emergamus ad bonam mentem, confestimque ac recta revertamur, auxilium ab ipso implorantes; et ipse paratus est nos servare. Expectat enim ferventem voluntatis nostrae ad ipsi/V [ad se] pro viribus nostris conatam et ex electione fidem bonam, effectam vero omnem ipse in nobis operatur. Studeamus igitur, dilecti, ta«quam filii Dei, ut, exuti^3 omni anticipata opinione et negligentia atq; «stapore [moerore], generosi et prompti efficiamur ad sequendum illum, nec a malitia decepti [rem] de die in diem differamus. Non enim scimus quando noster ex carne exitus fiat [sit futurus]. Magnae enim sunt et ineffabiles Christianor»/» promissiones, ita magnae, ut gloria omnis et pulchritudo coeli ac terrae reliqua «mundi concinnitas [ornatos] et varietas, divitiaeque et elegantia ac deliciae rerum quae videntur, nulla ratione ad animae unius fidem et divitias cotwparari possint. Qui igitur nolumus tantis Domini exhortationibus et promissis toti omnino obsequi, et nosmetipsos illum tradere, abnegata, secundum Evangelium,^4 cum reliquis omnibus etiam propria anima, solumq; ipsum amare, et una cum ipso nihil aliud? Verum ecce et haec omnia, et quam magna gloria [nobis] est data. Quot dispensaciones? Quot ex patrum prophetarumque temporibus extitere? Quot promissiones atque exhortationes sunt factae? Quanta

I ins. *b puer<z> ut vid. del.* *c xgófr|h<; xcoda? mg.* *d iris.* *e uti no» del*
f impetum del *g xatógQocav, perfectionem mg.* *h sser.: uti del.* *' ins.* *lexuta*
cor. *k adeo mg.* *Isser.: ipsosqz/i; del* *” metipsos illi mg. ins.* *” oizovopicu,*
apparatus mg.

^2 1. Cor. 14. mg. 1 Cor. 14, 1

^3 Jerem. mg. hr. 8, 4

^4 Cf. Mt. 16, 24-25

3 etiam sui
; ut nos [ad
undi amore
nropter vel
a haec ipse
is, nec nos
perdendos
io ad ipsum
nper animi
*mitatis ipsius
mitentiam te*
ddiderimus
rum nobis
boenitens cor
a enim ac
ium genus,
ad ipsum
nitatem et
turis [hoc]
e ex quibus
:ccaverunt,
& aliquod
is ipsow/zz
, prophetas
ccantes et
sisillis, ipse
s^epiusque
humaniter
ium herum
iditionibus
venientem
)erpetratis,
et flingenti
ierpetuum1
st.4Sicque
tan, iuxta

igezztiam sine
:: quantos M:
r: revecti del.

praedictionem D<wzni: *Non relinquetur hic lapis super lapidem qui non dissolvatur.* Et sic in perpctuum2 gentibus sunt traditi, et in regiones omnesb dispersi [disiiectione] regum, qui in captivitatem eos hi«c redegerunt, opera, et ad proprias regiones ultra redire3 prohibid. Sic igitur et nunc erga unumquemqz/i nostrum, benignus bonusque cum sit [Dwznas], longanimitate agit, videns quam multis quisque offendat, quiescit expectans quando resipiscet et convertetur, ne ulterius offendat, conversum a peccato magna cum dilectione et gaudio recipiens [suscipiens]. Sic enim ait: *Gaudium fit super uno peccatore poenitentiam agente.* Et rursus3: *Non est voluntas Patris mei, ut pereat unus de pusillis istis minimis*

Quod si quis, oblata sibi bonitate multa ac patientia Dei, qui peccatorum singulorum, sive occultorum, sive manifestorum, offensas ultione non prosequatur, et ad poenitentiam videns et quiescens ipsos expectet, ipse [contra] eo contemptionis veniat, ut peccata peccatis adiungat, socordiamque annectat socordiae, et offensam offensae superaedificet, implei peccatorum terminos, ac in eiusmodi tandem offensam devenit, ut ex illa emergere ultra noa possit, sed conteritur, et Malo [daemoni] in finem traditus, perit. Sic erga Sodomitae factum. Cum enim multa peccarent, nec converterentur, demum perverso in angelos coasilio, masculum coitum in eos exercere volentes, sic offenderunt, ut poenitentiae locum noa ultra habuerint, sed [omnino] in finem fuerint reprobad. Impleverunt enim peccatorum terminum, ac supergressi sunt etiam. Quapropter divina iustitia igne co/abusit. Sic et sub Noe temporibus factum; offendentes multa, nec poenitentes, in ea peccata devenere ut demum terra universa perderetur. Sic et erga Aegyptios, multum offendentes et in populum Dei peccantes, benigne agebat Deus, non eiusmodi ipsis infligens verbera ut omnino perirent, sed ad eruditionem, conversionem et poenitentiam exiguas illas verberum plagas inferebat, patienter videlicet ad poenitentiam ipsos expectans. At illi, post multa in populum Dei peccata conversi, rursusque conversione damnata et ad antiquam mali infidelitatem / [78v] reversi, et populum Dei laboribus affligentes, demum, cum per miracula multa Deus ex Aegypto Mose ministro populum suum eiiceret, valde offenderunt, Dei populum hostiliter insecati. Quapropter divina eos Iustitia penitus absorpsit ac perdidit, et mari submersos nec

* sig tēXo? mg bper omnem terram sscr. c redire ser., reddere M • d Quod si quis benignitate et patientia Dei multa sibi iniectis (: sibi oblatis mg) qui ultione peccatorum singulorum offensas no» prosequatur sive occulta ea sive manifesta sint, cum tamen videat et quiescat Deus ad poenitentiam videlicet expectans vidente s<c>ilicet et quiesceat Deo, utpote qui ad poenitentiam eos expectet del. c videns et quiescens ins. f [tandem] tandem del. 6 amp</z>r> del. h peccantes del lscr: plagas del ' patienter videlicet ins. k videlicet del lpopulum suum ins.

4 Math. 24. mg: AE.24,2
30 Luc. 15. mg: D.15,7
31 Math. 18 mg: M.18,14
52 Ge. 19
33 Gen. fs ss.

Israel, multa
faciens, cum
postremo sic
maiestatem
abl<a>taque
sunt data,
icie(n)ti fructus
bat eorum ex
supergressi
Deo derelicti.
confirmantes
gne agentem
t conversos,
diem crescat
n Dei nobis
edamus, non
antiqui]e est
atorum ad
et desideriam,
um videlicet
fficile nobis
te [ab illis]
lutis nostrae
quo modo
n^h donavit,
et abolitioni
mo homine
igitur magis
quaerentem,
tum virtutis
entis visum
fidelitatis et
puritatem
cuti, cum in
entibus^m ex
editabat, ut
m moritura

et astutiae est
^f χάρωσιον,
nae del.
^a sscr.: abunde

corpora misericordia est commotus, et cuique quod quaerebat prompte et benigne suggestit, quanto magis immortalis, insolubili et incorruptibili animae^a, in ignorationis ex Malitia morbo iacenti, infidelitatisque et carentiae timoris, et reliquarum peccati affectionum, quae [tamen anima^b sic affecta] Dominum adit, et ab ipso auxilium quaerit, et ipsius prospere<c>tat misericordiam, et Spiritus gratiam ab ipso accipere cupit in redemptionem et salutem suam,^c et malitiae universae omniumque affectionum libertatem, nonne [huiusmodi animam] citius promptiusque [quam corpus] redemptione curationis donabit? Atque hoc quidem iuxta eiusdem Verbi [divini] sermonem:^d *Quanto magis Pater coelestis faciet vindictam clamantium ad se die ac nocte?*⁵⁶ Et subiicit dicens: *Equidem dico vobis, vindictam illorum cito faciet.*⁵⁷ Et rursum alio in loco admonet: *Petite, et dabitur vobis. Omnis enim qui petit, accipit, et qui quaerit, invenit, et pulsanti aperietur.*⁵⁸ Et progressus subiicit: *Quanto magis Pater vester coelestis dabit Spiritum Sanctum petentibus se.*⁵⁹ *Amen dico vobis, etsi no(n) dabit illi eo quod amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius surget et dabit illi quotquot opus habet.*⁶⁰ / [79r]

Absque pudore igitur et^e sine intermissione atque audacter, ut ab se petamus gratiae donum, his omnibus est adhortatus. Propter peccatores namque venit, ut ad ipsum convertantur, et eos qui in se crederent, curaret, modo nos a pravis institutis pro viribus discedamus^f, et improba studia^g odio habeamus, mundique dolos et malas atque vanas cogitationes aversemur, et ipsi nos pro viribus adglutinemus; et ipse paratus est nobis auxilium suum conferre. Ad hoc enim misericors est, et vivificans, et sanans insanabiles affectus, et redemptionem praestans iis qui ipsum invocant et ad ipsum convertuntur, ab omni mundano amore pro viribus volenter et per electionem recedentes, et mentem a terra abstrahentes^h, ex ipsoque appendentes. Huiusmodi anima ipsius auxilio digna ducitur, quae omnia [reliqua praeter Deum] inutilia reputat, et in <n>ullaⁱ mundi re acquiescit, sed in requie bonitatis eius requiescendum sibi et gaudendum sperat. Et sic per talem fidem coeleste donum adepta, et desiderio suo^j in plenitudine per gratiam collocato ac firmato^k, et in posterum consone ac consequenter Spiritui Sancto deserviens, in dies in bono proficiens, et in via iustitiae persistens, et ad finem usque indeflexa, nihilque ad Malitiae partes animi propensione nutans, gratia^l nullatenus contristata, aeterna salute cum omnibus sanctis digna fit, utpote quae^m particeps et eiusdem curriculumⁿ imitatrix in mundo fuerit. Amen.

^a qu<ae> del. · ^b animae corr. · ^c et liberationem del. · ^d ad verb. secundum idem Verbum mg. · ^e incessanter del. · ^f discedamus pro viribus transp. · ^g aversemur del. · ^h abstrahentibus corr. · ⁱ ἐπὶ μηδένι Gr. · ^j desiderium suum corr. · ^k ins. · ^l gratiae corr. · ^m ins. · ⁿ eosdem corr.

⁵⁶ Luc.18 mg.: Lc.18,7

⁵⁷ Lc.18,8

⁵⁸ Math.7. mg.: Mt.7,7-8

⁵⁹ Luc.11. mg.: Lc.11,13

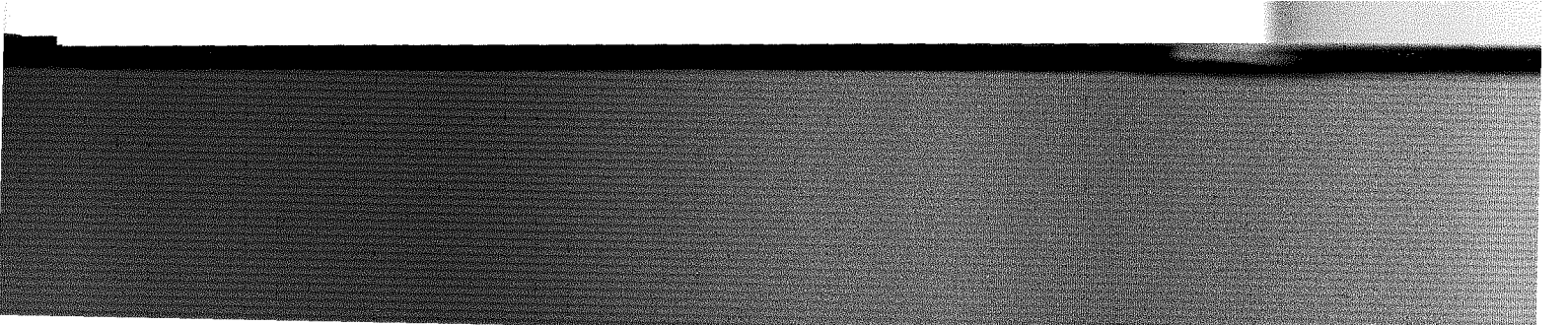
⁶⁰ Lc.11,8

hominum
animam oc
transierit,
differunt v
utrosque c
coelesti se
contineant
et quod de
sunt habiti
ac requies
inquietis e
mundo su
caritate sin
sicut ab inuicem

esse arbit
similes, ea
incredulit
quidem et
corde ver

¹ sicut i
corpus ag
nitione
et adlocat
verbum un

- ² Roman
- ³ Joan.
- ⁴ Gen.
- ⁵ Phil.
- ⁶ Joan.

ius
nte
stis
gna

t negotia alia
ens, sermo
stantiae est^d
nt tritico in
undi huius
cupiditatum
cribratore^h
obnoxium
in Principis
fallaciae etⁱ
mnes seculi
iescere non
bro] detinet
it, et iactat
t terrenis ac
universum
lis futurum
petivit vos, ut
a.⁶² Namque
ita: *Geme(n)s*
st omniumⁿ
ne excidens
alto retinet,
metus ac
iis, Principe
z sit, et velut
iones variis
noribus ac
que eos, qui
em Caini, id

^f cribro *del.*
ⁱ concusionis
^p ins.

est, Malitiae, ferant, [significans] ac arguens illos, aiebat: *Vos inquit*⁶⁴, *desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, et in veritate no(n) stetit*^a. V<n>iversum^b igitur Adami peccato obnoxium genus, damnationem illam^c arcane intra se habet: *Gementes et tremantes eritis, agitati*⁶⁵ *in cribro terrae a cribrante Satana*. Sicut enim ex uno Adamo omne genus hominum propagatum est super terram, sic una quaedam Malitia affectionum [passionum]^d in universum peccatorum hominum genus intravit, atque ad omnes illos inquietis, materialibus, vanis ac turbulentis cogitationibus cribrandos sufficit [unus] ille Malitiae Princeps. Sicut enim ventus unus plantis omnibus et seminibus^e agitandis est satis; vel sicuti tenebrae una noctis super terram omnem extenduntur, sic Malitiae princeps, qui tenebrae quaedam^f nequitiae et mortis est, et occultus ac ferus ventus, omne genus hominum quod est super terram iactat ac circumagit, inquietis semper cogitationibus et concupiscentiis hominum corda deliniens, tenebrisque, ignorantia, caecitate et oblivione^g replet animam omnem non denuo natam, et quae spiritu^h ac mente in aliud seculum non transierit, sicut dictum est: *Nostra autem conversatio in coelis est*.⁶⁶ In hoc enim differunt veri Christiani ab omni [reliquo] hominum genereⁱ, multumque inter utrosque distantiae est (ut praedicebamus) quod animus ac mens^j semper in coelesti sensu [φρονηματι] sint, et aeterna bona intra se velut speculo excepta contineant et intueantur^l propter praesentiam et participationem Spiritus Sancti, et quod denuo ex Deo fuerint nati, et filii Dei in veritate et virtute ut fierint digni sunt habiti, atque ad statum, firmitatem et perturbatione carentem tranquillitatem ac requiem post multa certamina, labores et tempora pervenerint, non^m ultra inquietis et vanis cogitationibus cribrandi et iactandiⁿ. Hoc^o maiores melioresque mundo sunt, quod mens sensusque^p animi^q ipsorum in Christi pace et Spiritus caritate sint, sicut et Dominus, de huiusmodi [hominibus] agens, dicebat *transisite eos de morte ad vitam*.⁶⁷ Quapropter non in figuris aut formis externis immutatio^r est Christianorum, sicut et vulgo etiam^s inter ipsos differentiam et discrimen in hoc esse arbitrantur, in figuris et formis. Cum tamen animo ac mente^t mundo sint similes, eandem quam^u ceteri homines commotionem, inconstantiam cogitationum, incredulitatem, confusionem et turbulentiam ac ignaviam habent. Atque figura quidem et opinione, quibusdamque externis bonis operibus^v a mundo differunt, corde vero et mente terrenis vinculis sunt devincti^w, requiem a Deo et pacem

^a stetit *scr.*: stetitit M · ^b V<n>iversus *corr.* · ^c illam *del.* · ^d quasi dicas unum quodam peccati corpus *mg.* · ^e messibus *mg.* · ^f rationales est *del.* // spiritualia nequitiae *mg.* · ^g oblivione *scr.*: oblivinione M · ^h φρονηματι *mg.* · ⁱ vt veri adoratores, i. non perfecti, non quod alii Christiani et adoratores non sint *mg.* · ^j νοῦς καὶ διάνοια *mg.* · ^k ut in *del.* · ^l omnibus his vix reddo verbum unum ἐνοπιρῆσθαι *mg.* · ^m amplius *del.* · ⁿ cribrandi et iactandi inquietis et vanis cogitationibus *transp.* · ^o meliores *del.* · ^p νοῦς καὶ φρονημα *mg.* · ^q *add.* · ^r transmutatio *corr.* · ^s et vulgo etiam *scr.*: quidam et *del.* // sicut et vulgo etiam putant, differentiam *mg.* · ^t νοῦς καὶ διάνοια *mg.* · ^u quae *corr.* · ^v rectefactis *mg.* · ^w *scr.*: colligati *del.* // nec *add. del.*

⁶⁴ Ioan.8 *mg.*: Io.8,44

⁶⁵ Gen.4 *mg.*: Gen.4,12

⁶⁶ Philip.3 *mg.*: Phil.3,20

⁶⁷ Ioan.5. *mg.*: Io.5,24

Spiritus coelestem in corde no» possidentes, quandoquidem illam a Deo minime exquisieru/zt, nec ea se donandos credideru»t. Nam nova creatura Christianorum in mentis renovatione et cogitationum pace, et caritate Dei ac amore coelesti ab omnium rnxli hominu/» co<n>ditione differt. Ideo enim et adventos Domini co»tigit, ut spiritaalibus / [80r] hiscc" bonis vere credentes in se donaret. Christiano»/» nanque gloria et pulc<h>ritudo et coelestesb divitiae ineffabiles sunt, et labore ac sudoribus et probationibus multiq»i- certaminibus acquiruntur. Totom vero [op»r est] gratiae Dei. Si enim homines omnes terreni regis videndi desiderio tenentur, et quisquis in regia urbe versatur, cupit regis pulc<h>ritadinem vel tantum videre,c aut vestium ipsius elegawtiam, vel purpurae splendorem, et variar»/» margaritarum pulc<h>ritudinem, diadematis decorem, et assistentium magistrataum honorem, spiritoalibus [bominibus] exceptis, qui nullo ea in pretio habent, eo quod gloriam aliam coelestem et incorpoream fuerint experti, et aliad ineffabili pulc<h>ritodine sint saucii, et aliar»/» divitiarum participes effecti, et interiore/» hominez» induti inveniunture, aliusq»i spiritus sunt co»sortesf, cum igitur huius mundi homines, qui spiritum mundi habent, magno desiderio teneantur terreni regis videndi, dummodo cum omni ornato et gloria id co»tingat. Namque in iis quae spectantur, ipsius co/'ditio reliquos omnes homines longe superat, atque adeo praeclarum quid et optandum vel inspicere tantummodo [regem] habetar, singulique apud se dicunt: *Vitam quis illam mihi gloriar», decorem et elegantiam h daret*, beatum illum praedicans qui sibi similis, terrenus et iisdem affectionibus obnoxius ac mortalis est, verum propter momentaneum splendorem et gloriam appetibilis. Si igitur carnales homines ita appetunt gloriam terreni regis, quanto magis li in quos instillavit gutta illa Spiritus vitae et divinitatis, et vulneravit cor ipsorum amore divino erga coelestem regem Christam, pulc<h>ritadini illi et gloriae ineffabili ac decori incorruptibili et incoz»prehensibilibus divitiis veri et aeterni regis Christi [addicti et quasi] vinculo annexi adhaerent, e.iusdemq»/ desiderio et cupidine captivi tenentur, totique omnino apud ipsum [Christam] sunt, consequi cupientes ineffabilia illa bona quae per Spiritum speculantur" i cuius rei gratia omnes", quae super terra/» sunt, pulchritudines, ornatos [omnes] et glorias et honores et divitias regum et principum nihili aestimant. Divina enim vulnerad sunt pulc<h>ritudine, et vita immortalitatis coelestis in illor»/» animis instillavit. Quapropter in dilectionem illam coelestis regis desiderio intenti, ipsumc»i- solum ante oculos magna cum cupiditate habentes, per propterque illum ab omni mundi dilectione exsolvunt semet, et ab omni terreno vinculo recedunt, ut solum illum desiderium in cordibus suis habere semper possint. Atque quid [quaerere ac] possidere oporteat, [sic] ait: *Scimus enim quonia(m), si terra terrestis domus nostra huius habitationis dissolvatur, quod aedificationem ex Deo habemus, domum non manufactam aeternam in Coelis* D Debet igitur unusquisque cowtendere et conari per

“his corr. b ins ueldel. d coelesti del. e indutos inveniunt corr. faliusq»e
spiritus sunt consortes ins. BE t quisqz/f? apud se dicit mg. h ei del. ‘appetendum corr. //
invidia dignus, vel, dignus cuius sors appete«da ducatur. mg >quanto del. ket gloriae ... regis
Christi mg ins. lex illa pendent del. évo7iTglfovTai mg. ” omnia corr.

68 2. Cor. 5. mg. 2 Cón. 5, 1

indumentum, cibus, potus, exultatio, gaudium, pax, opperimentum^a, vita aeterna. Nam divinitatis spiritus, quo amodo sunt donati, fit illis nitor omnis splendoris et decoris coelestis. Quomodo ergo unusquisque nostrum credere, contendere et omni virtutis studio incumbere debet, et^b cum fide ac patientia^c multa expectare, ut dignus fiat qui virtutem [illam] ex coelo et gloriam Sancti Spiritus intus in anima^d amodo accipiat, ut postea, solutis corporibus, habeamus quod operiat et vivificet nos. Siquidem, inquit, *induamur, et no(n) nudi inveniamur.*⁷⁵ Et: *Vivificabit mortalia corpora nostra propter inhabitantem Spiritum eius in nobis.*⁷⁶ Beatus namque Moses typum subindicavit, gloria^e Spiritus faciei suae inh<a>erente^f, in quam nemo poterat intentis oculis intueri,⁷⁷ quomodo in resurrectione iustorum glorificanda sint sanctorum corpora; quam gloriam amodo intus in interiore homine animae sanctorum ac fidelium habere dignae fiunt. *Nos enim,* inquit⁷⁸, *omnes revelata facie,* id est, interiore homine, *gloriam D(omi)ni speculamur, in eandem imaginem transformati a gloria in gloriam.*⁸ Similiter etiam rursus quadraginta diebus et quadraginta noctibus, sicut scriptum est,⁷⁹ panem non comedit, et aquam non bibit. Impossibile autem est corporis naturam sine pane tandiu vivere, nisi alterius cibi^h spiritualis fieret particeps; quem cibumⁱ amodo sanctorum animae invisibiliter ab Spiritu Sancto accipiunt. Duobus igitur typis subindicavit beatus Moses, quam gloriam luminis et delicias^j intellectuales Spiritus Christiani veri^k in resurrectione habituri sint, quibus^l etiam amodo latenter donantur, quapropter et tunc in corpore ipsorum manifestabuntur. Quam enim gloriam amodo in animis Sancti habent, ut dictum est, ea operiet et vestiet nuda quoque corpora, et in coelos rapiet. Et in posterum corpore et animo in regno cum Domino quiescemus in secula. Nam, cum Adamum contulit Deus, non illi corporeas alas, quemadmodum volucris, fabrefecit; praeparaverat enim illi alas Sancti Spiritus, eas videlicet quas illi daturus est in resurrectione, ut ipsum sublevant et rapiant / [81r] quo voluerit Spiritus; quas alas amodo animae Sanctorum habere^m dignae fiunt, mente ad coelestem sensumⁿ evolantes. Christianorum enim mundus alter est, et alia mensa, et alia indumenta, et alia fruitio, et alia communicatio, atque sensus^o alius; quapropter et omnium hominum praestantiores sunt. Horum autem [omnium] virtutem nunc intus^p in animis accipere digni fiunt per Spiritum Sanctum; quare in resurrectione corpora quoque aeternis illis Spiritus bonis digna fient, et gloriae illi immiscebuntur, cuius usuram^q ex hoc tempore animae ipsorum acceperant. Debet igitur unusquisque nostr<r>um contendere, laborare et per omnes virtutes studiose operam dare,

^a ἄμφοτον mg. · ^b multa del. · ^c perseverantia sive constantia mg. · ^d accipiat del. · ^e faciei suae del. · ^f inhaerenti corr. · ^g in vulgata, speculantes, transformamur. claritate in claritatem mg. · ^h sscr.: alimoniae del. · ⁱ cuius cibi corr. · ^j τροφήν, sed libentius legam τροφήν, i. cibum sive alimoniam mg. · ^k veri Christiani transp. · ^l quam corr. · ^m sscr.: accipere del. · ⁿ φρόνημα, sapere mg. · ^o φρόνημα, sapere mg. · ^p in animis del. · ^q experientiam mg.

⁷⁵ 2.Cor.5 mg.: 2 Cor.5,3

⁷⁶ Rom.8. mg.: Rom.8,11

⁷⁷ Exod.34. mg.: Ex.34,29

⁷⁸ 2.Cor.3. mg.: 2 Cor.3,18

⁷⁹ Ex.34,28

credere et q
particeps fi
sordibus p
resurgentia
faciat quiet
resurgere fa
in duas part
hoc est, sigi
mat, inquit
horum corq
erunt, quan
Coelos rapit
cum ipso re

QV
ma
on
qu
du

QVI acced
multa fund
et sobrius
aegritudine
ac patiente
vincens,⁸³ v
opera patiu
eius qui no
cum tribul
mentis sua
pressi, imp
ut audiente
tamen oste
possint, inc

⁸³ Redditu
del. · ⁸⁴ af
arr. · ⁸⁵ i

⁸⁶ Cf. Mt.

⁸⁷ Ioan. 10

⁸⁸ 1. Thes.

⁸⁹ Vide G

vita aeterna.
plendoris et
lere et omni
te, ut dignus
ma^d amodo
vivificet nos.
corpora nostra
ubindicavit,
entis oculis
um corpora;
dium habere
rine, *gloriam*
aliter etiam
⁹ panem non
n sine pane
umⁱ amodo
igitur typis
ales Spiritus
er donantur,
riam amodo
: corpora, et
quiescemus
nadmodum
delicet quas
quo voluerit
, mente ad
alia mensa,
quapropter
tutem nunc
surrectione
nisciebuntur,
inusquisque
veram dare,

sl. · ° faciei
claritatem *mg.*
, i. cibum sive
· ° φρόνημα,

credere et quaerere a Domino, ut *ipsius* interior homo ex hoc tempore gloriae illius particeps fiat, et ut anima in illa sanctitate Spiritus communicet, ut, a malitiae sordibus purgati, habeamus etiam in resurrectione quod nuda corpora nostra resurgentia vestiati, deformitatem tegat, et vivificet, et in coelorum regno in secula faciat quiete frui. Rediturus^a enim est Christus e Coelis, et nationes omnes Adami resurgere faciet, omnes qui a seculo dormierunt, secundum Scripturas Sanctas,⁸⁰ et in duas partes constituet omnes; et omnes qui proprium [ipsius] signum habuerint, hoc est, sigillum Spiritus, hos ut proprios^b advocabit, et a dextris statuet. *Namque oves meas, inquit, vocem meam audiunt, & ego cognosco meas, & cognoscunt me meae.*⁸¹ Et tunc horum corpora divina gloria e bonis operibus operientur, et gloria Spiritus pleni^c erunt, quam amodo in animis habebant. Atque ita divino lumine glorificati, et *in Coelos rapti, in occursum Domini in aëra*, sicut scriptum est, *semper cum Domino erimus,*⁸² cum ipso regnantes in infinita seculorum secula, Amen.

QVI VOLVNT DEO PLACERE, preces in pace, quiete et mansuetudine et sapientia facere debent, ne, clamoribus usi in omnes, scandalizentur [omnes]. Continet vero homilia quaestiones duas, utrum throni et coronae creaturae sint, et de duodecim thronis Israel.

HOMILIA VI

QVI accedunt ad Dominum, debent preces cum quiete et pace et compositione^d multa fundere, nec indecoris et *confusis* clamoribus [uti], sed cum labore cordis et sobriis cogitationibus Domino attendere. Ac veluti quum quispiam^e qui aegritudines^f patitur, cauterio inuritur aut chirurgica manu tractatur, sic fortiter ac patienter illatum dolorem^g tolerat, sine tumultu^h et turbatione semetipsum vincens,⁸³ verum sunt alii qui, eodem dolore affecti, dum cauteria et alia chirurgica opera patiuntur, indecoris clamoribus utuntur.ⁱ Idem tamen est dolor clamantis et eius qui *non* clamat, perturbati et *non* perturbati. Sunt etiam ad hunc modum qui, cum tribulationem et dolorem habeant, sedate tamen ferunt, sine perturbatione, mentis suae in cogitationibus compotes. Sunt vero alii qui, eadem^j tribulatione pressi, impatienter ferunt, cum tumultu et perturbatione preces fundentes, adeo ut audientes scandalizentur. Atque etiam sunt alii qui, cum nullo in labore sint, tamen ostentationis causa aut ex stultitia,^k quasi his magis Deum demereri possint, incompositis clamoribus utuntur. Verum *non* oportet servum Dei adeo

^a Rediturus *corr.* · ^b vocans *del.* · ^c plena *corr.* · ^d καταστάσει *mg.* · ^e in morbo *del.* · ^f affectus morbosos *mg.* · ^g πόνος *mg.* · ^h aut *del.* · ⁱ sed *del.* · ^j eandem *corr.* · ^k ἰδωτέων. v.s.17.v.37. *mg.*

⁸⁰ Cf. Mt.25,31 ss.

⁸¹ Ioan.10. *mg.*: Io.10,14

⁸² 1.Thes.4. *mg.*: 1 Thes.4,17

⁸³ Vide Ciceron. Tusculanis *mg.*

incomposite se gerere, sed mansuete et sapienter, sicut dixit Propheta: / [81v] *Ad quem respiciam, nisi ad mansuetum & quietum et trementem sermones meos.*⁸⁴ Et in^a Mose⁸⁵ atque in Elia comperimus quod, cum in manifestatione, quae ipsis est facta, multum ministerii tubarum et virtutum Domini maiestatem praecessisset, inter illa omnia Domini praesentia pacis, tranquillitatis ac quietis discrimine dignoscenda venit. *Ecce enim, inquit, vox aurae tenuis, & in ipsa Dominus.*⁸⁶ Ostenditur ergo^b quod Domini requies in pace et tranquillitate^c sit. Fundamentum enim quod posuerit homo, et initium quo in ea uti coeperit, usque ad finem permanet. Si cum voce et tumultu preces fundere coeperit, usque ad finem eandem consuetudinem tenebit, quandoquidem Dominus, qui hominum amans est, huic etiam fert opem; hi igitur ex indulgentia gratiae eadem ad finem usque utuntur consuetudine. Videmus tamen quod modus hic idiotarum sit, eo quod et alios scandalizet, et precantes ipsos perturbet. Sed verum precandi fundamentum illud est, attendere cogitationibus, atque in multa quiete et pace precari, ut ne alii scandalizentur. Hic enim, si gratiam Dei^d accipiat et perfectionem usque ad finem^e sedate faciet, magis aedificabit plurimos. *Non enim est dissensionis Deus, sed pacis.*^{87, f} Nam qui clamoribus utuntur, celestis [i. remigum hortatoribus] similes sunt, nec in omni loco precari possunt (nec in ecclesiis nec in vicis, nisi forte in desertis) pro libito suo. Qui vero quiete precantur, omnes aedificant in omni loco. Oportet enim omnem hominis conatum^g in cogitationibus exerceri, et circumfusam [et luminibus obstruentem] sylvam pravaram cogitationum abscindere, ac semetipsum cogere ad Deum, et voluntates cogitationum non facere, sed quoquoersum errantes eas colligere, discernentem naturales cogitationes^h a pravis. Anima enim quae sub peccato est, huiusmodi difficultatibus implicita comperiturⁱ, ut si in monte magna sylva sit, vel in flumine arundines, aut veprum et dumorum densitas. Qui igitur per illum locum progredi ulterius volunt, manus extendant oportet, et vi ac labore obiectam sylvam propellere nitantur. Sic cogitationum adversae potestatis^j sylva animae circumfusa obstat. Magna igitur mentis attentione et cura est opus, ut quis alienas cogitationes, quae ab adversa^k potestate sunt, secernat. Est enim qui, suis confisus viribus, existimat perrupturum obiectos montes per sese. Verum est alius qui, re mature apud mentem suam examinata, sine labore plus quam ille prior^l operis conficit. Sic et in precibus sunt quidam qui indecoris utuntur clamoribus, quasi qui corporis viribus confidant, ignorantibus cogitationum furta,^m minime callentes, sed existimantes propria virtute perfectum se opus confecturos. Sunt autem alii qui, attento in cogitationes animo, totum certamen interius habent. Hi prudentia sua

^a sscr.: de del. · ^b igitur corr. · ^c καταστάσει mg. · ^d et perfectionem consequatur del.
^e tranqui<lle?> del. · ^f Non enim ... sed pacis. mg. ins. · ^g conatum omnem hominis
transp. · ^h ins. · ⁱ πελάζεται T. 109.B. mg. · ^j materia del. · ^k parte su<nt> del. ·
^l quam ille prior mg. ins. · ^m sed existi<mantes> del.

⁸⁴ Isai.66. mg.: Is.66,2

⁸⁵ Ex.19,16-19

⁸⁶ 3.Reg.19. mg.: 1 Reg.19,12

⁸⁷ 1.Cor.4. mg.: 1 Cor.14,33

(/ % 3 * ((B B (Z(V(((/) (/) (B (% ; % G % 3 ! %* % (% B % D % 3 B % %) * (** ! 8- R C * " ' (J * " ' ((ZD % * * 8 B % (D g > D D / (V) / / (D (D 3 (B / % / () !

' % ; ' % a D % (D B 8 ((((B (* (B D % 8) (* >

)%% 8 (; (% ((J ^ ; (B 8 (% 0 (; ((* (! % ; (B ((* () ^ o B % / ((B % * D 9 # : % (B 8 * * !) 8 / ; G 5 8 w (B % 6 ; / (% * (! % (; ((; (C B D (3 ; > * (/ D) 8 %) (! * (/ % B D * () B * (8 (B (/) (B D) (; () B % ; D > (g % G % (B () 8 % 3 % % B / (* (!

' % ; % a / (B D 6 A ' & ' ' (" ' ' ' & (7

)%% H C 3 % ; % (B % G % ((3 ((%* (J % (% * (4 (* g > % (% ; % J D % ; ((B 8) ; D ^ 8 (% % * (% ! % ; ((6 ((A b " 7 * ((B (B D ? 0 0) & C " *) (- ' " C ((] \ ' ' " g, 1 * % (% A) ' & (' ' " C & () C () (/ % 8 8 5 * % ; o B ; (G (% (33 ! (D % % % * * % ** KA % ; (% (** ! H % % (• (* (((% 8 B %

0 W W 0 F (!! M) W W Z 4 1 0 . 0 W K 1 1 % % 1 W 3) 0

= - ! > ! - ! > >

= 5 P ! 5 < g B 0

5 G ' 7 B A)

g < B 7 7 # 7 6

5 7 * 7 >

B o

% [* 8 : (Z(V(% (0 ; G%
(% %! 8 D D 3 B(8 (% %)
* ! % D 8 ((* B o(
B D B o 33 % ! 8 (3 % (* (!
a (% ((* (> ((% %
(%B+ %D 3 % !G % ; D 8 (/ (B
; *(% (% * (% (= * (
(C % !

9 9 7 8 % ' '
L @%0 "6 K5 *' % * ' *)% *% * K5 * 0)' *
5'L *

9

(D (B (/ (/ ((B ; D (B 8 ((
% B) 8((* ((B) B %) D > % /B
**) * ((; ((% B % (D > % (* (
J* (8 ;) (8 B / ;) % (
%* J D % % % (* D B % %* 8 % B (* ((%
((% B % % * * % 8 % %B) %B 3 % %B * (
) (%B 6 % ((; (% (B ; (/ B %*
% B 6 *(30 B % ((* A
' ") & " ' - (G (% ()
8 % 3 J / (% ((B) DZ > ((; ((% ! ()
/ (% / B 33) B (! (D 9 / (8 % :B
%* ((% 8 (() B 9-#; : % (B ; / %
; B (; * * (B (; (* (B (% (* (8 (%! % %
G (((B * 98 % G : (% ; % 8 (/ %B
D ; Do0B D / (33 (B ; (8 !

' % ; ' %
((% G B ; B ; 8 %) (!

*)% * %
D % (8 B % (B % (((% % B
D % / (G (B ((% B D * ! % %
8 % % 6 % ((* % (! % % % 9 * (% :B) ()
) %) %B ; , * (* % % G ! ;
D (B * * % % %B * * % 8) G %B % (* %
% 3 % % D % (8) ! a % % % (2 %
(* % 9!! 3 % : ((B %* 8 () B % D ((B

! 0 W 0 ! &! P 0
K X T 3]3 TBs W " A /

&M > / ! \$

!=7

1 Domini in
tium^b eorum
unt, non sunt
Spiritus edit.
se omnium
tiani gestant,
tus Sancti in

inet
fere

historias et
um rege, et
is et decore
bductum se
ipientissima
nem, pannis
imponat illi
cipit: *Mibine*
o et abiecto
Ostendit illi
homo ille],
, sive regem
. Cum enim
risti ignem,

me laeditur,
alum autem
], tenebris
Dei. Si vero
umscriptum
nus Bonum
in eo esse,

us corr.

ne<c> Bonum a Malo infici? Anne vero, quia coelum et sol et montes in ipso Deo sunt, et per eum constant, num et ipsa Deus facta sunt? Opificia suo quaeque in ordine consistunt; opifex, qui una est^a cum creaturis^b, Deus est.

Interrogatio 2

Quandoquidem Peccatum transformatur in angelum lucis, et gratiae [par] similis est, qua ratione cognoscet homo artes diaboli, quomodoque amplectetur et discernet eas quae Gratiae sunt?

Responsio^c

Ea quae Gratiae sunt, laudem habent, pacem habent, caritatem habent. Ipsa veritas ad veritatem inquirendam hominem adigit. Peccati vero formae perturbatae sunt, et nec caritatem nec gaudium in Deum habent. Sicut enim intybus lactucae est similis, sed haec quidem dulcis, illa vero amara, et in ipsa gratia sunt [quaedam] veritati similia, et est ipsamet substantia veritatis. Quale est splendor solis, et ipse circulus [sive corpus], et aliter lucet splendor, aliter lumen^d in circulo repositum; est lucerna domi accensa,^e et ex ea aliud est splendor ubique lucens, et aliud est lumen [flamma] quod in ipsa lucerna illustrius rutilat: ita sunt quaedam ipsius gratiae, cum longe a se veluti visiones quasdam homo inspicit, ipsisque delectatur, et est alius, cum in ipsum ingreditur virtus ipsa Dei, et occupat membra et cor illius, et mentem in caritatem Dei captivat. Cum^f Petrum comprehensum in carcerem coniecissent, ipseque esset inclusus, venit Angelus et dirrupit vincula ipsius, et eiecit illum [foras]; ipse vero, quasi in extasi esset, existimabat visionem videre.⁹⁵

Interrogatio 3

Et quomodo cadunt qui gratia Dei aguntur?

Responsio

Purae ipsae cogitationes in natura propria labuntur et cadunt. Incipit enim extolli, damnare [alios], ac dicere^g: *Tu peccator es*, se autem iustum putare. Nescis quid dicat Paulus: *Datus est mihi stimulus carni, Angelus Satan ut me colaphizet, ut ne extollar.*⁹⁶ Nam extolli purae etiam naturae inest.

Interrogatio 4

An possit quis per lumen suam ipsius animam videre, quandoquidem sunt qui revelationem tollant, ac dicant per cognitionem et sensum visionem^h contingere?/[83r]

Responsio

Est sensus, et est visio, et est illuminationis. Atque ille qui illuminationem habet, maior eo est qui habet sensum; illuminata enim est mens eius, ut qui maiorem

^a ins. · ^b est del. · ^c praeviae quaedam gratiae operationes mg. · ^d lumem corr. ·
^e et aliud est [ab ardentis lucernae flamma] del. · ^f Exemplum visionis efficacissimae mg. ·
^g [de se] del. · ^h fieri del.

⁹⁵ Act.12 mg.: Act.12,1-9

⁹⁶ 2.Cor.12. mg.: 2 Cor.12,7

idit in se
o] aliud est,

m?

m animae.

t imaginem
et similem

et membra
usantes et
ae membra
nas eminus
^b, adversae
quae oculus
o in secula

ias
ter

itate multa
ta patientia
atae opus

^b <alacrior>

perfectum^a erga ipsum ostenditur, arbitrii voluntate post multum examen explorata et Spiritui grata apparente, et^b temporis lapsu probationem et patientiam [suam] prodente [homine]. Hunc autem ordinem ex divinitus inspiratis Scripturis per typos, qui externis exemplis editi fuerunt, demonstrabimus. Quod autem dico, tale est, quale in Iosepho [accidisse narratur].⁹⁷ Quantis opportunitatibus et temporibus voluntas Dei de ipso definita finem accepit, et visiones sunt completae, quantisque prius laboribus et tribulationibus atque angustiis probatus, omnia generose sustinuit? / [83v] Et ad omnia probus ac fidelis servus a Deo inventus, tunc [demum] Ægypti rex est factus, et genus suum aluit; et prophetia rerum nondum apparentium impleta est, et Dei voluntas per tempora et multam oeconomiam praedictionem confirmavit. Similiter et de Davide. Deus iunxit illum in regem per Samuelem prophetam,⁹⁸ et postquam unctus fuit, statim Saule persequente, ne interficeretur fuga cavit.⁹⁹ Et ubi unctio Dei, ubi promissio, quod quidem praesentia spectabat? Nam simul ac unctus fuit, graviter est afflictus, in desertis versabatur, ad panis usque penuriam redactus, et ad gentes confugiens propter Saulis in ipsum insidias. Talibus angustiis conflictabatur is quem Deus iunxerat in regem. Deinde temporibus examinatus, tribulatus et tentatus, ac longanimitate ferens^c, cum semel Deo credidisset, sibi que certissimum persuasisset illud, quia *quod fecit Deus per prophetae unctionem in me, et quod de me futurum Deus dixit, fieri absque dubio oportet*. Et post multam ac patientem expectationem voluntas Dei demum est impleta, et regnavit David post multas tentationes.¹⁰⁰ Et tunc manifestatus est sermo Dei, et unctio, quae per prophetam fuerat facta, firma apparuit ac vera. Similiter etiam de Mose.¹⁰¹ Deus, qui praesciverat et praedefinierat hunc in ducem et redemptorem populi, fecit ut filius fieret filiae Pharaonis, atque regis divitiis, gloria et deliciis auctus, et omni Ægyptiorum sapientia eruditus; vir^d factus, et fide magnus, abnegavit illa omnia, magis eligens, iuxta apostolicum sermonem,¹⁰² afflictionem et improperia Christi, quam temporalem^e peccati habere iucunditatem. Atque ex Ægypto exul factus, quantum temporis in pastoritia occupatione transegit, qui regis filius [reputabatur], et ad tantam voluptatem et delicias^f regias educabatur? Atque sic postea probatus et fidelis per multam patientiam inventus Deo, ut qui multas tentationes sustinuerit, redemptor, dux atque rex Israelis est constitutus, et Pharaonis Deus a Deo est pronunciatus. Eo enim [usus ministro^g] Ægypto plagas imposuit, et magna ac mirabilia^h Pharaoni ostendit, postremoque Ægyptios in mare submersit. Vide post

^a in del. · ^b post per del. · ^c patienter expectans mg. · ^d -que del. · ^e temporales corr. · ^f delicias scr.: delicias M · ^g Deus del. · ^h Deus del.

⁹⁷ Gen.37 ss.

⁹⁸ 1 Sam.16,13

⁹⁹ 1 Sam.19 ss.

¹⁰⁰ 2 Sam.2,4

¹⁰¹ Cf. Ex.2 ss.

¹⁰² Heb.11. mg.: Heb.11,25

quot tempora voluntas propositumque Dei fuerunt manifestata, et post quantas probationes et tribulationes perfecta. Similiter et in Abrahamo.¹⁰³ Ante quot tempora promiserat Deus filium se ei daturum, et non protinus dedit, sed quot interim^a annis probationibus et tentationibus fuit exercitatus? Ipse vero patienter ing<r>uentia omnia sustinens, et semet fide obfirmans, quo<d>^b qui promisit, mentiri nescius, sermonem suum implebit.¹⁰⁴ Atque sic fidelis inventus, consecutus est promissionem. Eodem etiam modo Noe¹⁰⁵ quingentesimo [aetatis] anno^c arcam construere iussus a Deo, diluvium se in orbem terrarum inducturum denunciante, et sexcentesimo inducente, centum annorum spatio patienter spectavit, nil dubitans, facturuse esset Deus necne quae praedixerat, sed semel fide certissima persuasus, ea quae locutus fuerit Deus, haud dubie eventura. Atque ita firmi^d in fide, patientia et longanimitate multa^e propositi examine probatus inventus, solus cum domo est servatus, ut qui mandatum pure servasset. Haec ex Scripturis exemplo protulimus, ut ostendamus^f opus gratiae Dei, quod in homine exercetur, et Spiritus Sancti donum, quod ut accipiat, fidelis anima digna fit, multo^g certamine ac patientia multa, longanimitate et tentationibus ac probationibus comparari, libera [hominis] voluntate omnibus tribulationibus examinata. Et postquam nulla in re Spiritum contristarit, sed in omnibus praeceptis gratiae concors extiterit, tunc liberatione a passionibus [peccatorum] donatur, et adoptionis Spiritus plenitudinem accipit, [eius, inquam, adoptionis] de qua in mysterio sermo est, spiritualiumque divitiarum, et intelligentiae eius quae non est de hoc mundo, cuius qui revera sunt Christiani participes fiunt; quapropter hi ab omnibus hominibus spiritum mundi habentibus, prudentibus, intelligentibus, sapientibus, per omnia differunt. Hic enim, sicut scriptum¹⁰⁶ / [84r] est, omnes homines iudicat^h, cognoscit unumquenque, unde loquitur, ubi consistatⁱ, et qua in mensura sit. Illum vero, nemo hominum eorum qui spiritum mundi habent cognoscere vel diiudicare potest, nisi is qui similem habet coelestem divinitatis spiritum, [qui sui] similem cognoscit, sicut ait Apostolus: *Spiritualibus spiritualia compara(n)tes; animalis vero homo non percipit ea, quae sunt spiritus Dei. Stultitia enim est illi. Spiritualis vero iudicat omnia, ipse vero a nemine iudicatur.*¹⁰⁷ Qui talis est, res mundi omnes, glorias, divitias, delicias et voluptatem universam, ipsamque adeo scientiam, et omnia quae seculi huius sunt, abominanda et odio digna reputat. Quemadmodum enim qui ardet ac febre tenetur, quemcumque ei cibum vel potum obtuleris, quantumvis suavissimum, aversatur ac reiicit, eo quod febre ardeat, et ab illa vehementer sit correptus, ad eundem etiam modum illi qui coelesti^k, sacro et

^a interim quot *transp.* · ^b ὅτι *Gr.* · ^c iussus a Deo *del.* · ^d firmo *corr.* // proposito *del.*
^e *ins.* · ^f Gratiae *del.* · ^g cum *del.* · ^h iudicant *corr.* · ⁱ vbi consistat *sser.*: quo
pervenerit *del.* · ^j *ins.* · ^k coelestis *corr.*

¹⁰³ Cf. Gen. 11, 27 ss.

¹⁰⁴ Gen. 21, 1

¹⁰⁵ Cf. Gen. 6 ss.

¹⁰⁶ 1. Cor. 2 *mg.*: cf. 1 Cor. 2, 11

¹⁰⁷ 1 Cor. 2, 13-15

venerand
divino qu
quam ci
desiderio
odio hab
inflam
nihil coe
Apostolu
sequunt
inventire
quaerend
materiali
possit, pe
negotium
ipsam [an
punitatis
rebus re
impedim
vacare me
vel carnal
mens soli
totusque
sicut dici
Quaerite re
decertans
vel in alio
tenebras e
Dominum
asserere
captivand
obsequium
consequat
requiescat
Domini S

¹⁰⁸ dno m
¹⁰⁹ et mender
utrum quid
¹¹⁰ captiv

¹¹¹ Loc. 1

¹¹² Rom.

¹¹³ Loc. 2

¹¹⁴ Marti

¹¹⁵ 2 Cor

ost quas
Ante quot
it, sed quot
to patienter
ai promisit,
co«secutus
atis] annoc
iducturum
i patienter
sed semel
ura. Atque
i probatus
t. Haec ex
in hotnine
fit, multo8
mionibus
iinata. Et
is gratiae
natur, et
le qua in
te no» est
ater hi ab
gentibus,
t, omnes
et qua in
i habent
ivinitatis

im est illi
; mundi
ientiam,
reputat.
lpotum
at, et ab
lacro et

venerando Spiritus desiderio ardent, et amore caritatis Dei in anima sunt sauciati, divinoque ac coelesti igne, quod Dominus venit mittere in terram, et accendi quam citissime vult, 108 vehementer correpti, et inflammati coelesti Christi desiderio, ut praedictum est, gloriosa omnia et pretiosabseculi huius reiicie«da et odio habenda reputant, propter ignem caritatis Christi, qui continet, urit et inflamat illos affectione erga Deum et coelestibus caritatis bonis, a qua caritate nihil coelestium aut terrestrium aut infernorum separare ipsos poterit, sicut Apostolus Paulus testatus est: *Ouis nos separabit a caritate Christi*² et quae sequuntur. Anima vero suae possessionem et coelestem Spiritus caritatem nemini invenire licet, nisi ab omnibus huius seculi rebus se ipsum abahenaverit, et quaerendae Christi caritati semetipsum tradiderit, et mens forasc ex omnibus materialibus [rebus] et distractionibus terrenis 11 exierit, ut uni scopo tota vacare6 possit, per mandata omnia eo intendens, ut cura foras, inquisitio® et distractio ac negotium animae in essentiae intelligibilis indagine verse«tor, quomodo videlicet ipsam [animam] virtutum praeceptishet coelesti Spiritus ornatu et cozwnunicatione puritatis et sanctificationis Christi adornare oporteat, ut quis, [reliquis] omnibus rebus remisso nuwcio, omnibusque ab se recisis materialibus ac terrenis impedimentis, et carnali dilectione et affectione parentum amandatis, nulli alii rei vacare me/ztem suam patiatur aut distrahi, veluti imperio, vel gloriae, vel honoribar, vel carnalibus mundi amicitiiis, vel terrenis aliis curis, sed ut tota [eius] omnino mens solitudinem et laborem suscipiat de animae intelligibili essentia inquirenda, totusque etiam omnino [ipse] perseveret in patienti expectatione adventos Spiritus, sicut dicit Dominus: *In patientia vestra possidebitis animas vestras uo* Et rursum: *Quaerite regnum Dei, et haec omnia adiicie(n)tur vobis* Q Et contingat quidem ut sic* quis, decertans sibi que semper attentus, sive in oratione sive in obsequio [obedientia] vel in alio quocunqvi, quod secundum Deum fiat, opere, maiori v/ daemonum tenebras effugere valeat. Mens enim a sui ipsius Iscrutinio et indagine, quae est ad Dominum, non discedens animam suaw, quae in passionum affectione est, 1 asserere ac possidere potest,™ se ipsam semper vi et conato ad 11 Dominum captivando, et illi soli adhaerendo, sicut dictum est: *captivantes omnem copitationem in obsequium Christi* Q Et per huiusmodi certamen, desiderium ac indagationem mens consequatur ut cum Domino in unum Spiritum doni et gratiae Christi fiat, et requiescat in vase animae, quae ad omne opus bonum semetipsam praepararit, nec Domini Spiritui contumeliam faciat per proprias voluntates et huius seculi 0

osito del.
æ: quo

' dino corr. b et pretiosa ins. c mens toras ins. d solos del // mens add. del.
' [et attendere] del. f [eius] del. s disquisitio corr. lladornari oporteat del. 'Atque
utinam quidem cozztingat, vt vel sic mg. j indagine del. k poss<ztí> del. l vindicare et dei.
captivando del. ll in corr. ° agitationibus del.

™ Luc. 12. «g-:D:12,49

109 Rom. mgr. D3mA,3i>

110 Luc. 21. ag.: jtif.21,19

1,1 Matth. 6. mg-. A-It.6,33

112 2.Cor.10. mg: 2 Cw.10,5

errores, vel glorias, vel magistratas, vel sententias proprias, vel voluptates carnales, vel improbo»»/ hominum consuetudinem et consortia? Satis enim fuerit si, postquam [anima] tota omnino se ipsam Domino dicarit, illique soli adhaeserit, et in mandatis eius sine oblivione ambularit, atq? adventantem et obumbrantem Christi Spiritum digno honore / [84v] exceperit, mereatur [tándem] cum ipso in unum Spiritum et unam massam fieri, sicut a i t *Qui adhaeret Domino, unus Spiritus est.* Sin vero quis se in sollicitudinem, gloriam vel magistratas tradiderit, vel humanos honores curet atque haec aucupetur, et terrenis cogitationibus anima immisceatur ac confundatur, vel re quapiam huius seculi alligata ac devincta teneatur, vel concupiscat, huiusmodi [inquam] anima passionum tenebras, in quibus a pravis Potestatibus detinetur, transfretare, effugere et pervadere non potest, eo quod voluntatem tenebrarum diligat atqat faciat, nec oderit omnino instituta [sive stadia] Malitiae. Praeparemus igitur nos toto animo totaqza? voluntate, ut ad Dominum tendamus et Christi aeseclae efficiamur, ut voluntates eius perficiamus, et ut meminerimus omnium mandatorum ipsius ad faciendum ea, iotosq/n? nos, a dilectione mundi separantes, ipsi soli animas nostras appendamus, in eo solo occupati simus, solum curemus et quaeramus. Si vero corpore aliquando alias resdagamus, mandatorum negotio et divino obsequio exiguo aliquo tempore minus attendere licuerit, mens certe a Domini dilectione, indagatone et desiderio non discedat, ut ea mente coKtendentes, et recto animi sensu viam iustitiae insistentes, semperqai nobismetipsis attenti, consequamur Spiritus ipsius promissionem, et per gratiam ab interita tenebrarum passionum, quibus anima agitata, redimamur, ut aeterno regno digni efficiamur et [illo] cum Christo frui per omnia sécula mereamur, glorificantes Patrem, et Filium et Spiritum Sanctam in sécula, Amen

HVMILITATE & ALACRITATE conservantur & crescunt dona gratiae divinae, elatione & ignavia perdu(n)tur.
HOMILIA X

VERITATIS atque Dei amatrices animae, quae perfecte Christam induere multa cum spe et fide desiderant, aliorum admonitione non adeo indige»t, nec divinum desiderium et amorem erga Dominum vel ad pusillum imminui [in se ipsis unquam sustinuerint, sed, totae penitas Christi cruci affixae, erga spiritaalem sponsum quotidief spiritualis profectas in se sensum agnoscunt. Atque sauciae quidem coelesti desiderio, et virtutum iustitiam esurientes, magna et insatiabili cupiditate Spiritus exortam appetant. Etsi [interim] divinorum mysteriorum per suam fidem cognitione donentur, sive laetifiae coelestis gratiae participes fiant, no? confidunt in se ipsis, aliquid se esse arbitratae, sed, quanto magis spiritaalibus gratiis donantar, tanto magis c<o>elestis desiderii insatiabili affecta actae, [ut8

* consortia et consuetudinem *transp.* b teneatur *del.* c dilectioni *corr.* dá gete *del.*
' pati possunt [vel *del* f quotidie *ser.:* quotidiae M • 8 *ins.*

113 1. Cor. 6. *mg.:* 1 Cor. 6, 17

A tenos 3 p
Ctt.: -

ptapiñen
ttrtit oicit

vtrr .icterc
dprim; t
tr monn
Ang-aidae
et A 'is o
perfecte. r
efit m en
'?expectanB
rattrssiosi
arcepeOBt
pse-f habi
necee re
nemenerh

r-taicAdc
...tai c
erttaorcr
[ireestaffi
tttstrtúü fe

cm tam p;
inn arderi
r or ;
;e<e hube
dicbo s. of
tae/ ta
persevera
terror.
erga coele
rr sanedfi
firric:-.. et
tr._=<R>

tes carnales,
 im fuerit si,
 dhaeserit, et
 umbrantem
 cum ipso in
 Domino, unus
 is tradiderit,
 nibus anima
 ac devincta
 tenebras, in
 vadere non
 erit omnino
 mo totaque
 t voluntates
 l faciendum
 as nostras
 us. Si vero
 o obsequio
 i dilectione,
 recto animi
 nsequamur
 passionum,
 et [illo] cum
 t Filium et

ma

luere multa
 ec divinum
 [in se ipsis
 spiritualem
 que saucia
 t insatiabili
 riorum per
 s fiant, non
 piritualibus
 actae, [ut^e

^d agere del.

ulterius^a progrediantur] inquirendo laborant. Et quanto magis coelestis in se profectus sensum percipiunt, tanto maiori^b siti ac fame ad^c apprehensionem et augmentum gratiae feruntur. Et quanto ditiores spiritualiter sunt, tanto^d pauperiores^e sunt apud se, insatiabili desiderio spiritualem sponsum desiderantes, sicut dicit Scriptura^f: *Qui ma(n)duca(n)t^g me, adhuc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitiunt.*¹¹⁴ Huiusmodi animae, quae tam ardentem et insatiabiliter Dominum amant, vita aeterna sunt dignae, quapropter et redemptione a passionibus donantur, et Spiritus Sancti exortum ac participationem^h illius ineffabilis et mysticae communionisⁱ perfecte in plenitudine gratiae adipiscuntur. Ignavae vero ac languidae animae, quae hinc, quandiu adhuc in carne sunt, accipere per patientiam et longanimitatem^j non student cordis sanctificationem, [eamque] non ex parte, sed perfecte, nec fieri participes Paracliti Spiritus cum omni sensu et plenitudine ac certitudine sperarunt, nec a passionibus Malitiae per Spiritum redimendas se^k expectarunt, vel rursus, [quasi]^l divina gratia donatae, / [85r]^m se ipsas incuriae ac remissioni, malitiae dolis deceptae, tradiderunt, ac veluti quae gratiam Spiritus acceperint, et consolationem gratiae in quiete et desiderio atque dulcedine spirituali [iam] habeant, ea re confisae extolluntur et secure agunt, non contritae corde, neque animo humiliatae, cum tamen ad perfectam libertatem a passionibus non pervenerint, nec gratia perfecte repleti omni studio et fide [curaverint] expectarint; verum [de perfectione sua] persuasae cessaverunt, exigua [quappiam] gratiae consolatione contentae, elationis potius quam humiliationis profectum adeptae: huiusmodi animae etiam eo qualicumque gratiae dono, quo donatae fuerant, exuuntur propter negligentiam et incuriam et vanam existimationis suae [arrogantiam] inflationem. Anima quae vere Deum et Christum amat, etiam si mille iustitias fecerit, sic apud se <se>ⁿ habet quasi quae nihil fuerit operata, propter insatiabile erga Dominum desiderium; licet ieiuniis, licet vigiliis corpus consumpserit, sic se habet ac si nondum coeperit^o ullum virtutibus laborem impendere. Etiam si charismata Spiritus diversa, vel revelationes, vel mysteria coelestia adipisci divino munere ipsi contingat, veluti quae nihil adhuc possideat sese habet, propter immensam ac insatiabilem erga Dominum caritatem; sed diebus omnibus famelica ac sitibunda, per fidem et caritatem in oratione perseverans, ad^p mysteria gratiae et virtutis speciem omnem insatiabili aviditate fertur, coelestis spiritus amore saucia, et ignitum desiderium in se ipsa per gratiam erga coelestem excitans sponsum, cupiens perfecte donari arcana et ine<f>fabili in sanctificatione Spiritus cum <i>pso [sponso] communionem, revelata animae faciem, et intuens coelestem sponsum facie ad faciem^q in lumine spirituali atque ine<f>fabili, ipsique in omni^r certitudine immista^s configurata morti eius, magna

^a disquir<endo> del. · ^b magis corr. // per del. · ^c siti ac fame ad mg. ins. · ^d magis del.
 · ^e pauperes corr. · ^f scripturae corr. · ^g edunt corr. · ^h exortum ac participationem Spiritus
 Sancti transp. · ⁱ et mysticae communionis mg. ins. · ^j per patientiam et longanimitatem mg. ins.
 · ^k redimendas se ins. · ^l ins. · ^m sine nobis regnatis mg.: cf. 1 Cor. 4,8, sine nobis regnastis · ⁿ dub.
 suppl.: οὕτως ἔχει παρ' ἑαυτῆς Gr. · ^o labo<rem> del. · ^p sscr.: erga fid<em?> del. · ^q faciem scr.:
 faciem M · ^r ins. · ^s ins.

¹¹⁴ Eccles. 24. mg.: Eccl. 24, 29

cupiditate mortem pro Christo *semper*^a expectans, atque a peccato et passionum^b caligine perfectam redemptionem se ab Spiritu accepturam certissime credens, ut per Spiritum mundata, animaque ac co<r>pore sanctificata, purum vas ad coeleste unguentum recipiendum et ad mansionem coelestis ac veri regis Christi fieri mereatur. Atque tunc quidem coelesti vita digna efficitur^c, purum habitaculum Spiritus Sancti hinc [ex hoc seculo] effecta. Vt autem ad hanc mensuram anima perveniat, nec repente^d nec sine probatione contingit, sed per^e labores multos atque certamina, temporaque ac negotia, cum probatione et tentationibus variis, spirituale incrementum atque profectum capit, usque ad apathiae mensuram perfectam, ut in omnibus a malitia illatam^f tentationem libenter ac strenue sustinens, magnis tunc honoribus, charismatibus spiritualibus divitiisque donetur coelestibus, et sic coelestis regni heres fiat, in Christo IESV *Domino* nostro, cui gloria et potestas [sive victoria] in secula, Amen.

VIRTVTEM SPIRITVS SANCTI in hominis corde sicut ignem esse, & quibus indigemus ad cogitationes in corde pullulantes discernendas, & de mortuo serpente a Mose in ligni summitate^g affixo. Continet vero homilia [haec] dialogos duos, alterum Christi cum improbo Satana, alterum vero peccator(um) [hominum] cum eodem.

HOMILIA XI

COELESTIS ignis divinitatis, quem Christiani accipiunt intra se in corde, nunc in hoc seculo, hic [inquam] ipse, qui intra cor ipsorum ministrat, cum dissolutum fuerit corpus, exterior [sive eminentior] fit, et rursus membra compingit et solutorum membrorum resurrectionem facit. Sicut enim ignis [ille] qui / [85v] Hierosolimis altari ministrabat, tempore^h captivitatis defossus in cisterna [delituit], et illemet, pace facta et captivis [in patriam] reversis, renovatus est, atque de more ministrabat, sic et nuncⁱ corpus hoc [animo]^j proximum, quod solum coenum fit, coelestis ille ignis elaborat et renovat, et resuscitat corrupta corpora. Nam ignis qui nunc interius habitat in corde, tunc exterior fit, et resurrectionem corporum facit. Nam Nabuchodonosoris tempore ignis ille qui fuit in camino¹¹⁵, non erat quid divinum, sed erat creatura. Tres vero illi pueri^k propter iustitiam suam in apparente igne existentes, in cordibus suis divinum ac coelestem ignem habebant, intra cogitationes ipsorum ministrantem, et in ipsis operantem, idemque ille apparuit ipsis exterior. Stetit enim inter ipsos [et inter inimicum ignem materialem], et cohibuit apparentem ignem, ne qua iustos ureret ac laederet. Similiter [accidit] et in Israele; cum mens animusque ipsorum a Deo vivente recedere decrevisset, et ad idololatriam converti, coactus est Aaron ipsis dicere ut

^a *add.* · ^b *teneb<ris> del.* · ^c *constituitur mg.* · ^d *ὁφ'ἑν simul (scr.: sisul M) ac, semel mg.* · ^e *post corr.* · ^f *sustinens del.* · ^g *exaltato deffi<xo> del.* · ^h *tempore scr.: tempori M* · ⁱ *ho<c> del.* · ^j *ins.* · ^k *pueris corr.*

¹¹⁵ *Dan.3,13 ss.*

afferrent v
coniecera
propositu
cogitation
tuncque ap
in animo l
Dominum
coelestem i
coelestem i
sic et Dor
ipsarum v
resurrectio
quemadmo
mortuae e
corruptae e
enim anim
factum est
malitiae, de
quispian ip
hic [in hoc
tenebris oc
illuminet et
illic [in para
lucernam, t
accensa, in
nunc anim
[segregari],
tenebrosae
peccati coe
incipitque r
perdidit na
sit, qui rem
autem hunc
abducto, ne
[et integer]
inservirent
constitutus
allocutus e
cor ipsius [

¹¹⁶ *scr.: mis*
¹¹⁷ *ad verb. in*
del. · *scr.*
condit del.

¹¹⁸ *Ex.32*

¹¹⁹ *Luc.15*

iassionumb
 sredens, ut
 ad coeleste
 l'nristi fieri
 ibitaculum
 ram anima
 mitos arque
 bus varius,
 mensuram
 ac strenue
 ue donetur
 nostro, cui

m
 :es
 teg
 m
 n)

de, nunc in
 iissolututn
 vwpingit et
 jui / [85v]
 ia [delituit],
 ac de more
 m coenum
 Namignis
 i corpor»»
 3 no» erat
 m suam in
 i habebat,
 emque ille
 jim ignem
 c laederet.
 eo vivente
 is dicere ut

;M) ac, semel
 e ser.\ tempori

afferrent vasa aurea et orname»ta, tuneq; aurum et vasa, quae in ignem
 coniecerant, in idolum sunt conversa, 116 ignisque velut imitatus est ipsorum
 propositum. Mira autem res haec. Cum enim proposito [interius] in abscondito et
 cogitationibus suis idololatriam decrevisset, ignis etiam ipse idolum confecit,
 tuncque apertecidolis servierunt. Sicut igitur tres illi pueri iustitiam cogitantes [et
 in animo habentes] ignem divinum in se ipsis receperunt, et adoraverunt
 Dominum in veritate, sic et nunc fideles animae accipiunt divinum illum et
 coelestem ignem in seculo hoc, in abscondito, tuncquod ille ignis format [effingit]
 coelestem in humanitate. Sicut igitur ignis formavit vasa aurea, et extitit idolum,
 sic et Dominus, qui imitatur fidelium et borra'» animarum proposita, et ad
 ipsarum voluntatem format imaginem, et nunc in anima et [postea] in
 resurrectione extra ipsas apparet, et glorificat corpora eorum intus et extra. Sed
 quemadmodum corpora ipsorum corrupta interim in tempore hoc manent,
 mortuaeque et dissolutae sic etiam nunc sunt aliquorum cogitationes a Satana
 corruptae et mortuae a vita [desertae], et in coenu» ac terram demersae. Perit
 enim anima ipsorum. Sicut igitur Israeetae vasa aurea in ignem proiecerunt, et
 factum est idolum, sic et nunc mundas et puras cogitationes tradidit homo
 malitiae, defossaeque sunt in coeno peccati, factumque est idolum. Atque ut
 quispiam ipsas [cogitationes] adinveniat, discernat et ex igne proprio eximat, opus
 hic [in hoc seculo] habet anima [eius] lucerna divina, Spiritu [videlicet] Sancto, qui
 tenebris occupatam domum exornet; [indiget, inquam] splendido iustitiae sole, qui
 illuminet et exoriatur in corde, armis quae bellum debellent, opus habet. Nam et
 illic [in parabola evangelica] 117 vidua, quae drachmam perdidit, primum accendit
 lucernam, tum domum ornavit [evertit], sicque adeo adornata domo et lucerna
 accensa, inventa est drachma in stercore, et in immunditia ac in terra defossa, et
 nunc anima no» potest ex se ipsa cogitationes proprias invenire et discernere
 [segregari], sed, postquam divina lucerna fuerit accensa, illustrandae domui
 tenebrosae accendit, atque tunc videt cogitationes suas, qualiter immunditia et
 peccati coeno sin<t> obrutae. Exoritur sol, et tunc videt anima perditionem suam,
 incipitque revocare cogitationes] quae stercorei et sordibus immixtae [86r] iacent;
 perdidit namque imaginem suam anima praeceptum transgressa. Veluti si quis rex
 sit, qui rem [dividas] et ministros sibi subditos ac subservientes habeat, accidit
 autem hunc ab hostibus capi, et in servitutem redigi, hoc vero capto et in exilium
 abducto, necesse est ut et ministri ac famuli illum subsequantur: sic et Adam purus
 [et integer] a Deo est conditus in sui [Dei] ministerium, atque creaturae hae ipsi ut
 inservirent sunt datae; namque dominus et rex creaturarum omnium a Deo est
 constitutus. Sed ex quo malus sermo [verbum serpentis] ad ipsum accessit et
 allocutus est, ipse prius externo auditu illum admisit [sermonem]; tum is [sermo]
 cor ipsius [Adami] pervasit, et omnem eius [Adami] substantiam occupavit. Atque

"sser.: miserant del. bvelut ser.: velud M - cidololatrarunt del. dconformat corr.
 ' ad verb. in humanitatem mg. fenim con: s soluta corr. " indiget del. • ' sordibus
 del. ' servos del. ksibi subditos ac subservientes mg.ins.: sibi subservientes del. Isscr.
 cordis del.

116 Ex. 32

111 Luc. 15. mg: tf. Lc. 15, 8-9

ita conscuqnter', ipso capto, capta una est et creatura quae ipsi deserviebat ac ministrabat. Per ipsum enim in omnem animam regnavit mors, omnemque Adami imaginem [in posteris] delevit [foedavit, exterminavit, corrupit] ex illius inobedientia, ita ut homines aversi fuerint [a Deo] et ad daemonum adorationem venerint. Ecce enim terrae fructus, recte [in bonos usos] a Deo cread, daemonibai' offeruntur, panemqz/g et vinum et oleum ipsorum altaribus animantiaqz imponunt. Quin et filios etiam proprios et filias9daemoniis immolarunt. Nunc igitur is ipse qui corpus et animam formavit, ipse venit, et di<s> solvit universam Mali conversationem et opera eius quae in cogitationibus [intra animum] peragebantur, renovatque et format imaginem coelestem, et novam facit [reddit]d animam, ut Adam rursus rex mortis fiat, et creaturaw» dominus. Et in umbra quidem legis Moses salvator Israelis cognominabatur; eduxit namqz/i eos ex /Egypto. Sic et nunc verus redemptor Christus ingreditur in animae abseodita, et eiieit [ipsam animam] ex tenebrosa dEgypto, ex iugo gravissimo et amara servitute. Praecipit18 ergo nobis ut ex mundo egrediamur, et mendici efficiamur* ab ómnibus quae videntur [recedentes], nec terrenam sollicitudinem habeamus, sed nocte dieqai? ad ianuam stemus, et expectemus quando Dominus aperiet clausa corda et infundet nobis donum Sancti Spiritus. Dixit igitur ut relinquamus aurum, argentum, cognationem, vendamus quae habemus et dividamus pauperibus, et thesaurizemus ea et qu«eramusf ad8 coelos.19 *Vbi enim thesaurus tuus, ibi erit & cor tuum*TM Sciebat enim Dtfzrós quod ex eo vires sumit Satanas, ut compos fiat cogitationum, ad deprimendas ipsas in sollicitudinem materialium et terrenaroz rerum. Ideo Deus, prospiciens animae tuae, iussit abrenunciare ómnibus, ut vel invitas quaeras coelestes divides, et habeas cor taum ad Dominum1, ut, quamquam volueris converti ad creataras, nil te eorum quae videntur possidere comperias. Velis nolis, ubi haec thesaurizasti et deposuisti, [eo] cogit mentem mittere, ad coelestem [thesaurum]: *Vbi enim thesaurus tuus, ibi erit et cor tuum*Vx Etenim in lege praecepit Deus Mosi, ut faceret serpentem aeneum, eumqz/f? exaltaret, et affigeret* ad' summitate» ligni. Et quicu«zq»£ / [86v] a serpentibus percutiebantar, attendentes ad serpentem aeneum medelam co»sequebantur.122 Hoc non sine providentia fiebat, ut, qui terrenis curis, idolorum culta et Satanae voluptatibus atqac impietate omni detinebantur, aliquatenus saltem ad superiora respiciant, et refrigerad [remisso] inferiorum [aesta], ad sublimia attendant, rursusq»<? ab illis proficiant ad altissima, atq#£ ita paulatina proficientes [ac procedentes] fad sublimius et superius genus, cognoscant esse Altissimumpraeter omnem creataram. Sic et tibi imperavit ut mendicus efficereris, et divenditis

a Ioitión mg. bavertuntur corr. c sacrificaverunt del. d mg.ins. • e efficiamus
corr. ladquiramus corr. 8 in sscr. *sursum corda ntg ' exaltet et affigat corr.
' sscr. de del. k [ac procedentes] mg.ins.

11S Cf. Mt. 19, 21

119 Matth. 22. mg., Mt. 19, 21

120 Matt. 6 mg.'. Mt. 6, 21

121 indid. mgr. Ait. 6, 21

122 Mw. 21, 8-9

*IESV Nazarene? Venisti ante tempus ad cruciandos nos!*¹³⁰ *Tres mihi testimonium perhibent: qui super coelos vocem emittit, qui super terram, et tu ipse. Redimo igitur corpus a primo Adamo tibi venditum, dissolvo chirographa tua. Ego enim reddidi debita primi Adami crucifixus et descendens ad inferos. Et tibi impero, Inferne et tenebrae, et Mors: eiiice conclusas animas Adami.* Ac sic protinus malae potestates tremore percussae conclusum Adam reddunt. Verum cum audieris quod illo tempore liberavit animas ex Inferno et tenebris, et quod Dominus ad Infernum descendit, et gloriosum opus fecerit, ne longe ab anima tua res has abesse arbitreris. Homo enim malum recipere et capere potest. Detinet namque Adam animas Mors, et intra tenebras cogitationes animae sunt conclusae. Et cum de monumentis audis, ne de monumentis quae apparent cogites solum; monumentum enim et sepulchrum est cor tuum. Cum enim Malitiae princeps et angeli eius illic cubent, et illic semitas et exitus faciant, ubi inamabulant [inquam] potestates Satanae in mentem tuam atque in cogitationes tuas^a [ingressae], nomine Infernum et^b sepulchrum et monumentum, et mortuus Deo es? Illic enim Satanas argentum reprobum cussit. In anima hac semina amaroris seminavit; fermentavit fermento veteri. Scaturit^c illic coeni fons. Venit ergo Dominus ad animas ipsum inquirentes, in profundum Inferni cordis, et illic imperat Morti, dicens: *Eiiice conclusas animas quae me requirunt*^c, *quas vi detines*. Disrumpit igitur graves lapides animae impositos, aperit monumenta, resurgere facit verum mortuum, eiiicit ex obscuro carcere conclusam animam. Ad eum modum quo, si sit homo vinctus catenis^d manus pedesque, et veniat quispiam qui eius vincula dissolvat, ipsumque dimittat liberum perambulare sine prohibitione [licenter], sic catenis mortis vinctam animam solvit a vinculis Dominus, ipsamque dimittit et mentem liberat, ut sine labore et cum quiete per divinum aerem deambulet. Veluti si homo, medio inundantis fluminis^e amne demersus iaceat mortuus in aquis, inter horrendas feras suffocatus, velitque homo alius natandi imperitus collapsum [illum] servare, ipse etiam perit una et suffocatur; restat igitur hic ut experto et artis natandi magistro natatore sit opus, qui ingressus in profunditatem sinus aquae descendat, et demersum^f, qui est inter feras, sustollat, ipsaque aqua, cum expertum et nandi gnarum viderit, illum adiuvat, et ad aquae superiores partes tollit: ita anima in abyssum tenebrarum et mortis fundum demersa ac suffocata iacet, mortuaeque est a Deo [abalienata] inter horrendas feras. Equis^g vero potest penaria^h illa et inferni ac mortis profunda intrare, nisi Artifex ipse qui corpus est fabricatus? Ipse venit ad duas partes, ad profundum inferni rursusque in profundum cordis sinum, ubi anima cum ipsisⁱ cogitationibus a morte detinetur, et e^f fert ex tenebroso^l fundo mortuum Adamum. Ipsa vero etiam Mors, exercitationi favens, homini ipsi adiumento est, sicuti natatori / [87v] aqua. Quid enim Deum impedierit, quominus mortem intret, et rursus in profundum sinum cordis, atque illinc mortificatum Adamum revocet? Nam in seculo visibili domus sunt et aedificia, ubi humanitas habitat; sunt etiam ubi ferae, leones, dracones et venenosae aliae ferae. Si igitur sol, creatura cum sit, quocumque intrat per fenestras aut portas, et in leonum speluncas et serpentum foramina, exitque, et nil laeditur: quanto magis Deus et dominus omnium intrat in cavernas et domus, ubi Mors

^a ins. · ^b ins. · ^c quaerunt corr. · ^d catenis scr.: cathenis M · ^e medio del. · ^f sustollat del. · ^g καὶ τίς Gr. · ^h penetrabilia sscr. · ⁱ suis corr. · ^l sscr.: obscuro del.

¹³⁰ Mt 8,29

habitat, atq
descenden
humectat e
in afflictior
luctuque e
negotius at
diligenter a
[alius], a gr
Dei habet,
et membr
nondum e
[versatur],
terram fue
[sive vento
Satanas tec
anima tua s
te in despe
Cum enim
colloquitur
scripta, et: I
ipse.¹³¹ Idec
mortificati
adoptione
nunquam:
bonum de
ad Deum,
sic prope e
divitias no
promissio:
miseration

D
et
C

ADAM, n
possessor
altero veni
erat tota s
isque alio

· ^g ins.
· ^h ins.

· ⁱ Heb.

· ^j Heb.

Verbum *N*ides quod verbum omnia erat. Quod si vero etiam extrinsecus gloria ipsi inerat, non scandalizemur de hoc. Dicit enim: *Nudi erant, nec se mutuo videbant*¹⁰ Et post mandata transgressionem, tunc viderunt se nudos, et erubuerunt.

Interrogatio

Ergo ante hoc erant induti loco tegumewti gloria Dei?

Responsio

Sicut in prop<he>tis [vel, prophetarum tempore] Spiritus operabatur, et docebat eos, et intra ipsos erat, et extra ipsos apparebat, sic erga Adam, cum volebat, Spiritus cum ipso erat, et docebat, et suggerbat: *Sic dicto et voca*. Omnia enim erat illi Verbum; et quandiu in mandato permanebat, amicus Dei erat. Et quid mirum, si cum in his ageret, mandatum est transgressus, quandoquidem et ii qui Spiritu Sancto repleti sunt, naturales cogitationes habent, habentque voluntatem ad consentiendum? Sic et ipse, cum esset cum Deo in Paradiso, propria voluntate est transgressus, et obediit parti improbae. Praeterea et post transgressionem scientiam habuit.

Interrogatio

Qualem?

Responsio

Veluti cum comprehensus latro ad tribunal [actus] incipit iudicari, ait illi magistratus: *Cum mala/aceres, an nesciebas te capiposse et morti tra dif*, ipse non audeat dicere: *Non sciebam*. Scit enim, et cum poenas dat, omnia memor confitetur. Et qui scortatur, an non scit se male facere? Et qui furatur, non scit se peccare? Ita etiam sine Scripturis homines ex naturali ratiocinio, nonne sciunt Deum esse? Non possunt dicere in die illa: *Nescivimus te o Deus, quod sis*. Dicit enim illis: *Quae e caelo fiebant tonitrua et fulgura nesciebatis* [ostendere] *Deum esse, qui A creaturam regit* [Quorsum enim clamabant daemones: *Tu es filius Dei*]. *Quid venisti ante tempus torquere nos*? Et adhuc in martyriis [cum adiurati testimonium reddere coguntur] dicunt: *Visis me visis me*. Non igitur cognoverant lignum scientiae boni et mali; Adami transgressio scientiam dedit. Vnusquisque enim interrogare incipit: *quo in* [statu] *erat Adam, et quid egit*. Ipse enim Adam scientiam boni et mali accepit. Praeterea audimus ex Scripturis, Deum in honore et puritate fuisse, et mandatum transgressu eiectionem ex Paradiso, et illi iratum Deum. Atqui [in posterum] et bona sua discit, et mala edoctus firmior redditur, ut ne ulterius peccet incidatque in iudicium mortis. Scimus autem creaturam Dei omnem ab ipso gubernari. Ipse enim fecit coelum, terram, animantia, serpentes, feras, quae cernimus; verum numerum [eorum]

asser.: agitar del. *btradi ser.*: traddi M *omnium cor.*: *dre<git> del.* *eadiurata*
cor.: *f curiosae quaestiones et mutiles mg.* *g Atqui ser.*: *hcognosdt del* *luni del.*

*IN o A , *

¹⁰ Gct. 2, 25

¹¹ Marc. 3 mg: Afc. 3, 12

¹² Math. 8. mg: Mt. 8, 29

¹³ Sap. mg.: Cf. Sap. A O g - i

(% * * % B ((D 8) * * % (/ % / (+
/ / 6 4 %) (/) ! (% * (% (9 ; (: ((B
3 / 6 () ((B D) / % % B (* (% B D
(% ; (% ! * (% / B D 8 D (% %) ()
* ((% (B * (% % 3 (B * ; (/ !))
% ((% * (C 3 ((3 (* * (* * (3 ()
* B 3 3 B % 3 () B D (* ()
B % 3 (3 B ((D (D * * (* * % *
D 3 B % 3 () % ! % % % (B
) ! (% % % % * 8 D (* % ! (()
% D B % % % (B D /) (K % (! + ()
8 % B (G % 8) ! D (* % (* (B D
* ((B (* ((3 B % * ! % * (B %
D / (((B * ((4 %) (3 (!) %
G B * ((%) (/) ! G % ;) %
% % 6 ! a 3) \$ * (! % D / (%
8 (5 5 > ! * % Z V ((/ ;
% * B (!)

' %; %

a () ↗

)%%

a D % % * * (% 9 % (: * % (((* ; %
8)) B * * G % (* (; % B * (%
! * % \$ * % (* 3 ! (% 3 (4
% * * (((* ; % 8)) K K B (3 ((()
); ; ; (/ 3 (% ! D (D % ()
((// B D *) * B * / * %
B (* (% ; % 3 ! (; % ()
% ! * (% % // ; ((/ ((B G ()
(! G * (% (% (* (% % % J 8 %
% (/ B 9 - ; ! * 8 % D (% A))
' ' " ' " D (D B d * (!)

' %; %

a (B D 8 G % 6 A / • & > & " ' & '> ,

^W W \$ X D # \$ 3 W P W F
uvl z s B 3 W ? W P

↳ -KB !G !>
↳ 5+T 6> 7=
6 - 1 !- !! 8
⊠+D P !H ! +f !H ?# !G
⊠* !G # G, @

% 8) * B (A ' " ' w %
(B % 8 j * C ;) B D ; (D % % B D % * B
% % * B % %) (8)) %) % B % %) (% B 1 & % ;) * (%) ; % (B 1 K D % 6 *
* % * % J 1 - D ; % % (;) ; (G B (*) () B ((* (% 8 () (B * ;) ((() B % ((;) (6 % A f % % %) (((! H ; D D 5 8 * * 8 % \$ (* (* (B 8 (% % B D ((%) !) " D B ' ' ") - * " ') " % & " * " & 2 ! & & " & " (1 w % % B D * / % G % / ; B % * (B 9 % ; : D * 30 *) (* (* (% (B D ; ((% * * (3 J D % o B * B % (o ; (B -) % (* (8 () ; % % (; B) ; B (D * * (3 3 ! (% (% ; ((B D (% % (% 8) B 6 ; B ; ((D G % / ; / ; o B 8 % 6 B) ! % /) (D * (* (* Z V % B % D % % ((* B ((* % (! 7 a D / * (8 (* * (3 ((B - B , D 6 / , D % / B % % * ; (/ (B / * (% o 3 0 (B 3 (; dB (* * (% 3 (B * % ! % 9 8 : * (% ! (; (B (/ ((3 * % B % (; (% (B 9 : 6 / () ((% 9 % (: B * (; (/ B / E (; ((/ % (! H * (% / (* ((B D *) % % (B * (/ % (3 (B (6 * % * (% 3 ** J (; * / % (() (; o / 6 % (B * % ,) 6 (A (% B D / * % (G B % ((^ * (8) B D ; () (G 9 % ((: B (B \ * (% (* * % % (% / 8) ! (

W) W K F O C " W \$ " 3
K F 3 W P 1 A X ! K W 11 0
W " W ! 3 P & 0 0 0 !) Q I

! 8 P ! >) A!
! H + T ! 6 7!
! ? + T ! > ! H
! = + T ! ? H
! 5 + D P ! H ! + f ! H ?
! G . 1 7) B A B
! J) ; : < U

' %; %
(% %%) (/ !
)%%
G % 3 (B (* % (!H% 5> %) B;
%*() 8 ; ! % * ; C (% (G (B %
D % % ^ (3K 9 %: * (B ? %b (% %B 9 9
/ b#b% d!% (* (/ ; ((RB * (B B
((B , ; A D % % % (/ % % %B 0/ %
; 0 A (% (% b / D b (/ B * (
* B ((* % (BKj % 3 B % % / % /
% A (B D 0 % B Z(V(; %B 3 / (B
)((! (% (! (B (B 8 ** (! 8 **!
(D (D * * 8;*((% * (* !a ((A
s ,5 ' , [% R HK!K! X 4 ' ' & * # D
< * * & X 3" , R ' * * ' & " ; ((
8 (D)) % (/ 0() (3 03 (B (D^ *; (*%(!
; (D)) 3 % 3 J i) % % () (3
(% ; 0 % % ,B 3 * [R A () % (
%% (B 3 %%) % (! % (/
G) (*(* * % % !a % % %/[
; (/ (((* / (% (33 B % , 3 ! (8 (
)) (! % 6 ((B) B * ((;
* * %! (% % () ((% ; !N) % (* ((B
(D ! i %) B * (! (*8 D %
* (% * 3 8 (/ (%) (* * J D) (%
* (*) !i (D % % %G% (BD (; i (!OU ,)
/ * (% * ((((! (ZV * * (() * (
((((! 36(! (((B (() (! 6
b %* R % % % * (% (* (((! (8 ((%
(% % 9% (0 : !a * * ,) 8 (B
* / B % B (; (* ((d B ((% (!

' ! &
G D D 6 6 (% % / KB (D % 8 % ; B
% B (* !

(* 4
(* (d % (B * * b (R) % ((/ ((!
(* *) % () % (R) * %B D 6 (!
0) % * % 3 3 % / % !

W < % % K X W W c F
W8 E
=8 K !> H

' %; %
 * (() 8 % D 8) 8 (%)
 *)% *%
 % % B ! H ((% B) / ^ ((A
 D % / (G / (() (> %) 0 / /
 % (B D ; (* (/ % \$(*) ; (!
 ' %; ' %
 * (8 % (* (% * % / !
 *)% *%
 G (; 8 % % ((; % B 8 8 % % B 3
 * % / ! ; * % 9 / : B ((3 * %
 / 8 % * () D % D 9 * % :!
 ' %; %
 * 3 (%))) % B % (/ !
 *)% *%
 H ((; ((% %)) ((J (; (% ((B
 8 % % (! a * * 8 % D) % 3 (!
 % % (% (; ! % * ((% C ()
) / * J ; % 8 B ; 0 (9 ! ; ((/ 7 3 ((B
 ; 6 0 (3 * ((B % 8) ! (((8) ! (; 9 (: * * B D ; % D
 (! H 3 / (B D B D * (% % 9 (% : *
 3 * ((B 6 3 (De (B % 9 % :!
 ((D * % (% 3 B * (((B * !
 8 (% ((D ;) ; 6 B D * B
 8) 3 (; (* (B % (* %
 ; % B D * 8 * () B D (% % ((B ((o 3 % B D (* 6 () % B 6 *
 ! H) (; (% G % B ; D - d !
 ; B % 6 B (% %) % B) %
 % % 3 B * (* % % ! a % % % D
 K * ; 0 (; (B (K 3 % (; (B (* % (* 3 9
 ; (:) ; (8) B) (% * J * * ((% ((S"
 ; (* ! (% % 3 (* (B ; ; B / (*
 % % J (; (o ` 3 (B (; * % P ; B
 (; g)) ; (B % dB (* A (D

O0 W W 1 F W F W
 K W W 0 W) 2 F W Z 1 F W < 0
 \ 0 W ! 1 W 0 W R W d 1 0
 1 W 1

delectari, sed fugere ut ab igne. In rebus quae spectantur [sic accidere solet], si exigua natio tumultuetur et regi bellum concitet, non laborat ipse, nec in bellum prodit, sed mitti milites cum ducibus suis, qui bellum gerant; sin vero gens maxima sit quae tumultuetur, et quae regnum ipsius vastare valeat, cogitar rex ipse cum aulicis et exercitibus suis procederé. Vide ergo dignitatem tuam, si quidem Deus commotus est cum exercitu proprio, angelorum, inquam, et sanctorum spirituum, ipsemet per se ad te legationem obiens, ut te a morte redimat. Obfirma igitur te ipsum, ac considera qualis propter te providentia facia sit. Vsi vero sumus exemplo seculari, ut in seculo [agentes]. Quemadmodum si rex aliquis sit, et inveniatur egenus quempiam et morbis affectam, nece illius ipsum pudeat, sed medicamentis salubribus curet ipsius vulnera, ipsumque in suum <palatium> deducat, induatque ipsum purpura et diadema, et suae mensae participem faciat: sic et coelestis rex, Christus, veniens ad hominem aegrotantem, medicatus illum est, et regiae mensae suae participem fecit; hocque non voluntati filii illata, sed adhortatus ipsum in talem deducit dignitatem. In Euangelio enim scriptum est ¹⁹⁷ misisse servos suos Dominum vocantem volentes, denunciante illis [ac dicentem]: *Erantium meum paratum est*. Ipsi vero vocati excusatione usi sunt, dicentes, ille quidem: *Eni tuga homi-* alius: *ICx iw w [mih] opulan*. Vides quod vocator promptus, invitati vero contradixerint. Ergo ipsi sibi in causa fuerunt. Tanta est igitur Christianorum dignitas. Inspice. Dominus filius regnum paravit, et vocat eos ut ingrediantur; ipsi vero nolunt. De dono ergo quod hereditate sunt obtenturi, hoc quispiam recte dixerit: si unusquisque, ex quo creatus est Adam usque ad mundi consummationem, pugnet adversus Satanam, et tribulationes sustineret, nil magnum faceret ad gloriam quam hereditate est obtenturus. Regnabit enim cum Christo per infinita secula. Gloria ei qui animam talem sic dilexit, quod ipse semet et gratiam suam dederit, et concrediderit animae. Gloria [sit] magnificentiae eius.

In his rebus quae apparent, ecce omnes, qui sedemus [hic], fratres unam habemus imaginem et faciem unam, Adami. Nunquidne et in abscondito atque intimis in rebus una est omnium voluntas, et cor unum? Omnesne ergo unum sumus, boni et pii? Aut nunquid sunt quidam ex nobis [affio modo habentes], ita ut hi quidem Christo communicent, et angelis ipsius, hi vero Satanae et daemonibus, et tamen / [95v] omnes ut unus apparentes simul sedemus, unam Adami faciem omnes habemus? Cuius quomodo affiud quid est intellectiva substantiva, interior homo quam exterior? Quod unus videmur universi, et hi quidem cum Christo et angelis sunt, hi vero cum Satana et impuris spiritibus. Si igitur cor profunditatem habet infinitam, filiae sunt triclinia, et cubacula, ostia, vestibula, et ministeria multa atque exitas; filiae est officina iustitiae, et iniustitiae; filiae est mors, filiae est vita; filiae bona mercataria est, et contraria. Veluti si maximum [quodam] palatium sit, idque deseratur, et foetore omnis generis repleatur, et cadaveribus plurimis, si etiam palatium Christi cor est, et scatet impuritate omni et turbis plurimis malorum spirituum, hoc igitur oportet instaurari et reaedificari, et exornari celas et cubacula. Venit enim rex Quistas cum angelis et

“bellum del. bredimeret l?alth. XOTOT]Ta Gr. cipsius del. d<palatium> suppl.
 nadá-nov Gr. - e voluntad sers. voluntatis M f contradixerunt. Ipsi igitur sibi in culpa sunt.
 causa fuere del 8 intelligibilis corr.

¹⁹⁷ Luc.14. mg: Lr.14,15 ss.

consolationem, timorem ac tremorem, exultationem et luctum. Lugent enim se ipsos, et universum Adam, quandoquidem una est hominum natura, et talium [hominum] lacrimae panis sunt, et luctus dulcedo et requies. Si autem videris aliquem elatum et inflatum, quasi qui gratiae sit particeps, hic, etiamsi signa fecerit et mortuos suscitavit, tamen non habeat animam suam despectui et nihili, et pauper spiritu sit atque abiectus, [is] clam dolo a malitia rapitur, nec sentit tamen. Et etiam si signa faciat, credere ipsi non oportet. Signum enim Christianismi hoc est, ut, cum sit aliquis Deo probatus, latere homines studeat; et si habeat regis thesauros totos, eos operiat, et semper dicat: *Non est meus; alius apud me deposuit thesaurum hunc. Ego enim pauper sum, et cum vult, sumit illum a me.* Si vero quis dicit: *Dives sum; sufficit. Adeptus sum, non iam egeo,* huiusmodi [homo] Christianus non est, sed vas erroris et Diaboli. Nam Dei fruitio insatiabilis est, et quanto [magis] quis ipsum gustat et edit, tanto maiore fame accenditur. Et ardorem atque amorem in Deum habent irretentum^a qui sunt tales; et quanto magis proficere student et acquirere, tanto se magis pauperes arbitrantur, ut egenos et nil possidentes. Hoc enim dicunt: *Non sum dignus ut sol hic mihi illuceat.* Hoc est signum Christianismi, ipsa humilitas. Si vero quispiam dicit: *Satis habeo, et plenus sum,* hic impostor est et mendax. Sicut corpus Domini glorificatum est cum ascendit in montem, et transformatum est in divinam gloriam et in lumen infinitum,²⁰⁰ sic et corpora Sanctorum glorificantur et fulgurant. Sicut enim gloria Christi ex interiori extensa est in corpus eius, et illuxit, ad eundem modum et in sanctis, quae intus est, Christi virtus, in die illa exterius in corpora eorum difunditur. Etenim substantiae eius et naturae ex hoc seculo participes in mente sua sunt facti. Scriptum est enim: *Qui enim sanctificat, et qui sanctificantur, ex uno;*²⁰¹ et: *Gloriam quam dedisti mihi, dedi eis.*²⁰² Sicut ab uno igne accenduntur lucernae multae, necesse est ut et corpora Sanctorum, cum Christi membra sint, id ipsum fiant quod Christus est.

Interrogatio

Quo modo Christiani primo Adamo superiores fiunt? Ille enim immortalis erat, et anima ac corpore incorruptibilis; hi vero moriuntur et corrumpuntur.

Responsio

Vera mors intus est in corde, et absconditur, et homo interior mortuus est. Si quis igitur in abscondito transivit de morte ad vitam, hic vere vivit in secula, et non moritur.²⁰³ Sed etiamsi huiusmodi hominum corpora solvuntur ad tempus, rursus tamen surgunt in gloria; sanctificata enim sunt. Somnum igitur dicimus et dormitionem / [96v] Christianorum mortem. Si vero immortalis homo foret, et corpore incorruptibilis, cernens mundus universus rei novitatem, quod corpora

^a ἀκατάσχετον mg.

²⁰⁰ Cf. Mt.17

²⁰¹ Heb.2. mg.: Heb.2,11

²⁰² Ioan.17. mg.: Io.17,22

²⁰³ 1.Ioan. mg.: cf.Io.1,4-5

(4%)(((* (%! (%8% %/ % (% %
G (3 (! %D % (B%/ %% (%B B D
((((B D %; (%/ (!H% ; ; ((
4%) (* ((B D D % (G% (%* !
9D %: % (B % (B) (* 8% % (! /
/ % %B D % ((* ((B D / (* G (B
D D % *(% * (% / % %* %;
%! a 9.1: / / 0 % (%; > 6 %3 (
/ ((% %* (B % ((% (;) % % % %J
Do (* ((; B * (% (% (; B * (% % (%
(* /! (G / 8% % (! * ; % % (* *
33/B / D % G (6 % %B 3 % (% / %
* !#7'a % % (%) () >#7& (() A 2
') & " * ' " gv1 (;) B / ()
% ((((Z V %!#7- (%D % ((% B ; ((
g % / B *) A)
(* (A G 3 P)' & f & - &
(2v (D G% () / oo ((; (* (>a
/ (%B D % G 8 > G (/ 8 %) B
%% %* * % / %9 (3 Z:VB (; * (()
(8 (* (8 > %B) (D (* B /0
// 8% (o% (B ((B ((*
% ((/0BD (; BD * 8 () (BD %g (!
(* ; (* B D * 8 * ((8) (B
(* ((% /% %% % B (% (* %
4%) () (%) (% B*(^ % / (!) (; ()
6*((B D % ((* *(B % % % D 33 %
%% * * B % 6 8) B % 30 A
D % / (% % (B D G% (D (B% / B
* ((/ D ((D (% (D ; (> 8
% G ((((% (D (! (D ** B (*
8) * ((((B 8) ; % * * (* ((B 8 %)(
(/) (B 3 (S 3 (* B *(D !
G (% (% 93% %: % * ((((% ! (D
** B () % (B ; 6 % 6) % / %B * (()
3 (% ; ;) ((B % / %B / (D

0 W 0W 03 D&%& W 1
W " M44 Y^) Y W K 01 W =P W Ω
!
7 6 6 !H
7GHE 0 = E%b=67
7G? P 7> 2!
7G=) 7 !; A
7G5+ >EFH ! 7 = !8#!H

nilitudinem
rra, et quae
vero vasis
ait. Et cete
Vide igitur
erit Deus,
m venit in
enim filius
indutum;
mam suam
ter te cruci
um dederit
dicit: Amen
i, Angelos
t venissent
umus. Tunc
xilium nobis
as? Quanta
mbiunt, ut
potestates
antur, regi
esti palatio
sunt corde.
entes, illae
iali animae
rebus visui
a affectam
funduntur:
ne indiget,
est? In hoc
nt, si pater
n domibus
dat. Sic et
n iis quae
partes eius
ea quae ad

pacem faciunt. Si vero gens maxima adversus parem bellum gerat, et rex adversus regem, puta Rex Persarum et Romanorum, necesse omnino est duos reges hos commoveri cum totis exercitibus. Inspice^a ergo qualis dignitas tua sit, quandoquidem Deus motus est cum propriis exercitibus, angelorum, inquam, et spirituum, ad confligendum cum adversario, ut te redimeret a morte. Deus igitur venit propter te. Veluti si sit rex, et inveniatur mendicum quendam, cuius membra omnia lepra occupaverit, nec pudore impediatur, quominus ulceribus eius medicamenta imponat, et plagis^b eius^c medicinam admoveat, eumque in posterum ad regiam mensam adducat, et purpura indutum regem faciat: sic etiam Deus erga genus hominum gessit; abluit ipsorum vulnera, et sanavit eos, et introduxit in coelestem thalamum. Magna est ergo Christianorum dignitas, tanta ut nec sit cui comparetur. Si vero extollatur, et a^d malitia seducatur, huiusmodi [97v] cuipiam rei similis efficitur, veluti si sit civitas quae murum non habeat, et latrones intrant in eam quacunquē^e volunt, nulla re impediti, et igni eam tradunt. Sic te negligente nec tibi cavente, ingrediuntur spiritus malitiae, et disperdunt ac desolantur^f mentem [tuam], dispersis cogitationibus in hoc seculum. Multi enim sunt qui, externis exacte compositis, scientiae operam impendentes et^g vitae recte instituendae curam^h adhibentes, hunc perfectum arbitranturⁱ, cor non inspicientes^j, nec quae illic mala animam tenent videntes, quandoquidem ex malitiae interna mente radix est in membris, et latro intra domum est, hoc est, adversaria potestas. Contraria igitur etiam [ipsa] mente est praedita^k. Et nisi quis adversus peccatum decertet, interior malitia ex copia^l per partes redundans defert hominem ad manifesta peccata perpetranda. Malum nanque velut fontis oculus [scaturigo] est, quaquaversum scaturiens. Tu ergo in sistendis Malitiae rivis totus esto, ne in^m innumera mala incidensⁿ, veluti attonitus efficiaris. Ad eum modum ut si sit vir aliquis genere nobilis, securus, dives, et hunc principis ministri et^o tribuni militares^p abreptum ad ipsum deferant, dicentes: *Accusatus es de crimine, et capitali subiaces iudicio*. Exinde ille^q, metu ex nuncio concepto, exanimatus omnes cogitationes suas amittit^r, et est velut attonitus: sic igitur quoque de malitiae spiritibus existimato. Nam visibilis [hic] mundus a regibus ad mendicos in tumultu et perturbatione et pugna sunt, nemoque ex ipsis causam novit, id est, manifestum illud malum, quod^s per Adami inobedientiam intravit, mortis stimulum. Peccatum enim quod intravit, cum sit quaedam rationalis vis Satanae atque substantia, insevit omnia mala^t, quandoquidem latenter in hominem interiorē^u et^v mentem^v operatur, et pugnat adversus cogitationes. Ignorant vero homines quod ab aliena vi agitati haec faciunt, sed haec naturalia esse arbitrantur, et ex propria sapientia haec [se] facere. Qui vero in ipsa mente pacem Christi habent, et illuminationem ipsius, sciunt unde haec [orta]^w moveantur. Patitur enim mundus passionem malitiae, ignarus tamen. Estque impurus [quidam] ignis, qui cor accendit, et sic percurrit omnia membra, et homines adhortatur ad nequitas et mala innumera. Ipsi vero titillatione voluptatis^x delectati, intus in corde perficiunt fornicationem, et sic, malo serpente, incidunt in

ius ins.
h ins.

^a sscr.: vide del. · ^b plagas corr. · ^c medeatur del. · ^d vitio del. · ^e que del. · ^f sscr.:
destruunt del. · ^g ins. · ^h navant del. · ⁱ hunc hominem vel hanc vitam perfectam arbitr. mg.
· ^j corde non inspecto corr. · ^k intellectualis est sscr. · ^l sscr.: abundantia del. · ^m ins. · ⁿ
innumeris malis incidas corr. · ^o decuriones del. · ^p τολέωται mg. · ^q ins. · ^r [nil cogitare
potest] del. // omni prorsus consilio destituitur, nec quicquam in sui defensionem cogitare valet mg.
· ^s propter del. · ^t spiritualia nequitiarum mg. · ^u ins. · ^v -que del. · ^w ins. · ^x in corde del.

multa, ut quis quaerat et ponat fundamentum quoadusque in corda homi<n>um ignis veniat, et incipiat spinas purgare. Et sic incipiunt sanctificari, glorificantes Patrem et Filium et Spiritum Sanctum in secula. Amen.

HOMINES SPIRITVALES tentationibus & tribulationibus iis,
quae ex primo peccato emanant, esse expositos
HOMILIA XVI

OMNES intellectuales substantiae, angelorum, inquam, et animarum, et daemonum, syncerae ac simplicissimae ab Opifice conditae fuerunt. Sed quod quaedam ex liliis ad malum conversae fuerint, et libertate voluntatis ipsis accidit; propria enim voluntate deflexerunt ab officii proprii ratione. Si vero affirmamus sic ab Opifice conditas fuisse, iniustum iudicem dicimus Deum, dum Satanam in ignem mittit. / [98v] Sunt enim haereticorum aliqui qui dicunt materiam sine principio esse, et materiam [esse] radicem, et radicem vim [sive viribus praeditam], et viriumparitatem. Huic quod co<m>mode opponas habes. Quae tunc postea victrix vis? Necessae est ut Dei [virtus victrix evadat]. Consequens ergo, ut non iam coaevus nec potestate par sit qui victus est. Qui vero malum subsistens dicunt, nihil sciunt. Deo enim nullum malum consistens est, quia passionibus minime subiacet et divinam naturam obtinet. Nobis vero [malum subsistens] est, quod [videlicet] operetur cum omni facultate et sensu [se sentiendum praebens], immundas cupiditates suggerens. Verum no» commixtum [nobis] est ita, quemadmodum quidam dicunt mixtionem vini et aquae [fieri], sed quemadmodum est in una regione triticum separatum et zizania; ut est in domo seorsum latro, et seorsum paterfamilias; est fons ex quo fluit aqua pura, et subsidet coenum: cum quis turbarit coenum, totos fontes turbidus efficitur. Sic etiam anima, cum turbata fuerit, turbida redditur, et malitiae miscetur, et unum quid cum anima fit Satanus, spiritus ambo [sunt videlicet] in fornicatione vel in homicidio. Propterea *qui adhaeret meretrici, unum Caput est*.²² Tamen alia hora seorsum est anima subsistens / poenitentia ducta de iis quae fecit, lugetque et orat, et recordator Dei. Si enim anima semper in malo esset demersa, quomodo posset haec facere, cum nunquam Satanus velit homines ad poenitentiam venire? Immisericors enim est. Et mulier, inuito cum viro connubii foedere, unum cum illo est; verum alia hora separati sunt. Nam multoties accidit ut unus eorum moriatur, et alter vivat. Huiusmodi etiam quid est in co/vmunionem Spiritus Sancti, unus Spiritus *fiunt. Qui adhaeret Domino, unus piritas est*.²³ Hoc vero fit cum in ipsa grada absortas homo fuerit. Sunt vero quidam qui gustum Dei habentes, adhuc[®] agitantur ab adversario, et mirantur, quippe qui inexperti sint, quod post Dei visitationem operantur in eis cogitationes adversus mysteria Christianismi. ¶ Qui vero in iis veterani sunt, non mirantur. Et sicut experti

a subditos del. b dicimus corr.
legunt, no» male m g dex quo ins.
8 operatur in eis adversarius del.

c *ivmóoTaTov*, interpretes *ávmeóotaTov*, no» subsistens,
e fons ser., fors M • f poenitetq»<? propter d. del.
h MYSTERIA CHRISTIANISMI m g

²² 1. Cor. 6. m g: 1 Co7-6,16

²³ ibid. m g: 1 Co7-6,17

agricolae ex multa consuetudine, cum ubertas fuerit, non omnino securi agunt, sed expectant famem et egestatem; nec rursus, si fames aut egestas eos oppreserit, multum desperant, ut qui vicissitudinem cognitam habeant: sic et in spirituali [negotio], cum in varias tentationes anima inciderit, non miratur, nec spem deponit; novit enim se per concessionem examinandam permitti, et erudiri a malitia^a. Nec vero rursus, cum divitiis plurimis affluit et requie, sine cura est, sed vicissitudinem exspectat. Et sol, cum corpus sit et opificium, lumine in loca foetida immisso, ubi coenum est et sordes, nil detrimenti^b aut impuritatis capit: quanto magis purus et sanctus spiritus, existens in anima quae adhuc a Malo agitatur, nihil ab ipsis concipit! Etenim *lux in tenebris lucet, et tenebrae eam non comprehenderunt*.²¹⁴ Ergo etiam cum in profundo est [gratiae], et gratia dives est homo, est adhuc apud ipsum olus [germen aut radix] malitiae, habetque defensorem ipsi succurrentem. Quando igitur^c quis in tribulationibus et passionum fluctibus fuerit, non debet animum / [99r] abiicere; magis enim hoc modo incrassatur peccatum et serpit. Si vero semper habuerit quis spem Dei^d, quodam modo attenuatur et liquescit^e malum. Igitur quod quidam paralytici, vel membris quibusdam mutili sint, quod febriant et^f aegrotent, hoc ex peccato acced^git. Ipsum enim malorum omnium radix est, et cupiditatum animae passiones et malarum cogitationum ex ipso sunt. Quemadmodum si sit fons fluens, et^h adiacentia loca habeat humentia et uliginosa; si vero calor ingruat, et ipse et proxima loca exsiccantur: sic et in servis Dei, in quibus abundat gratia, exsiccat Mali cupidinem, et naturalem etiam [cupiditatem] similiter. Nunc enim homines Dei primo Adamo maiores evadunt. Deus circumscribi non potest, et incomprehensibilis est. Ubique se ostendit, et in montibus, et in mari, et subter abyssum, et non per migrationem [quod loca mutet transitu], quemadmodum angeli de coelo in terram descendentes; est enim in coelo, et est hic. Sed dices mihi: *Quomodo potest Deus in Gehenna esse, aut quomodo potest esse in tenebris, vel in Satana, aut in locis foetentibus?* Respondeo tibi et ego. Passionibus affici nequit, et omnia continet; incircumscriptus enim est. Et Satanas, cum sit eius creatura, ligatus est [spiritu Dei, ne disolvatur, et esse desinat]. Bonum vero neque inquinatur, nec tenebris obscuratur. Si vero non dicis ipsum omnia continere, et Gehennam, et Satanam,^h facis illum circumscriptum ad illum locum in quo est Malus, ut quaeramus alium ipso superiorem. Necesse enim est Deum omnibus ex partibusⁱ superiorem esse. Verum propter Divinitatis mysterium et subtilitatem, tenebrae intra ipsum contentae ipsum non comprehendunt.²¹⁵ Nec potest Malum puritatis particeps fieri quae in ipso [Deo] est. Deo ergo^j nullum malum insitum, quandoquidem nihilo laeditur. Nobis vero inest malum, eo quod in corde habitat et operetur, suggerens cogitationes malas et sordidas, et non permittens pure orare, se^k captivam ducens mentem in hoc seculum. Subiit igitur animas, tetigitque et^k ossa, membra. Sicut ergo est in aëre Satanas, et Deus illic praesens nihil laeditur, sic et in anima est peccatum; similiter et

^a permitti et erudiri a Deo Malitiae exercitationi *mg.* · ^b capit *del.* · ^c igitur *scr.*: igitus M · ^d spes Dei, ut fides Dei, caritas Dei *mg.* · ^e ἐξυδαρῶνται *mg.* · ^f aut *corr.* · ^g sub<iacentia> *del.* · ^h ipsum *del.* · ⁱ se ipso *del.* · ^j enim *corr.* · ^k membra *del.*

²¹⁴ Ioan. 1. *mg.*: Io. 1,5

²¹⁵ Cf. Io. 1,5

gratia Dei a semper pro Domino Cl debemus, e ipse meus p solitudine in se ipso, animae,^c qu saltem solio cordis semp secreto coi dulcedinem sculptor, cu quae sculpi et Dominu modo], do pulchritudo emblemata ut opus se effigiem ha [animalculu exterioris h omnibus cr cogitatione cogitatione Christiani i Spiritus Sar ex illa civita sed de alio : *mundo*.²¹⁶ V profectus, [pecunias e devenerit a excipiunt s coelestes c angelorum, *sunt*. Cum i cum gaud praeparave igitur vigila

^a *ins.*

^b effigie

^c multis ma

^d quaeru

²¹⁶ Ioan. 1

fiant. Nam qui natura boni [ac frugi] sunt, nisi confirmantur, paulatim ab ipsamet bonitate subtrahuntur; et qui habent sapientiam, ab ipsa sapientia decipiuntur. Oportet igitur omnibus in partibus contemperatum [ac e diversis mixtum] hominem esse: bonitatem cum severitate, sapientiam cum discretionem, sermonem cum opere; ad summam, confidere in Domino, et non in se ipso. Virtus enim multis rebus conditur, ut cibus aliquis e necessariis condito vel alio quoppiam, et hoc [conditum] non solum e melle conficitur, sed etiam ex pipere, sicque utile comperitur. Qui dicunt peccatum in hominem non esse, si <c> se habent, ut qui aquarum multarum inundatione submersi, et hoc ipsum non fatentur, sed dicunt: *Sonitum aquarum audivimus*. Sic et hi^a, submersi a profundo fluctuum Malitiae, non dicunt esse in mente atque cogitationibus ipsorum Peccatum. Alii ergo sunt qui sermonem quidem habent, et loquuntur, verum / [100r] sale coelesti non sunt conditi; et narrant [quidem] de regia mensa, cum nil comederint vel adquisierint [ex ea]. Alius est qui regem ipsum vidit et, apertis sibi thesauris, ingressus est, et haereditatem possedit, comedit et bibit de dapibus illis pretiosis. Veluti si sit mater quae habeat filium unigenitum, formosissimum, sapientem, omnibus ornatum bonis, in quo omnes spes suas positas habet, et accidat hunc ab ea sepeliri; restat videlicet ipsi in posterum continuus dolor, et luctus consolationem non admittens^b: sic et mens, quasi mortua a Deo [a vita Dei exciderit et abalienata] sit anima, debet in luctu esse et lacrymis, ac moerore perpetuo et contrito corde esse, in timore ac solitudine, esurire vero ac sitire bonum semper. Eum qui hoc modo sit affectus, consequens est ut gratia Dei et spes <excipiat>^c, nec ultra est in huiusmodi homine luctus, sed gaudet ut is qui thesaurum invenit, tremittque rursus, ne qua illum perdat; aggrediuntur enim latrones^d. Veluti cum quis, in multa latrocinia et damna illapsus, multo cum labore evadat^e, et post haec divitiarum vim magnam inveniatur, et substantiam multam, non^f ultra damnum metuit propter copiam divitiarum: sic etiam spirituales^g, primo tentationibus plurimis et locis formidabilibus praetervassis; postea, repleti gratia et bonis referti, non iam ultra eos qui ipsos expoliare velint <timent>^h. Divitiae enim nonⁿ exiguae illis sunt; habent vero metum, non qualem ii qui metuunt malos spiritus, sed metum et solitudinem qua ratione dispensaturi sint concredita sibi spiritualia charismata. Huiusmodi vero homo se prae omnibus peccatoribus nihili habet, eamque cogitationem insitam in se ut naturalem habet; et quo magis progreditur in cognitioneⁱ Dei, eo se magis idiotam reputat; et quo magis discit, eo se magis inscium existimat. Haec vero ministrans [intra illum] gratia velut naturalia in anima efficit. Ac si sit infans qui a iuvene gestetur, et qui gestat, illum quavult circumfert, sic et gratia quae in profundo operatur mentem gestat, et in coelos, in mundum perfectum^k, in requiem aeternam defert. Atque in ipsamet gratia mensurae sunt et dignitates [diversae]. Alius est tribunus militum, qui fiduciam habet ad regem [adeundum], et alius est dux. Sicut domus fumo repleta hunc et in aërem externum refundit, sic et in anima repleta malitia exterius refunditur et fructus exhibet. Et sicut ii quibus commissa magistratus munera, praefectura^l, aut regius thesaurus, omni tempore in cura sunt, ne qua forte

^a hi ser.: hic M: οὕτω καὶ αὐτοὶ Gr. · ^b ad verb. inconsolabilis mg. · ^c <excipiat> suppl.: excipit Paltb.: διαδέχεται Gr. · ^d aggrediuntur enim latrones mg.ins. // superveniunt ante aggrediuntur del. · ^e evaserit corr. · ^f nec corr. · ^g [homines] del. · ^h <timent> suppl.: δεδοικασι Gr. · ⁱ ii qui ins. · ^j γνώσει mg. · ^k defert del. · ^l ἐπαρχότητος mg.

apud regem
sunt, et c
tenebrarum
positus occ
[ad vindic
vincula, et e
deductus] c
in corde, et
regnat. Hoc
Deum, non
ad Deum
tenebrarum
suspensionem
Sancti illius
suscipientes te
quam sit per
[Deum] de
immortalitatem
sponsam re
censentur,
ipsemet ad
consideras,
[David] cas
est amentis a
in secula. A

DE
GL
pas

PERFECT
pervenirent

^a occupari
interpretes feli
primus, ignem
Spiritus arrhabo
terrae (continet).

²¹⁷ Psal. m

²¹⁸ Cf. Ps.9

²¹⁹ Gen.1,2

²²⁰ Mt.24,3

²²¹ Ps.48, 1

enim Prophetarum temporibus^a unctio omnium pretiosior erat, quandoquidem in reges et in prophetas ungebantur, sic et nunc homines spirituales, coelesti unctioe uncti, fiunt Christiani per gratiam, ita ut sint reges et prophetae coelestium mysteriorum. Hi sunt et filii, et domini, et dii, vincti, captivi, in profundo demersi, crucifixi, consecrati. Si enim unctio olei, quod erat ex planta conspicua et ligno visibili, tantam habebat virtutem, ut uncti citra controversiam dignitatem acciperent; ratum enim erat, ut ipsi reges constituerentur; quo [oleo vel quapropter] et^b David unctus, protinus in persecutiones incidit, et tribulationibus affligebatur,²²² et post septem annos rex est factus²²³; quanto magis ii^c quo^d mentes et interior homo ungentur^e sanctificante et lactificante oleo exultationis coelesti et spirituali, accipiunt signum regni illius incorruptibilis et aeternae virtutis, Spiritus arrhabonem, Spiritum illum Sanctum et Paracletum? Intellige vero *Paracletum*, et qui consoletur, et gaudio afficiat eos qui in tribulationibus sunt. Hi e ligno vitae, Iesuchristo, e coelesti planta inuncti, digni efficiuntur^f qui perveniant in mensuram perfectionis^g, regni inquam, et adoptionis filiorum, ut qui symmystae^h sint regis coelestis, et fiduciam habeant ad Omnipotentemⁱ, ingredientes in Palatium eius, ubi sunt angeli et spiritus Sanctorum, hocque cum adhuc sint in mundo hoc. Cum enim nondum perfectam haereditatem acceperint, quae illis praeparata est in seculo illo, firmi sunt tamen [ac certi] ex arrhabone quem nunc acceperunt, quasi iam coronati sint et regnent. Nec peregrinantur [i. ut peregrinum aut absonum mirantur], quod cum Christo regaturi sint, propter plenitudinem et fiduciam Spiritus. Quamobrem? Quandoquidem, cum adhuc sint in carne, obtinuerunt suavitatem illam dulcedinis, et operationem illam potentiae. Quemadmodum enim si quis regis amicus sit, qui in Palatio assiduus versatur, et cognoscit secretiora [mysteria], et videt purpuram ipsius, accidat autem ut hic rex fiat, et coronetur, novitate rei non percellitur, nec stupet attonitus, quandoquidem multo tempore exercitatus est in Palatii mysteriis. Neque enim contingit, ut quis e vulgaribus et idiotis et mysteriorum ignaris ingrediatur et regnet, sed ii tantum qui experti sunt et eruditi: sic et Christiani in illo seculo regaturi non ut novum ac peregrinum excipiunt, cum iam gratiae mysteria praecogoverint, quandoquidem, cum homo praeceptum esset transgressus, diabolus animam omnem velamine operuit / [101r] tenebroso. Postmodum autem advenit gratia, et totum velamen exuitur, ut in posterum anima pura facta et, propria natura recepta, creatura irreprehensibilis et pura, semper in posterum pure puris oculis gloriam veri luminis videat, et verum iustitiae solem in corde ipso fulgurantem. Sicut enim^k in consummatione [seculi], ablato firmamento, iusti in posterum in regno et lumine et gloria [vitam] agunt, nihil aliud spectantes, quam quomodo Christus est in gloria semper^l in Patris dextera, ita et hi [iam hic] ex hoc tempore in seculum illud^m deportatiⁿ atque captivati, pulchritudines omnes et mira^o quae illic sunt vident. Nos

^a tempore corr. · ^b ins. · ^c ins. · ^d del. n.l. · ^e ungentur mentes et interior homo transp.
^f ins. · ^g efficiuntur del. · ^h iisdem cum illo mysteriis initiati mg. · ⁱ PANTOKRATORA,
quasi diceret AUTOKRATORA, imperatorem, respicit verba 1.Ioan.3,21. mg. · ^j ins. · ^k ablato
f<irmamento> del. · ^l ad del. · ^m illud scr.: illum M · ⁿ delati corr. · ^o vident del.

²²² 1 Sam.16 ss.

²²³ 2 Sam.2,4

enim in te
conversati
hominem.
et mens pe
die ac noct
Spiritu. Se
tribulation
requiem p
corde ope
Quae com
Est quod in
et tenebra
intelligend
deducunt
[gratiam] e
abruptu
operante i
discretio
gratiam De
inter frat
quinque a
cum tam e
ipso con
dicerent. I
dicere aud
mente op
quid in ip
Christiano
per aerem
crassum n
deperdit [e
sed, cum
mationes
Sic rursus
sunt serv
discretio
autem tibi
aderat en
[provenie
exiguam c
multa ex
clibano^e e

^a in coel
mg. · ^b 2

^c Is.1,5

9(/ :A (B %(** * D) * (Z V D * (4 (
9 (D^%*) :B g) (BD * 3 8 (; !
8 %*(D * 3 B) %8)) * (!a D %
/ (D gB*(/ %9 * %:(%%(B9 :G % %
* 3 (D ; % % % (% * (B (!
%*(A (- G a0 % / 6 *(((
/ ; • ((B ()% *(() ()) B ; * (() ()
9 %(\$ (: * *) ()) !H ; * ((!a % % 96
(: D / %8) B (((%% J % (% %) (
* (((!H % (6 3! ; / %8) (* G %
* ((% (* (() ! %8 (((* !a %B
; (* B / ; 8) 8%) (B (8 ((
((B * (* * !) ((%) 8% % (
(!H % (* ! % (D % % % * (* 3
;) ; G % ; I 3 B 9 Do3b (*
) (> (D (;) (% (; (B ; (9(%:(; %
; J 6 (; 6 (% B ; ((% * * % %A (%
D (% % (* % D B / 9 (D : D ; J
(% *(9%D *(%:(% % g8) / (D ; D
6* * * %) (% % B *8 (9 (* :D %
((! ; &% 8 ((; (% / (%*((
; * * (B (% 8 (% 8% * (
%% % (* %B 9 % : ; D (B % (3% %
(* 6 ! % %*(() (* (%) (D - D ; ; B ; D %* %
(*) (%) B ; % ((; B ; (/ D B
)(D) (B ((G% ; ; (*
%\$((* % G / (B ; D (; ((
8 ((9* 3 (! H % (; (* (B () (D
3 (B *8 (*8 G BD * (; ; (g %
% 8% %! 8 (* % L % (% ((! S
%* (% (B D 97#: 6 ; / B ;
* G % (/ !G % (/ D (* ((! " D B
) # " '=M = / * % (B*, (8
(3 (! % * % % D * 3
D *, (! D / * 8 9*((% : * 3 B
* o (! / % % (%% % 6 A G G =8
* ,] \ " ' - - " * , " "

O W Q ?#E , 1 1 0 F X W D
1 W F W " K 0 W < 1 W
P W !u' \$! 0 W \ F 0

778!7 GBH
77H - > ! \$ UBH
77?' 7?#7=
77=* H % P 8 H 75 i8 65#>G

##-

%
!
k
k
k

d Apostolos
ti virtute. Et
andoquidem
Deum etiam
nsonent. Ait
luerunt aliis
secularibus
am enim [ex
m animabus
Dei nomine
es. Quidam,
hristianos se
um occursu
perfectione
superior et
] se divitem
n: sic etiam
ui videntur;
irtute atque
ie] quadam
cumpositis
upanar est
res^f minime
quempiam
a loqui, aut
operatione
lives sit et
ores atque
secundum
int. At^t alii
gratia, viri
pere, inquit,
panis hic e
erfectione,
upisces.²²⁷ Si
dicio agat, ut
docet^k quo

pacto purgationis^a opus cum patientia et longanimitate paulatim sit faciendum; primum quidem lacte nutriens ut parvulos, tum ad incrementum et perfectionem deducens. Euangelium enim dixit e lana fieri vestimentum^b; Apostolus vero minute declaravit qua ratione conficiatur. Qui igitur^c sermones spirituales loquuntur absque [ullo spiritus] gustu, huiusmodi rei sunt similes, veluti si quis aestu ingravescente per desertam planiciem iter faciat, et sitibundus fontem aqua fluentem seque ex ea bibentem fingat, quando labia eius et lingua siti exsiccantur. Aut si quis loquatur de melle, dulce illud dicens, cum tamen illud non gustarit, nec vim dulcedinis cognoscat. Sic et qui verba faciunt de perfectione et exultatione, sive apathia [passionum carentia], cum efficaciam et experientiam plenam non habeant, res non ita ut loquuntur se habent omnino. Cum enim huiusmodi homo aliquando dignus habitus fuerit qui in opere [ipso] ex parte [saltem] reperitur, ipse apud se discernit [aitque]: *Non quemadmodum arbitrabar, ita inveni; aliter enim loquebar, et aliter Spiritus operatur.* Nam Christianismus esus est et potus,^d et quanto [magis] quis ex eo edit, tanto magis suavitate incitatur mens, quae retineri atque expleri nescit, et insatiabiliter manducare intendit. Aut veluti si sitiens cuiquam dulcis potus praebeatur, ipseque, simul ac gustavit, vehementius potui adhaeret maiorem in modum inflammatus: ac ferme quidem perpetuus [sine intermissi<o>ne et fine] est gustus Spiritus, ut^e tali cuiquam rei iure assimiletur. Et haec non nuda verba sunt. Operatio enim est Sancti Spiritus, quae in mysterio ministrat menti. Verum arbitratur quidam^f, quod a muliere abstineant et a visibilibus omnibus, sanctos se iam esse. Tamen non ita est. Est enim malitia in mente, et vivit in corde atque extollitur. Ille vero sanctus est, qui emmendatus et sanctificatus est secundum interiorem hominem. Vbi enim Veritas erumpit [et prodire incipit], illic error depugnat, operire et turbidum reddere studens. Cum Iudaei sacerdotium tenerent, ex eadem gente [homines] persecutiones sustinebant^g ac tribulationes, eo quod in veritate consistebant, Eleazarus²²⁹ et Macabaei. Nunc vero, postquam a cruce et velo [templi sci<s>so] recessit ab ipsis Spiritus, ac deinceps hic [apud nos] revelata est et operatur veritas, rursus igitur^h exⁱ eadem gente [i. e. Ecclesia et populo Dei, sunt qui] persecutionem patiuntur^k. Ex^l eadem vero gente persecutionem et tribulationem sustinebant^m, ut martyres sint [et testimonium perhibeant veritatiⁿ] veri amatores. Quomodo enim conspicua veritas erit, nisi habuerit adversarios^o qui mendaces sint et currant adversus veritatem? Sunt autem, etiam inter fratres, qui passiones et tribulationes sustineant. Multa vero munitione et confirmatione opus habent, ne labantur. Quidam enim ex fratribus, cum oraret cum alio, a divina virtute captivus factus est, et abductus vidit supernam civitatem / [102v] Ierusalem, et imagines lucidas et lumen immensum, et audivit vocem dicentem: *Hic est locus quietis iustorum.* Et paulo post, inflatus et existimans de se vidisse [quasi

g. .^c ante
sser.: sine del.

^a purificationis corr. · ^b vestem corr. // στυβάριον mg. · ^c qui igitur iter. suppr. · ^d Non pugnabat hoc cum sententia Apostoli, *Regnum Dei non est esca et potus, sed iustitia*, etc mg.: cf. Rom. 14, 17 · ^e iure del. · ^f se del. · ^g vel ab eadem gente [a Gentibus] persecutiones patiebantur Iudaei a qua postea Christiani mg. · ^h [vice versa] del. · ⁱ sser.: ab (: ex corr.) del. · ^j i. e. Ecclesia et populo Dei sunt qui sser.: apud quam veritas] sunt qui del. · ^k [Christiani] mg. ins. del. · ^l sser.: ab del. · ^m [Iudaei] mg. ins. del. · ⁿ veritatem corr. · ^o mendaces del.

²²⁹ 2 Mac. 6, 18 ss.

satorum, in
 nis cecidit,
 et bona mea
 sa perfectio
 solatam], et
 ritationibus
 ditas cubat,
 erfecisti, et
 n omnes et
 nim homo,
 epraestare.
 ifici possit:
 Ipse etiam
 contingere
 iicut igitur
 omnibus et
 m habes et
 issit super
 sitia, quae
 am. Gloria

thesauro et
 in mundo
 mem quam
 cuti habent
 dibus suis
 . bonitatis
 ler illum /
 m omnem
 ipsis sunt,
 das quae in
 fictilibus
 ificatricem
 Gustitia, &

sanctificatio, & redemptio Qui igitur invenit et habet in semetipso coelestem hunc thesaurum Spiritus, iustitiam praeceptorum universam et omnem operationem virtatam irreprehensibiliter et pure huius [thesauri vi] conficit, et quidem sine ulla violentia in posterum ac facile. Obsecremus igitur et nos Deum, quaeramus et postulemus ab eo, ut Spiritus sui thesaurum nobis largiatur, et sic in praeceptis eius omnibus irreprehensibiliter et pure versari possimus, et iustitiam Spiritus universam pure et perfecte adimplere vi coelestis thesauri, qui est Christus. Qui enim pauper et mendicus et famelicus [est] in mundo, nil potest acquirere, paupertate retinente; qui autem thesaurum, ut praedictum est, habet, facile ac sine molestia quales vult possessiones comparat. Sic et anima quae nuda* et communione Spiritus destituta et horribili peccati mendicitati subiecta est, nihil potest [comparare], etiam si velit fructum spiritus iustitiae revera producere, antequam Spiritum acceperit. Tamen oportet unumquemque se ipsum vi adigere ad postulandum a Domino, ut accipere et invenire mereatur coelestem Spiritus thesaurum, ut sine lassitudine et facile facere possit omnia praecepta Domini irreprehensibiliter et pure, quaed prius vi [sibi quantuncumque illata] non poterat perficere. Cum enim pauper et nudus [ac] communione Spiritus [destitutus] esset, quo modo poterat spirituales possessiones tales comparare, sine thesauro et divitiis spiritalibus? Anima vero quae in indagine Spiritus et fide et patientia multa invenit Dominum, verum [videlicet] thesaurum, fructus Spiritus facile, ut dictum est, conficit, omnemque iustitiam et praecepta Domini, quae Spiritus praecepit, in se et per se facit pure et perfecte ac irreprehensibiliter. Aut rursus alio exemplo utamur. Veluti si quis sit dives, et faciat coenam magni sumptus ex propriis divitiis et thesauro quem habet, impendit, nec timet ne quippiam desit sibi divitiis magnis, instructos sicque convivas a se vocatos oblectat, sumptuose et splendide variis ac novis rebus exceptos. Qui vero pauper est, et divitiis destitutus, si voluerit coenam aliquibus apparare, omnia mutuatur, ipsa etiam vasa et vestes atque species alias; ac si deinde, postquam coenaverint invitati, ut in coena pauperis, demum unicuique quod mutuo acceperat reddit, sive argenteum vas, sive vestem, sive speciem aliam, / [103v] atque ita, omnibus cuique restituitis, ipse pauper et nudus remanet, cum divitiis proprias, quibus oblectari possit, non habeat: si quoque divites Spiritu Sancto, qui coelestes divitiis revera habent, et Spiritus communionem in se ipsis, cum ad aliquos sermonem veritatis locuti fuerint, et cum sermonem spiritualem quibusdam communicant, et cum [aliorum] animas oblectare voluerint, ex propriis divitiis et ex thesauro proprio, quem apud se possident, ex eo loquuntur, et ex eo oblectant animas audientium spiritualem sermonem, nec metuunt ne ipsis desit, quoniam possident in se coelestem thesaurum bonitatis, ex quo proferunt et oblectant eos quos spiritaliter invitant. Pauper vero, et qui nil possidet ex Christi divitiis, neque spirituales divitiis, scaturientes omnem bonitatem sermonum et operum et mysteriorum ineffabilium, in anima habet, etiam si velit hic loqui sermonem veritatis, et aliquos ex auditoribus oblectare, sed tamen, cum Dei sermonem in virtute et veritate non possideat in sese, sed solum ex memoria recitet et mutuetur sermones ex unaquaque Scriptura, aut quos ab spiritalibus viris audierit, referat ac doceat, ecce alios quidem oblectare videtur, et alii fruuntur sermonibus; postquam vero ipse recitavit, sermonum quisque ad propria,

* conficiunt
 est del. bet invenire ins. c ins. d quae sers. quas M: évtoXat;... cf? ... Gr.
 c Dominum del. • finvenit del. 8 imperavit del. ha se vocatos ins. ' [exceptos]
 del. ' suis del. l habent corr. l ins.

221. Cor. 1. ffigs. 1 Cor. 1,30

% * * %
L (BD **
* 3
((B; %
J(D
50 9*(%
B* 3 (%B
; , (
 , bg
K ((B (
) () (
(! a %
% (*(
(* (
(/ !
) (
R 6 *
' /
8) B (
! D
A: * !
97+ :
3 8
; (
%
? B B (3
(% (d
8 %
* /
! %
((8((B
D
33)
33)
3 (
(B
! 6
(

68) ! H ; B D (oB * (* (%/ (*
% ((B 96 % % B; :D * 3 %* * ! %
* H L D () ; B ; (% D %
* 9 ;(%:B ; 9(%((: *(33 B
* * % ((* ! % % * 3 % * (%
* ; B * 3) 4%)(% * (() (B *
33) % %% % * % 6 B (* (3 (* %% 6
% B 6B (B %* (B % B %D (B %
6 B % B %; (B %) () / (3 ! %* (
* 3 % (D D B (8 % % *
* % 6 B 8 ((0% (33 B; (* * ((* (% %)
8) (B (* 8 () (B (% * J * * % % B
D % * ((; 3 % 3 (* 3 > (%* 4%) (3 (* (
(* ! % / (G %B % (% (* % B
) (* (% / %B * (% * (/) % (
% % ; % G B D ((3 ; D (B
* 8 /) % % 97+ ; 6 % L (* %* 3 %
% % * 3 % * (8 (* ; B * (A
)
(" ' > 3(A # <)
) (() B * () (; B % 9((: % \$(33) ((
% % (* (! / (% (% * ((G % (9 (:B
*)) g(D 3(% (B % * 90*(: (B 8 (
; (33 6 B / % / 33 % B / 3 (% = % * %
% (C B % !

9 M : & '
* 0') * % L ; % 0 & % 50: ' 5' 0 ' 5) * &
@ & ' ') ## '% : ') ' 5 # '% 0) " ' 5
9

a G % % ; B / (3 D ; B 8 (
8) % 33 B * * B 3 (* * * 8 (
* C * 8 5() 3 * ((B 8 * % % D %) 3 %
G % B (* (% % ;) (* * % (B %
4%) () B D ** % % D ; % (
(* ! D * * (% (% * * (; % 3
6* G % B ; (% 6 % * ((% * 6* % B
(* % % 0((% * / % ! G ; (/ * (% *
% * () % % * * G % B * * 8) ((
* % B ; ; (/ 8 % (% - % D Z V D

^ 41
^
O T 0 0 0 W 3 BC3 A W 1 W 0
W 1 b & D & (W 4 -E+4-+E+ W = 0 1
766+1P 6 % ! : g
76H+1P > % !) A:

#"

homine, et ut se ipsum minorem arbitretur ac deterioran, honorem no» quaerens, vel laudan, vel gloriam ab aliquo homine, sicut scriptum est in Euangelio,²³⁷ sed solummodo Dominum semper ante oculos habeat, et eius praecepta, ipsi soli placere volens in cordis mansuetudine. Sicut dicit Dominus: *Disáte a me quia mitis sum et humilis corde, et invenientis réquiem animabus vestris?*²³⁸ Similiter, ut sit misericors, benignus, facilis ad miserandum bonus, se ipsum pro viribus assuefaciat, sicut dicit Dominus: *Estote boni et benigni, sicut Pater vester coelestis misericors est?*²³⁹ Et rursus ait: *Si diligitis me praecepta mea sérvate?*²⁴⁰ Et rursus: *Contendite intrare per angustam portam*²⁴¹ Super omnia Domini humiliationem et vitae agenda rationem, et mansuetudinem, et conversationem velut normam omnímota memoria indelebili habeat, in orationibus perseveret, semper orans et credens, ut veniens Dominus in ipso habitet, et perficiat et corroboret eum in ómnibus praeceptis suis, et ut ipse Dominus habitaculum animae fiat; et sic, quae vi invito corde facit, libenter agat aliquando, assuefaciens se semper ad bonum Dominum, memoria semper retinens, semperque ipsum cum omni dilectione expectans. Tum contemplatus Dominus talem intentionem et bonum / [105r] ipsius studium, quomodo videlicet se ipsum vi adigit ad memoriam Domini, atque ad bonum semper et ad humilitatem ac mansuetudinem et dilectionem inducit invitum etiam cor, et inducit pro suis viribus cum violentia, facit cum ipso misericordiam suam, et redimit illum a hostibus suis et ab inhabitante peccato, replens illum Spiritu Sancto. Et sic in posterum sine vi et labore omnia Domini praecepta ex veritate facit. Imo potius Dominus facit in eo praecepta propria, et fructus Spiritus tunc puré proferi. Oportet vero primum adire Dominum, et sic [gratia impetrata et praecedente] se ipsum ad bonum vi adigere, non autem ex cordis voluntate [sola], misericordiam ipsius minime dubia fide semper expectante / », et adigere vi se ipsum ad dilectionem, qui dilectionem non habet, adigere se ipsum ad mansuetudinem, qui mansuetudinem non habet, adigere se ad miserandum et misericors cor habendum, adigere se ad contemptum et ad longanimitatem despectum ferendum, et nihili aestimatum aut ignominia affectum ira non commoveri, iuxta dictum illud²⁴² *Non vosmetipsos defendentes, carissim?*; adigere se ipsum ad orationem, qui orationem spiritualem non habeat. Atque sic Deus decertantem sic et vi renitente corde se ipsum angentem conspicatus, dat illi veram orationem Spiritus, dat veram dilectionem, mansuetudinem veritatis, viscera misericordiarum, benignitatem veram, et ad summam, replet eum fructu Spiritus. Si vero quis ad solam orationem sibi vim facit, orationem non habens, ut habeat orationis gratiam, ad mansuetudinem autem / »¹ et humilitatem et dilectionem et reliqua praecepta Domini sibi vim non inferi,

1 [vi se adigat] del. b facilis ad miserandum sscr bonus, misericors del. c nodefav mg.
 II conversationem del. d urr.: ipsum del. e de fort. corr. f vel etiam corde invito, ut
 alibi, sed placet magis quod verti mg. g [facile ferendum] del h sed date del I sscr:
 aute» del

²³⁷ <AA&23,11-12

²³⁸ M a th .11. »g.: A i .11,29

²³⁹ Luc.6. mgc Lc.6,16

²⁴⁰ Ioan.14. mgc Jo.14,15

²⁴¹ Luc.13. mgc Lo.13,24

²⁴² Rom. 12. mgc Ro».12,19

Spiritu Sancto, se ipsum vi ad omnia praecepta Dei compellere, et invitum cor subigere, sicut dictum est: *Propter hoc ad omnia praecepta tua dirigebar, omnem viam iniquam odio habui.*²⁴⁴ Sicuti enim quis ad perseverantiam in oratione semetipsum adigit et angit, quousque hoc conficiat, similiter, si velit, ad omnia quoque^a virtutis officia se ipsum cogit et angit, et assuescendo, consuetudine acquirit bonum; atque ita petens et obsecrans perpetuo Dominum, et petitionem consecutus, gustusque Dei et Sancti Spiritus^b factus particeps, crescere facit et vigere gratiam sibi datam, quae requiescit in ipsi>s^c humilitate, in charitate, in mansuetudine. Spiritus ipse his^d illum donat, docetque ipsum veram orationem, veram charitatem, veram mansuetudinem; quae vi sibi illata quaesivit, solliciteque est meditatus, dataque ipsi sunt. Atque hoc modo auctus et perfectus in Deo, haeres regni fieri meretur. Nam humilis nunquam cadit; quomodo enim cadere potest qui sub omnibus est [positus]? Magna humiliatio est elatio, et magna exaltatio et existimatio et dignitas est humilitas. Et nos igitur vim nobis inferamus, et angamus nosmetipsos ad humilitatem, etiam invito corde, et ad mansuetudinem, et ad charitatem, rogantes et obsecrantes Deum cum fide et spe et charitate, perpetuo in expectatione hac et scopo, ut mittat Deus Spiritum suum in corda nostra, ut oremus et adoremus Deum in spiritu et veritate. Et ipse Spiritus docebit nos orationem veram (quam nunc nec vi illata praestare possumus), viscera misericordiae, benignitatem, et omnia praecepta Domini docebit nos facere, sine molestia, sine vi, quemadmodum Spiritus ipse novit replere nos fructu suo. Atque hoc modo, praeceptis Domini a nobis adimpletis per Spiritum eius^e, qui solus cognovit voluntatem Domini, et qui nos perfecit in semet, et perfectus fuerit in nobis purificatis ab omni inquinamento et macula peccati, veluti sponsas pulchras animas nostras puras et irreprehensibiles Christo exhibebit, / [106r] requiescentibus nobis in Deo in regno eius, et requiescente in nobis Deo in infinita secula. Gloria miserationibus eius et misericordiae et charitati, quod tali honore et gloria dignatus est genus hominum, filios coelestis Patris dignatus est eos facere, et fratres proprios cognominavit. Ipsi gloria in secula. Amen.

**SOLVS CHRISTVS, qui verus interioris hominis medicus [est],
animam sanare potest, ipsamque gratiae vestimento exornare
HOMILIA XX**

SI QVIS divino & coelesti nudus vestimento, quod est virtus Spiritus, sicut dictum est: *si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est eius*²⁴⁵ [invenitur], ploret et precetur Dominum, ut accipiat illud quod de coelo [est] spirituale vestimentum, ut^f induat nudatam divina operatione animam, quoniam multo pudore ignominiae^g passionum est involutus is qui indumento Spiritus non est amictus. Sicut enim in rebus quae apparent, si quis nudus sit, multo in pudore atque ignominia est, et amici amicos aversantur, et germani proprios, et filii videntes nudum patrem,

^a *mg. ins.* · ^b *et Sancti Spiritus ins.* · ^c *ipsi<u>s scr.: ipsis M: αὐτοῦ Gr.* · ^d *hisce corr.*
· ^e *per spiritum eius adimpletis transp.* · ^f *indua<f> coeperitur del.* · ^g *scr.: infamiae del.*

²⁴⁴ Psal. 118. *mg.: Ps. 118, 128*

²⁴⁵ Rom. 8. *mg.: Rom. 8, 9*

oculos su
ipsum op
indument
Christum
tanta nud
profert, q
ineffabile
IESVM
circundat
debet, sic
erubescet
sustineba
huiusmoc
sibi vester
se^b amict
redemptio
sicut pan
Facta est o
Deum, ut
ineffabile
resurrecti
[106v] ho
Qui suscita
spiritum ei
eius. Et it
vere cred
consecuta
quae hab
cogitation
medelam
ille, qui in
cuiquam
transgress
ductricem
eius ad m
nemo me

^a *solent*
^b *eo del*
substantis corr.

²⁴⁴ Gen. 1

²⁴⁵ Gen. 1

²⁴⁶ Esai. 1

²⁴⁷ Rom. 1

²⁴⁸ Mart. 1

venisset, sustulit peccatum mundi, hoc est, immundum fontem cogitationum animae exsiccavit. Sicut enim illa haemorrhousa, cum omnia sua impendisset iis qui medicari poterant, a nemine horum sanata est, donec ad Dominum accessit et vere credens tetigit fimbriam vestimenti eius, atque ita protinus sensit medelam, et stetit fluxio sanguinis.²⁵¹ sic animam vulneratam a principio immedicabili vulnere passionum malitiae nemo neque iustorum, neque patrum, neque prophetarum, neque patriarcharum sanare valuit. Moses venit, sed non potuit medelam perfectam conferre. Sacerdotes, dona, decimationes, sabbatismi, neomeniae, baptismata, sacrificia, holocaustoses, et reliqua omnia iustitia efficiebatur in lege, et anima sanari et mundari ab immunda fluxione malarum cogitationum non potuit, universaque iustitia ipsius [animae] sanare ipsum^a non^b valuit, quousque venit Salvator, verus medicus, qui gratis sanavit, qui se ipsum pro genere hominum pretium redemptionis dedit. Ipse solus magnam et salutarem redemptionem et sanationem animae fecit. Ipse liberavit illam a servitute, et duxit illam ex caligine lumine proprio [sui ipsius] glorificatam. Ipse exsiccavit fontem impurarum cogitationum, qui in ipsa erat. *Ecce enim, inquit, agnus Dei qui tollit peccatum mundi.*²⁵² Non enim poterant propria medicamenta e terra, hoc est, iustificationes^c suae tantummodo, medicinam et salutem ipsi conferre a tam magno invisibili vulnere, sed per coelestem et divinam naturam doni Sancti Spiritus. Per hoc solummodo medicamentum potuit homo sanitatis^d compos fieri, et vitam adipisci, mundatus cor a Sancto Spiritu. Sed tamen ut illic mulier illa, etsi sanari non potuit, et vulnus habebat, nihilominus pedes habebat ad adeundum Dominum, et ut veniens sanitatem consequeretur. Similiter et caecus ille, quanvis praetergredi non valuit et accedere ad Dominum, eo quod non videret, tamen nunciis acutiorem [ociorem] vocem misit. Dicebat enim: *Fili David, miserere mei,*²⁵³ atque ita credens, sanitatem est adeptus, veniente ad ipsum Domino, et respicere faciente: ita et anima, tametsi vulneribus passionum ignominiae est sauciata, tametsi excaecata tenebris peccati, habet tamen voluntatem, ut clamare possit et vocare IESVM, ut ipse veniens [107r] redemptionem aeternam animae conferat. Sicut enim caecus ille, si non clamasset, et haemorrhousa accessisset ad Dominum, non consecuti forent sanitatem, ita, nisi quis ex propria voluntate et tota electione veniat ad Dominum, et cum plenitudine fidei precetur, sanitatem non consequitur. Cur enim illi, cum credidissent, protinus sanabantur, nos vero nondum vere visum recepimus, nec sanati sumus ab occultis passionibus? Atqui Dominus maiore cura de immortalis animae quam de corpore tangitur; quae cum visum receperit, secundum eum qui dicit: *Revela oculos meos,*²⁵⁴ non amplius in aeternum obcaecabitur, et sanata, non ultra vulnerabitur. Si enim Dominus, cum in terram venisset, corruptibilibus^e corporibus curam impendit, quanto magis immortalis et ad ipsius imaginem factae animae? Sed propter nostram

^a ipsam corr. · ^b potuit del. · ^c Iustificationes culturae Heb. mg. · ^d sanitatem corr. //
obtinere del. · ^e corruptibilibus ser.: corripitilibus M

²⁵¹ Marci 5. mg.: Mc.5,25-29

²⁵² Ioan.1. mg.: Io.1,29

²⁵³ Marci.10. mg.: Mc.10,47

²⁵⁴ Psal.118 mg.: Ps.118,18

incredulitat
amemus, ne
consecuti. (C
veram in no
et pulsanti
promisit^d. I

CF
vic
dis
sp

QVI vere p
animo, luc
negotius, a
recedendu
quibus Ap
adversus pr
adversus sp
transgress
negotius
divitiarum
locorum,
electione
omnibus
ex<s>olv
intricata
tenebrar
diligere I
in apertis
ergo, aud
et carnal
exsolveri
corde lu
spirituum
et invoca
auxilium
et capill

* quae
est dev
nat

Lo

Ep

%*((%* (!H %) %* / % ; %G
((* (! (%*(%D (*% (%
9(; (: / %B *(() (;)) (B % 8 (0
(B8 D D %* (! ; D (;)) (8 (% / (B
; ((; (%* (); 0B % *(() () B
/ (D % % % ((* / %) % (! / %B
) D (% o) 6(; Do>(;)) (8(% (%))
/ (; *) (%) (B * G% * (; B %
(; % % % 8 B (%*((/ (K*((%
%D (3 / B %) % * ; (/ (! ((
%B * 3 (%(B (% %) / ; 8B ((((
*) (6 6(; 3B (% ; G% / B
o / (&(* % % % % 9 (% :
(*(((SB((((B D B % ; *((() ((
8) B ((/ (! 8 ; ;)) ((/ (B %))
; (! a % ; % %) / 3B D) (d
(B \ ; (*) (; *) % (B / B* *
8% (8) ((* (% 6% B 6 8 9 % : / B`
D D % 8 D DK0 % 3(% % G% (% 6 B
% (%) / (; (% 98 (:B (G% (; 6 B
(% 9 * B ^D %B D^ % : * (; ?8 0 : ; ; B
9 : %* %B *((() (^ (B ; ;) B
) % %B % %) (o % ! D G% %
* (B * (% (* (B D 2 (* (((
; " " (' " C L ' >1 8(% (B
* (; (((G) (%H (() (! a) (D %
%(% * (; B) (B B B D % (B
* 3 %B D ((B) O % ; ((* * (* ((% * (
* 3H / * J (D B ; * * * * *
% (; ((0 (*O(B / (3 ; B / 3 (%
= % * % %B / * (((C ! % ! 97-:

% 50 K5 2 @ # L ' # 5 '
9

2 * 6 % 8 % (B % / % * 3 %\$(%J (%
(3 * (B E % % 8 / ((B * ((
) % ** 8 g % % % ((* (* ! 8

[K \$ 0 3 % % W 0 W W " F
W 4 W = F 0 % % 0 \$) 1
1 0 1 KVB TTB / W Z1 W " W " W 13
1 3 1 3 0 1 3 1 3 0 1 0
3 1 0 M W 0 T P u 0 s F 8R W `

"V#B
] 1

]!

+1P Q!) A 1oR

#+7

virtutem Dei
contrarietate
machinis Mali
iis detinetur,
ducitur, nec
inget enim,^a
materialibus
vacare, cum
passionum
tiones. Nisi
a terrenis
adglutinari,
n] et malitiae
absconditas
mundi rebus
biecerit a se
incipatu et
i] relegarit,^m
uxiliatur, ad
iti addixerit,
i] vacaverit,
a invisibilia,
Dominum
s recensuit:
iis armatus,
bus quidem
d totum est,
idi potentes
t proprio ad
ans Patrem
[108r]

um; si enim
t potestates
Nec haec

^c abnegaret
passiones ser.:
u. ^lvanis
upiditatum et
r. n.l.

cuiquam debent videri peregrina. Si enim vivens, et cum adhuc in seculo hoc esset, subiectus fuit, et obediuit, et servus illis est factus, quanto magis, cum exierit e mundo, detinetur^a apprehensus ab ipsis. Ex eo quod ex parte boni contingit, haec ita se habere intelligere potes. Etenim sanctis servis Dei ex hoc tempore angeli adsunt, et^b sancti spiritus ipsos circundant et custodiunt. Et cum e corpore exierint, chori angelorum assumunt animas eorum in partes suas, ad purum seculum, et sic eos adducunt ad Dominum.

**QUEMADMODVM REGIAM ET PRETIOSAM
MARGARITAM gestare solum possunt qui regis semine sunt
procreati, ad eundem modum coelestem margaritam solum iis
gestare licet qui sunt^c filii Dei.**

HOMILIA XXIII

MARGARITA illa m<a>gna,^d et pretiosa, et regia, quae^e regium decet^f diadema, soli regi in usum cedit, solusque rex margaritam hanc gestare potest; alii vero homini gestare margaritam huiusmodi^g non licet. Ita, nisi quis natus fuerit e regio et divino Spiritu, et genus coeleste et regium fiat, ac filius Dei (sicut scriptum est: *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri*)²⁵⁸, coelestem et pretiosam margaritam, imaginem luminis, luminis illius ineffabilis, quae est Dominus, gestare non potest, cum regis filius non sit factus. Qui enim habent et gestant margaritam illam, convivunt et conregnant Christo in secula. Sic enim dixit Apostolus: *sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem coelestis*.²⁵⁹ Sicut enim equus, quandiu quidem in sylvis cum agrestibus pascitur animantibus, hominibus subiectus non est; ubi autem, ut mansuefiat, fuerit captus, grave frenum ei iniiciunt, quousque congrue et recte progredi discat; dein exercetur a sessore perito, ut ad bellum quoque utilis fiat; dein armis illum induunt, thorace, inquam, et cataphractis; et initio [quidem] frenum ante oculos eius suspendunt et agitant, ut assuefiat, nec expavescat. Atque hoc modo doctus a sessore, nisi discat, bellare non potest; ubi vero didicerit, et bello assuefactus fuerit, cum^h olfecerit et audierit vocem belli, ipse prompte egreditur ad hostes,²⁶⁰ ita ut ipsa voce pavorem hostibus incutiat: ad eundem quoque modum anima post transgressionem agrestis et indomita in deserto mundi inter feras agit, inter spiritus malitiae, ministerium in peccato conservans; cum vero Verbum Dei audierit, et crediderit, freno ab Spiritu gubernata deponit ferum ingenium et carnis impetum, a sessore Christo agitata. Dein ad tribulationem et domationem et angustiam accedit, ut ipsa probetur et paulatim ab Spiritu mansuefiat, deficiente paulatim et abolescenteⁱ in ipsa peccato, et sic anima, indu/ta [108v] thorace iustitiae, et galea salutaris, et scuto fidei, et

^a depre<bensus> del. · ^b ange del. · ^c fil<i> del. · ^d et del. · ^e ad del. ·
^f sscr.: pertinet del. · ^g -modi ins. · ^h illi del. · ⁱ exterminato subscr.

²⁵⁸ Ioan.1. mg.: Io.1,12

²⁵⁹ 1.Cor.15. mg.: 1 Cor.15,49

²⁶⁰ Cf. Iob.39,22 ss.

gladio Spiritus, ²¹ adversus hostes ipsos bellare' docetur, atque ita Spiritu Domini armata decertat adversus spiritus malignos, et ignita tela Nequissimi extinguit. ²² Nam sine Spiritu armis in aciem non progreditur; habens vero arma Domini, ubi audierit et senserit vehementia bella, cum vociferatione et clamore procedit. Sicut in lobo dictum est: *Quod ipsa vociferationis eius prosternuntur hostes eius*. Et cum si ^c decertaverit et vicerit bello per Spiritum, referi victrices coronas' cum fiducia multa, et ita cum coelesti rege requiescit. Cui gloria et potestas in secula. Amen.

STATUS CHRISTIANORVM SIMILIS EST MERCATVRAE & fermentationi. Sicut enim mercatores terrena lucra congerunt, sic illi dispersas in seculo cogitationes; et sicut fermentum totam massam fermentum facit, sic fermentum peccati genus Adami universum percurrit. Christus tamen coeleste bonitatis fermentum fidelibus animabus immittit.

HOMILIA XXIV

SIMILES sunt Christiani mercatoribus qui maximum quaestum ex mercatura faciunt. Sicut enim illi ex terra terrena lucra congerunt, sic hi cordis sui cogitationes in seculo hoc dispersas per virtutes omnes et per potentiam Spiritus congregant ex universa terra; quae maxima et vera mercatura est. Mundus enim hic, mundo qui supra est adversatur; et seculum hoc, seculo qui supra est oppositus. Oportet igitur Christianum hominem secundum Scripturas Sanctas transponi et transcendere mente ex hoc seculo, in quo inest et demulcetur mens a transgressione Adami, in seculum alterum, et animo supra esse in mundo deitatis, sicut dictum est: *Nostri vero conversatio in caelis est*. Hoc autem nullo modo confici potest, nisi anima Domino credat ex toto corde, abnegato mundo hoc; et virtus divini Spiritus potest cogere dispersum per totam terram cor ad caritatem Domini, et ad mundum aeternum animum transferre. Nam a transgressione Adami dispersae exciderunt a caritate Dei cogitationes animae in mundum hunc, et materialibus ac terrenis commixtae sunt cogitationibus. Sed quemadmodum transgressus Adamus fermentum passionum malitiae in se excepit, atque ita per participationem qui ex eo sunt prognati et Adami genus universum fermenti illius factum est particeps, deincepsque in posterum per profectum et incrementum in tantum creverunt in hominibus peccati passiones, ut usque ad fornicationes, impudicitias, idololatrias, caedes et perversitates alias pervenerint, quousque humanitas malitia est fermentata, in tantum auctum est in hominibus malum, ut existimarint Deum non esse, sed inanimatos lapides adoraverint, et ut nec

^a sscr.: pugnare del. ^b deprecationis corr. ^e iris. ^d congregant corr. ^e disciuit corr.
ⁱ virtutum omnium corr. ^g ins. ^h *alnitatis?* del. ^l tra.: congregare del. ^f factum
^{ser.}: factus M

²¹ Ephes. 6. mp: Eph. 6, 14-17

²² Cf. Eph. 6, 12

¹ lob 11. *Icili mu hireiii*

¹ Philip. 3. no. P/wZ3, 20

notitia Dei ap/prehendere [109r] possent; in tantum fermentum passionum maEtiae veteris Adami genus fermentavit: ad eundem etiam modum placuit Domino in advento suo pati pro ómnibus, et eos proprio sanguine emere, et bonitatis fermentum coeleste animabus humiliatis [depressis] a peccato indere, sicque deinceps per profectam et incrementom mandatorum iustitiam universam et virtutes omnes in ipsis perficere, quousque fermentarentur in unum in bono, et fierent cum Domino in unum Spiritum, iuxta PauE oraculum, ~~ita~~ ita ut maEtia et improbitas nec usque ad cogitationem quidem venire in mentem possit in ea anima quae tota omnino divino spiritu fuerit fermentata, sicut dictum est: *Cantas non cogitat malum*TM et quae sequuntor. Absque vero coelesti praefermentatione, quae est virtus divini Spiritus, fermentad animam in bonitate Domini et ad vitam devenire impossibüe est, ut ñeque Adami genus ad tantam maEtiam et improbitatem divertere poterat, nisi maEtiae praefermentatio, quod est peccatum, in ipsum intrasset, quae videEcet rationaEs et intellectaaEs Satanae facultas est. Quemadmodum si quis farinam miscuerit, praefermentatam vero fermenti portionem" non iniecerit, quantuncunq; curae et studü adhibere visum fuerit, conversa hiñe inde et subacta massa, tamen infermentata remanet et esui inepta; si vero iniectum fuerit fermentum, trahit ad se totam farinae consersionem, et totam inbferme«tumc converti!; sicut et Dominus assimilavit regnumd, dicensh *Simile est regnum coelorumfermento, quod accipiens mulier absco<ri>didit in farinae satis tribus, doñee fermentatum est totum f* aut veluti si carnes adsint, et omnem illis quispiam curam adhibeat, sale vero, quod verminum necandorum facultate valcf et foetorem amoEtur, no» saEat, foetent quidem ets putrescunt carnes, et humanibus usibus ineptae fiunt: ad eundem modum staito mihi universam humanitatem carnes esse, aut massam fermento carentem; salvero ac fermentum ex altero seculo cogita, divinam Spiritus Sancti naturam. Si igitur immixtum et iniectum no» fuerit in humiEatam hominum naturam ex seculo iEo et ex illa patria divinum Spiritus fermentum, et bonum deitatis sanctum sal, non Eberabitur anima a foetore maEtiae, nec fermentata exuet gravitatem et ferme»ti carentiam maEtiae. Quaecunq; enim anima sibi videbitor llfacere, curare, exercere, suae tantummodo facultad innixa, existimansque posse per semet ipsam absque' Spiritus cooperatione conficere, errat plurimum. Non enim' proficitl ad coelestes locos, no» proficit adlregnum, quae ex se ipsa et per se ipsam solum, sine Spiritu, arbitratur perfectam [se] puritatem adepturam. Nisi enim ad Deum accesserit is, qui a passionibus agitatur, homo, postquam mundum abnegarit, et crediderit cum spe et patientia accepturum semperegrinum quippiam a natura sua bonum, quod quidem est virtus Sancti Spiritus, et instillaverit animae de supernis Dominus vitam deitatis, no» sentiet [experietur] veram vitam huiusmodi homo, nec ad sobrietatem veniet" ex materiae ebrietate, neq»<?i<1>lucescet / [109v] illuminatio

a quanta videlicet suffectura del. b ins. c reddit del. d coelo<«w> del. e corr. n.l. -
 laon del. 8ms<mmj>untur> del. h sibi videbitur mg.ins. l Sancti A; • 'conferunt dek. sscr. ni
 k add. l [coelorum] del. mexte<z>/zw> del. " ad sobrietatem veniet sscr: evigilabit del

260 1. Cor. 6. «g.: 1 Cor. 6, 17

266 1. Cor. 13. mg: 1 Cor. Ahp

267 Math. 13. /ng: MIA 3, 33

Spiritas in obtenebrata anima, et splendet in ipsa diem sanctum, et expergefata fuerit ex profundissimo ignorantiae somno, et hoc modo vere cognoverit Deum per virtutem Dei et operationem gratiae. Nisi enim hoc modo dignus factus fuerit homo per fidem recipiendi gratiam, ineptus ac non appositus regno est; rursus autem, cum gratiam Spiritus acceperit, nulla in re declinans [et aversatus] ²⁸ et gratiam minime contumelia afficiens per neglectam aut malefactam, et sic, cum per aliqua tempora decertaverit et Spiritum [Sanctum] non contristaverit, poterit consequi vitam aeternam. Sicut enim quis sentit operationes malitiae ex passionibus; ira, inquam, et concupiscentia, et invidia, et gravitate [torpore], et pravis cogitationibus, et absurditatibus aliis: sic sentire debet gratiam et virtutem Dei ex virtutibus; dilectione, inquam, et benignitate, et bonitate, et gaudio, et agilitate, et exultatione divina, ut possit assimilari et commisceri bonae et divinae naturae, et benignae ac sanctae gratiae operationi. Per profectum vero et incrementam probata temporibus et occasionibus voluntas si semper gratiae unita [adhaeret] et gratia invenitur, fit tota omnino per profectum in Spiritum; et sic in posterum sancta et pura per Spiritum effecta, regno digna constituitur. Gloria et adoratio incontaminato Patri et Filio et Spiritui Sancto in saecula. Amen.

DOCET HAEC HOMILIA, neminem hominum, qui a Christo corroboratus non fuerit, Mali offendicula superare valere, et quid oporteat facere eos qui divinam gloriam appetunt. Docet quoque, per Adami inobedientiam in servitum passionum carnis nos devenisse; a qua per mysterium, quod in cruce [factum], nos liberari. Instituit postremo nos, magnas lacrymarum et ignis divini vires esse.

HOMILIA XXV

QUIBUS inest divina lex, non a tramento et literis inscripta, sed a cordibus insita, hi, illuminati oculos mentis semperque appetentes non sensibilem et visibilem spem, sed invisibilem et intelligibilem, superare Mali offendicula valent; verum [hoc] per insuperabilem virtutem. Illi autem, qui nec verbo Dei non sunt honorati, nec divina lege instituti, frustra inflati existimant proprio libero arbitrio evacuaturos se peccati invasiones, quod [peccatum] solo crucis mysterio damnatur. Liberum enim arbitrium, quod in hominis potestate est, ad resistendum Diabolo est constitutum, sed non ut integram de passionibus victoriam consequi valeat. *Visi enim, inquit, Dominus aedificaverit domum, et custodierit civitatem, frustra vigilavit custodiens et laborat aedificans.* Impossibile enim est super aspidem et basiliscum ambulare, et conculcare leonem et draconem, nisi prius, quantum in hominis potestate est, emundaverit se

acum cognoveritis Deum, imo cogniti sitis a Deo *mg.* bidoneus *sscr.* cin *iter. suppr.*
 d sed ipsum in omnibus duccz» secutas et adhaerens *mg.* e Jigoaigeoii; *mg* f euaéCTO<,
 placens Deo *mg.* g sensibiles *corr.* h posset *del.* ' qui custodivit *corr.*

²⁸ Heb. *mg:* cf. Hebr. 3, 14

²⁹ Ps. 127 *mg:* Pr. 126, 1

²⁰ Ps. *mg:* Pf. 90, 13

adoptionis filiorum. Nondum effecti sumus templum Dei, et habitaculum Spiritus Sancti; adhuc enim sumus templum idolorum, et receptaculum spirituum nequitiae propter impetum ad passiones. Revera enim nondum morum simplicitatem et mentis splendorem obtinimus. Nondum lac sine dolo et rationale nobis est datum, et intellectuale incrementum. Nondum dies nobis illuxit, nec Lucifer in cordibus nostris est exortus. Nondum iustitiae soli commixti sumus^a. Nondum eius radiis fulgidi splendemus. Nondum similitudinem Domini accepimus, nec facti sumus divinae consortes naturae. Nondum facti sumus sincera purpura regia, nec Dei non adulterina imago. Nondum amore divino sauciati sumus, nec percussi spirituali sponsi dilectione. Nondum ineffabilem communionem agnovimus^b, nec virtutem et pacem^c, quae est in sanctifica/tione^d, [110v] recognovimus; et, ut omnia^e summatim dicam, nondum sumus genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitus [ac peculiaris Deo], quandoquidem adhuc sumus serpentes, genimina viperarum. Qui vero serpentes non simus, qui in obedientia Dei non invenimur^f, sed in ea obedientia quae per serpentem facta est? Cum haec ita se habeant, quomodo digne calamitatem deplem non invenio; quo pacto cum clamore et lacrymis defleam ad eum qui potest abigere eum, qui in me tentoria habet, errorem, ignoro. Quomodo vero cantabo canticum Domini in terra aliena? Quomodo lugebo Ierusalem? Quomodo effugiam laboriosam Pharaonis servitutem? Quomodo turpem incolatum relinquam? Quomodo amaram tyrannidem abnegabo? Quomodo egrediar e terra Aegypti? Quomodo Rubrum Mare tansibo? Quomodo pertransibo magnum desertum? Quomodo non peream a serpentibus^g morsus? Quomodo vincam alienigenas? Quo modo^h perdam, quae in me sunt gentes? Quomodo excipiam in meis tabulis divinae legis oracula? Quomodo videbo veram lucisⁱ et ab Spiritu Sancto nubis columnam? Quomodo^j fruam manna aeternarum deliciarum? Quomodo bibam aquam ex petra vivifica? Quomodo Iordanem transibo, ingressus in bonam promissionis terram? Quomodo videbo Principem exercitus Domini, quem, cum vidisset Iesus Nave,²⁷⁷ protinus cadens adoravit? Nisi enim his omnibus perfunctus^k, quae in me sunt, gentes neci dedero, numquam ingressus in sanctuarium quiescam^l Dei, nec particeps fiam gloriae regis. Quamobrem studiose cura ut proles Dei immaculata efficiaris, et ingrediaris in requiem illam, quo praecursor pro nobis introivit Christus. Studiose cura ut scribaris [in censu civium] Ecclesiae, quae in coelis est cum primogenitis,²⁷⁸ ut inveniaris in dextra maiestatis Altissimi. Stude ut^m ingrediaris sanctam civitatem, pacificatam Ierusalem et supremam, ubi etiam est paradus. His enim admirandis et beatis exemplis non aliterⁿ donaberis, nisi lacrymas die nocteque conferas, secundum eum qui dicit: *Lavabo per singulas noctes lectum meum; lacrymis meis stratum meum rigabo.*²⁷⁹ Non enim ignoras quod *qui seminant in lacrymis, in exultatione metent.*²⁸⁰ Quapropter confidenter Propheta dicit: *Lacrymas meas*

^a commixti sumus *scr.*: sumus commixti sumus M · ^b recognovimus *corr.* · ^c et pacem *ins.*
· ^d et *del.* · ^e *ins.* · ^f inveniamur *corr.* · ^g serpentibus *scr.*: serpertibus M · ^h *scr.*: pacto
del. · ⁱ columnam *del.* · ^j gustabo *del.* · ^k conversatus *scr.* · ^l quiescam in sanctuarium
transp. · ^m intus in <grediaris> *del.* · ⁿ *ins.*

²⁷⁷ Cf. *Eccl.* 46,1

²⁷⁸ Heb. *mg.*: *Hebr.* 12,23

²⁷⁹ *Psal.* 6. *mg.*: *Ps.* 6,7

²⁸⁰ *Psal.* 125. *mg.*: *Ps.* 125,5

ne silueris. 2^x et rursum: *Posuisti lacrymas meas in conspectu tuo, quemadmodum & in promissione tua* 2² & factae sunt mihi lacrymae meae pañis die ac nocte. 2³ Et in alio psalmo: *Potum meum cum fletu miscebam* 2⁴ Quae enim veraciter et ex magna tribulatione et angustia cordis profunditur lacryma, cum cognitione veritatis et ardore viscerum, cibus animae est e pane coelesti exhibitus; cuius primario particeps facta fuit Maria, cum ad pedes Domini sederet et lacrymas funderet, iuxta Salvatoris ipsius testimonium; ait enim: *Maria optimam partem elegit; quae non (a) auferetur ab ead* 2⁵ O pretiosissimas margaritas illas ex effluxione beatarum <lacrymarum> a Obrectu/A illum et obedientem auditum! O fortem et sapientem intellectum! O acumen Spiritus Domini, amore vehementer ad incontaminatum sponsum abducente! O stimulum desiderii animae erga DEVM VERBVM! O breviter inita communio sponsae cum coelesti sponso! Imitare hanc, o proles, imitare ad nihil aliud spectans, nisi ad eum qui dixit: *Ignem veni mittere in terram, M quid vobis si iam est accensus* 2⁶ Est enim ignitus ardor Spiritus, qui corda inflamat. Quia materiae expers et divinus ignis illuminat animas, et probare illas solet, sicut aurum syncerum in camino; malitiam vero consumit, velut spinas et stipulam: *Deus enim noster ignis consumens est* 2⁷ qui vindictam facit in iis qui non noverunt eum in flamma ignis, et qui non obediunt evangelio eius. 2⁸ Hic / [11 Ir] ignis operatus est in Apostolis, quando loquebantur igneis linguis. 2⁹ Hic ignis, Paulo per vocem splendore circumfuso, mentem quidem ipsius illuminavit, sensum autem visus eiusd offuscavit. 2¹⁰ Non enim sine carne vidit luminis illius vim. Hic ignis visus est Mosi in rubo. 2¹¹ Hic ignis in specie currus Eliam e terra rapuit. 2¹² Ignis huius operationem quaerens [ac petens], David dicebat: *Proba me, Domine, Mienta me ure renes meos & cor meum* 2¹³ Ignis hic cor Cleopae et comitis ipsius calefaciebat, loquente Salvatore post resurrectionem. 2¹⁴ Vnde et angeli et administratorii spiritus huius ignis splendoris participes sunt, sicut dictum est: *Quia cit angelos suos spiritus,*

“ <lacrymarum> suppl. ex ed. Palth. τόυ ἰχθὸς ἰαγίωυ Σαγγύωυ Gr. bQPoe<.duntem> con:
9 rectissimam corr. d hebetavit del.

2¹ Psal.38. mg: P.r.38,13

2² Psal.55. mg: Ps.55,9

2³ Psal.41. mg: PsA1,4

2⁴ Psal.110. mg: Ps.WP 10

2⁵ Luc.10. mg: H.10,42

2⁶ Luc.12. mg: 1x12,49

2⁷ Deut.4. / Heb.13. mg: PCtAgA

^IP h e s A g

2⁸ Act.2

^A c t r i g - i,

2⁹ Ex 3

2¹⁰ 2 Ríg.2

2¹¹ Psal.25. mg: Ps.25,2; Heb.1,7

2¹² Luc. mg: Jx.24,13 ss.

& ministros suos ignem urentem[^] Ignis hic trabem, quae in oculo interiori est, adurens, mentem puram reddit, ut recepta, quae secundum naturam est, videndi facultate, videat in perpetuum mirabilia Dei, secundum eum qui dicit: *Idetevela oculis meis, & consideraba mirabilia de lege tua?*^{''^} Hic igitur ignis daemones fugat, peccata necat, resurrectionis efficiendae vim habet; et immortalitatem operatur, animar*?» sanctarum illuminatio est, et facultates rationales restituit. Oremus, ut ignis hic etiam in nos quam primum veniat, ut, semper in luce ambulantes, numquam vel tantillum offendamus ad lapides pedes nostros, sed, sicut luminaria in mundo luce»tesh verbum vitae contineamus aeternae, ut fruentes bonis Dei cum Domino requiescamus in vita, glorificantes Patrem et Filium et Spiritum Sanctum. Cui gloria in seculo. Amen.

DE DIGNITATE ET PRETIO et virtute et operatione immortalis animae, & quomodo ipsa a Satana tentatur, & liberationem a tentationibus consequitur. Continet vero quaestiones quasdam doctrina plurima plenas?

HOMILIA XXVI

NE simpliciter (perfunctorie ac leviter) animae substantiam co»sideres, dilecte. Pretiosum quoddam vas est immortalis anima. Vide quantum coelum sit et terra, et tame« non in illis complacitum est Deo, sed solum in te. Respice dignitatem tuam et nobilitatem, quod non per angelos, sed per semetipsum venit Dominus ad legationem tuam, ut te, qui perieras et vulneratus eras, revocare[^], et uterederet tibi primam formationem puri Adami. Dominus enim erat homo a coelo etiam inferiorum [omnium], et discernendaru»?» passionum facultate praeditus, alienusque a daemonibus & a peccato sive a malis purus, et similitudo [simulachrum] Dei; per transgressionem vero periit, vulneratus est et morti traditus. Offuscavit enim me/;iem [eius] Satanas. In quodam sic se habet, in quodam vivit et discernit, et habet voluntatem.

Interrogatio

Nonne, veniente Spiritu Sancto, naturalis quoque coKcupisewtia simul cum peccato extirpatur [radicitus evellitur]?

Respo(n)sio

Praedixi peccatum etiam simul evelli, hominemque puri Adami formationem primam recipere. Hic equidem [homo] per Spiritus Sancti virtutem et regenerationem spiritualem ad mensuram pervenit Adami primi, et eodem maior vadit. Deificatur enim homo.

' quae intra oculos est *corr.* bluceamus *corr.* cplenas doctrina plurima *transp.* // valde multa *del.* dut te qui perieras revocaret, et vulneratus eras *transp.* ' restitu<erei> *del.*
f ins. • 8 in quo daemones nil iuris habebant *mg.* Il quibusdam *con.* ' *ins.*

25 Psal.103. / Heb.1. *mg.*, Pr.103,4; HA 1,14

206 PsA 18,18

Responsio

Si homo cum homine conversatur, et novit eius [cogitata], et tu, viginti annos natus, scis proximi tui [consilia], anne igitur Satanas ipse, qui tecum a nativitate versatur^a, cogitationes tuas ignorabit? Sexies mille enim annos habet. Et non dicimus ipsum, antequam hominem tentet, scire quid factururus sit; tentat enim is qui tentans est, nescit autem an ipsi sit obediturus, an non, donec servam voluntatem tradat anima. Nec rursus dicimus universas cordis ratiocinationes et cogitationes scire Diabolum. Veluti enim si arbor quaedam sit, habeatque ramos multos, et membra multa, consequens est [acciditque], ut sint quidam rami ratiocinationum et cogitationum, quos teneat Satanas, et ut sint aliae ratiocinationes et cogitationes, quae a Satana non teneantur. In quibusdam^b enim^c valentior est pars malitiae ad producendas cogitationes; in alio rursus hominis ratiocinium praevallet, accipiens auxilium et redemptionem a Deo, et malitiae contradicens; in quodam superatur, in quodam habet voluntatem. Accedit enim aliquando ad Deum fervens, et scit [quidem] Satanas, et cernit quod contra ipsum [Satanam homo] facit, et non potest cohibere hominem. Quare? Quia habet voluntatem ad clamandum ad Deum, habet fructus naturales ad amandum Deum, ad credendum, ad quaerendum et accedendum [ad illum]. Nam et in rebus quae sub visum cadunt, agricola terram colit; sic et in spiritualibus, duabus personis res repraesentari intelliguntur consulto terram cordis sui colere et laborare. Quærit enim Deus laborem et fatigationem et operationem ab homine. Sed nisi supernitus apparuerint coelestes imbres et pluviae gratiae, nihil proderit agricola laborando. Hoc vero Christi<a>nismi signum est, [si] quaecunque laborarit, et quascunque iustitias fecerit, ita se habeat ac si nihil fecerit; et cum ieiunat, dicat: *No<n> ieiunavi*, et cum orat, *non oravi*; cum perseverarit in oratione, *non perseveravi*, et *nunc incipio exerceri* [in asceticis] *et laborare*. Etiam si iustus sit apud Deum, dicere debet: *Ego no(n) sum iustus, nec laboro, sed quotidie incipio*. Debet autem habere per singulos dies spem et gaudium et expectationem futuri regni et redemptionis [futuræ], et dicere: *Si hodie no<n> sum redemptus, cras redimar*. Sicut enim qui plantat vitem, / [112v] antea quam laborare incipiat, gaudium intra se habet et spem, et describit in mente sua vindemias, et supputat redditus, nondum nato vino, et sic suscipit laborem; spes enim et expectatio faciunt ut alacri animo laboret, interim vero e re familiari sua multos dispergit sumptus; similiter et qui domum aedificat, et qui agrum colit, primum de propriis multa dispergit, propter spem futuri red<d>itus: sic et hic, nisi quis prae oculos habeat gaudium et spem, ac dicat: *Consecuturus sum redemptionem et vitam*, non potest sustinere tribulationes^d, neque onus, neque angustam viam suscipere; nam quae ipsi adsunt^e spes et^f gaudium, laborare ipsum faciunt, et tribulationes sustinere atque onus et angustam viam suscipere. Sicut vero non facile est, torrem effugere^g ex igne, sic nec animam ex igne mortis, nisi per labores multos^h. Vt plurimum vero Satanas, quasi sub praetextu bonarum cogitationum, [dicens] *hoc modo placere Deo poteris*, suggerit animae, et clam decipit eam ad minuta [et subtilia] ac in speciem rationi congrua consilia, et nescit decepta distinguere [ac diiudicare], et sic incidit in laqueum etⁱ perniciem diaboli[cam]. Commodissima vero [et oportunissima]

^a conversatur corr. · ^b in quibusdam corr. + quibusdam tenus + del. · ^c pars del. · ^d et del.
· ^e adest corr. · ^f laetitia del. · ^g ignem del. · ^h multos labores trans. · ⁱ et iter. suppr.

vero talis non est, adhuc introrsum bellum habet; hora quadam orationis quiete fruitur, et alia hora in tribulatione et bello stat. Sic enim vult Dominus; quandoquidem adhuc parvulus est, exercet eum ad bella. Et personae duae introrsum* scaturiunt, id est, et lumen et tenebrae, et quies et tribulatio. Orant in quiete, et alia hora in perturbatione sunt. Non audis quid dicit Paulus: *si habuero omnia charismata, si tradidero Corpus meum ut ardeat, si linguis Angelorum loquar, charitatem autem non habuero, nihil u r fi* Quandoquidem haec charismata exhortatoria sunt, et qui in his consistunt, quanvis in lumine, parvuli sunt. Muid enim fratrum ad has mensuras pervenere, et habuerunt charismata curationum, et revelationem, et prophetiam, et cum non devenerint ad perfectam charitatem, ubi est vinculum perfectionis, ingruit ipsis bellum; quod non cura/ztes, cecidere. Si vero quis ad perfectam charitatem devenerit, hic de caetero obstrictus et captivatus est in gratia. Si vero quis parum abest quin ad mensuram gratiae accedat, tamen non devenerit eo, ut gratia ipsa obligetur, adhuc huiusmodi homo sub timore est, et sub bello ac casus periculo subiacet, et nisi confirmetur, impellit [et pr<a>ecipitem agit]beum Satanas. Sic enim multi decepti sunt. Gratia ad eos accedente, existimarunt se comprehendisse perfectionem, et dixerunt: *Sufficit nobis; non indigemusff* Sed Dominus nec finem habet, nec comprehensionem [admittit]. Et Christiani non audent dicere: *Comprehendimus*, sed humiliati sunt nocte et die. In rebus visui subiacentibus, [exempli gratia] literae [id est, disciplina literaria] perfectionem ultimam non admittunt, et nemo hoc cognoscit, nisi scholasticus mediocriter literis eruditus. Sic etiam hic, nemini comprehensibilis* et mensurabilis est Deus, nisi iis qui gustarunt ex eo ipso quod acceperunt, cognoscunt imbecillitatem suam [et angustias vasis proprii ad capiendam infinitudinem quam gustarunt]. In villam si quis paucis edoctus literis venerit, ubi idiotae sunt [omnes], celebratur ab ómnibus scholasticus, quandoquidem rustid omnino sunt, nec examinare sciunt. Ipse vero hic paucis literis doctus, si ad urbem veniat ubi sunt rhetores et scholastici, non audet coram illis comparere, nec loqui; velut rusticus enim iudicatur ab scholasticis.

Interrogatio

Si homo qui in bello [adhuc] est, et duas [illas] personas habet in anima sua, Peccati videlicet et Gratiae, excedat e mundo hoc, quo vadit [cum sit]dretentas [ac distractusp in duas partes?

Responsio

Quo intendit mens ut in scopum, et ubi amat [sive quo amore fertar], illuc concedit. Solummodo si ingruit tibi tribulatio et bellum, contradicete8 [ac repugnare] debes, et odisse [adversarias partes]. Nam ut bellum ingruat, taum non est; odisse vero taum est. Et tunc cernens Dominus mentem tuam, quod [videlicet] certes, et ames illum ex tota anima, seiungit flmortem ab anima tua una

* puHul<a>/> del. b [et pr<a>ecipitem agit] mg.ins. c est Deus del. 3 [cum sit] ssex
detentas ex du<{zfoj}> del. ' [ac distractas] mg.ins. lultima poenitentia mg. e debes
del. h sscr. segregat del.

302 1. Cor. 13. mg.

30j Apoca! quia dicis, *Dices sum, et tmllius egeo / Philip. Ego me no[n] arbitror comprehendis<s>e mge*
cf. Ap. pV! & P tii. pri

8 # % 33 (98 3 :B ((% (% (%B
o! * % % % %* (6) %B * ((3
/ % (%! G % 3 (% % %* (% 3 B
%% 8 % / *(% 8) ! G (% * (8) 8 % ()
* 9D 6 ((:B D D % (((% B 9* ((G
o3 ;5% (* (* / o: (* 6% (*) %
/ B D ;) 98% B (/ :B %* () 9* * :
(% % B (* o# * ; % 6* J (%) (%*
B ; 3 B * (/) B % (% %
() A 8 ((% (* ! (% * * * 8 %
* % B (* 6 * 8 ((D 0** % (B * (/ (3
(G % ! a ; (8% (* >) B 6 6
% B * (; B ; / B / G % 3 (! * * % B
* % BK * ((! % (* % (% * B , D (*
D (* % B 3 % * (% 33 ; B (**
(() B (* ; B / % % B
* (8% / (9 ! ; 3 (G % ! * % ; (D
B % 3 ; / * % % 3 % 3 % B * / % B * (3
% 33 J- % ; D o3 B 6 * B % K+ % 8
8% ((B (; B (; / B (; B (; D) % 3 B %
G % () B (A G #) ' ' " 3 P " "
" ' - D G (B () % ; % % B D
% % B D 6 (B 3 (B G () B ((* * (B
(* 9 D % : B 8 ; (B 8) / (/ ! a ;
(> = (* (B 6 !

' % ; %
% B D D % (3 ((8 % (0% (B 8 (B 3 (B
B) (D % (8 B D % (* 8) !

*)% * %
B D 3 (B 8 ((B G * B (o (* ! B % (G (B
(o * 3 A ; G % (B 8 % % %) % B (% %
; ! (B % () (/) (A) G (* %
% * ; ! (D B C * % % 6
(* (* 3 0 (* (J / ; 3 B 6 / (% B (*
% (% * % * ! % * (/ ((% %
(% A ; & ' & ? g 9 % / % 6 B 33
9 ; : (* (B 0 * (8 % * ! * 8 (* ! % * (/
(((% C (* 3 (* () ! * 8 % B 6 B
8 (* % % (* % (! G K * (* ((;

^u 0 0 01 s W P 0 W 1 0
P W & 3 W 4 W FW W P &
! 0 0 W ! 0
6G > ! 8 B ! 8 7
6K M 6 MX 6 !=

#"+

PRETIUM & STATUM CHRISTIANI HOMINIS multis
 enarcando prosequitur hominibus haec, sicut & praecedens. Deinde
 de libero arbitrio multa docet utilissima, intermiscens
 quodestiones aliquot divina Sapientia plenas.

HOMILIA XXVII

COGNOSCE nobilitatem tuam, o homo, et dignitatem, quam pretiosus sis, frater
 Christi, amicus regis, sponsa coelestis sponsi. Qui enim recognoscere potuerit
 dignitatem animae suae, hic potes? recognoscere potentiam et mysteria Deitatis, et
 magis ex eo humiliari, quandoquidem per Dei potentiam videt quis sui ipsius lapsum,
 [nec solum hoc] sed quomodo ipse per passiones et crucem pertransiit, et sic
 glorificatus est, et sedit in dextera patris. Et sic oportet te quoque compati, et una
 cum eo crucifigi, et sic ascenderé et considerare et coniungi corpori Christi, et semper
 in illo seculo conregnare, *siquidem compatimur, ut conglorificemur.*¹ Quicumque enim
 potuerint superare / [114v] et praetergredi septa Mariae, ingrediuntur in civitatem
 coelestem, pacificam illam et multis bonis plenam, ubi spiritus iustorum requiescunt.
 Oportet igitur pro hoc consensu quando maximopere laborare et decertare. Non
 enim iustum est, ut sponsus propter te venerit, et passus sit, et crucifixus, et te
 sponsam, propter quam sponsus venit, gloriosam esse et divagari. Quemadmodum
 enim in visui expositis [exemplis], si meretrix aliqua sit, omnibus [sine discrimine]
 sui copiam facit, sic et anima omni daemone sese tradit, et ab spiritibus [immundis]
 corrumpitur. Sunt enim qui peccatum malumque ex proposito tenent, quidam autem
 praeter propositum. Quid vero sunt haec? Ii quidem qui ex proposito malum tenent,
 illi sunt qui voluntatem suam malitiae tradunt, et co-delectantur, et amicitiam ineunt;
 hi pacem habent cum Satana, nec bellum in cogitationibus cum diabolo gerunt. Qui
 vero praeter propositum, hi habent peccatum quod est in ipsis militans [sive
 exercitum ducens] in membris eorum, secundum Apostolum.³¹² Et est potestas illa
 caliginosa, illudque velamen praeter propositum, et non consonant in cogitationibus,
 nec co-delectantur, nec obediunt, sed contradicunt et contrafaciunt, et sibi ipsis
 irascuntur. Hi pulchriores multo sunt et pretiosiores apud Deum, quam illi qui ex
 proprio proposito voluntatem suam malitiae dedunt, et condelectantur.
 Quemadmodum si esset rex aliquis qui inventa paupere puella pannis induta, non
 erubescat, sed ablatis ab ea sordibus vestibus, et abluta nigredine, ornent eam
 splendidis indumentis, et dignetur eam regis consortio, et mensae atque convivii
 sui participem faciat: sic etiam Dominus invenit animam vulneratam et plangitam,
 et dedit illi pharmacum, et exuit illam atris indumentis et Malitiae turpitudine, et
 induit ipsam indumentis regiae, coelestibus, Deitatis, lucidis, gloriosis, et imposuit illi
 coronam, et fecit eam participem mensae regiae ad gaudium et exultationem. Et
 quemadmodum si sit hortus in quo sint arbores fructiferae, odoriferae, sintque
 etiam illic multa loca amoena, omnia pulchra et fragrantiae ac quietis plena, et

1 aliquot ser.; aliquod M • b poterit corr. c.sscr.: ad del. d ins. 'discretionem corr.
 // inordinate sscr. Ineque delectantur ut vid. corr. g vesd <bns> del. h hodoiae corr.

312 Rom.8. / 2.Cor.12. / Heb.4. mg: R»»8,17, 2 Cor.Ylp, Hebr.4,15

312 Iacob. / Rom. mg.: IacobAg

%
p% (B
(/
/ (/
A %B /
()8
((B
((B
/
% ((6
B
:! 8 (

* () % ; ((! ((B % % %
(%B * (B (D % (J (% D
(% () (! 8 (% %* 6 B % 9
D (;(* :B * * * ; () ((*) B , D B
(% % B % ! 8 ((% / / % (A / ((;
(B ((* ; (J % 8)) * * ; (3
(! ((3 (B D ((() (B)) * B %
%)(8 % D (B (%* D % ; J D % (% / (6 (B % D % / (B (((% (D A ((*) (B / (8 D (B * * (3 (() J % % () 8 9) (: B % %* !

' % ; %
a %) % %* >

*)% **%

/ %
B /
(B /
* 3 B
((B *
((J
((B 3 %
* *
%
(%
%% %B
3 (

G % (%) % 8 % (B D ; 6 !
() 8 B 6) * 8 % % ! %* % D
* (B % 3 * (ZVB (3 (% ((A D % / ((D (8 (6 (> % 3 B (B % G ((%) %B
)) ((^ (B 8 % (3 (/ G
/ ! %) (8 (% % (D (B ;
% (* B * ; % % * A) ") #) B
% ; / B ; D * B * ! (; (% %
(*) (; B * % (% (33 B (* D (33 ! a % ((6B () *) 8 ; ! (*) (D B
6 / D / (B ((* B ((* % D
* ! % (%B % %) (3 !

' G%; '%D

(; (% L 3 %B D % D > (3 % % %* >) % ((BD % * (6 ((>

*)% **%

B D *
b %
% (* (B
' >
') ("
33 (D %
J % (D 8

D / 6 / B ; ;) (3 1B () % %
) (*) B D ; / B % 9L :B D (%
% (; I G % % (BKL % 8) (! D B
D % (* % (A - > 1 (D % % 0 6 /) (j
((> ; ; I // (9 (* B ((: 9/ * :
(6 / (9 ((:) / * (! % A G
" * ' ' g> (; I (%

! 0 0 0 \$ 0 W " K 1 KK \$
0 0 W

6? IP !! 87G
6=+1P > %!) !]

#".

((B) B8 * % %B (! / ;
0* 3 (% 8 ((B) (9 % (:) B (() %J
30 B % (% (6% ;) %! a % % % (()
; D / B ; () (B (D B ; I * * d
9(* : ; 0((B) /) ((B) B D (4
; O ; (% B 3 % % * / B (D)) (% *) O (B 8
* * > * (% ; (% ! / ;) D * (4 (B D
* 3 / B * 8) * (/ D ; Z V 3 B (D %
(% ; ((D 3 D / (! D ** ()
) % * 6 (B ; (* ((68 KB ; (! /
) % 8) (A ; / D 9 " ; ; (! ; (! D (()
* 8 () (B ; ((* (% / B (; 8
* 8 () (> (B % * (((B 6 * * ; I
(% 9 / % : % 2 %) B ((& (Z ((V
) ; % ! (% 9 % 9 (: A " * < " ' " "
UL ' (" g v (B * (B 3 D ^ * % E
8) % B 8 ((%) B D (8 (!

VVVVV

.

V V

m

V V

k

' % ; %
* * * (B (; B (* (% ; I 3
L >

*)% * %
D % g * J /) 5 B % ((%
/ ! % % (D / * ((3 %) B (% (D
/ % * 3 (*) (; I (8) B * (% 3 o
D - ; B ; 0 D ; ! * (8 % B %) % (B
8) * (% B % () % 9 : (B ; (9 % % : !
a % % % ((D % % ; (% B 8 % % B
* (% % , % (B 8 (((Z / V / J ;
Z / V / D % B (% * (% * (% (; o * (% B
; % (8 () (B ; % 3 B ;
* % / % 8 () (B) % / B % (% 8) A ()
8 (D (; * 3 B 8) % (B (; B
% B * % % * (8) B) % / !) ()
% (B (; D (B 3 3 (G J (B 3 (* (B D
) % * % ! (* (% % 3 % (B ()
% B d (; % * , ((% B) % %) ; (! ()
;) (/ * (; ((% B) B 6 * (3 * % ; * B
* / ((; ((% * (! () / ((8 ()
)) (;) 3 J (* C D % * % * %) B

" W ! W = W W) W 2 W ! F % % ? (

65 M / B AA
67 G M H / =

#&7

cadit; qui vero habet charitatem [perfectam et confirmatam], sine casu est. Et ego dico tibi, quod vidi homines qui ad omnia charismata pervenerunt, et participes [erant] Spiritus Sancti. Erit, cum perfectam charitatem adepti non essent, cecidere. Quidam enim ex nobis Ebus, abnegato seculo, vendidit bona sua, manumisit servos, utpote ¹ qui prudens esset et intelligens; denique factum ex his, ut de vitae sanctitate celebris esset. Interim opinione suis inflatus, tandem cecidit in turpitudines et mala innumera. Alius tempore persecutionis tradidit corpus suum [ad tormenta], et cum esset confessor, post haec, pace facta, solutus est, et erat celebris. ²⁹ Palpebrae enim eius laesae remanserant, quandoquidem fumo fuerat tortus. Hic de caetero in honore habitus [in Ecclesia], ad preces vocabatur, et accepta frumentatione, dabat illam puero suo; itaque se mens eius habebat, quasi nunquam audisset verbum Dei. Alius tradidit corpus suum in persecutione, et suspensus est, et mente excidit [extasi seu animi deliquio]; tunc proiectus est in carcerem. Mistrabat igitur ³ iuxta fidem canonica [vidua] quaedam, et consuetudine eius usus in carcere, decidit in fornicationem. Ecce dives ille qui vendiderat bona sua, et qui tradiderat ad martyrium corpus suum, quomodo prolapsi sunt. Alius quidam prudens asceta, qui mecum in domo conversabatur, et mecum orabat, hic erat dives grada, ita ut orans prope me compungeretur; effervescebat enim in ipso grada. Datum est ipsi quoque charisma curationum, nec solum daemones expellebat, sed etiam ligatos manus et pedes et gravibus morbis affectos per manuum impositionem sanabat. Dein negligens sui, cum etiam gloriam a mundo caperet, et secum ipse delectaretur [sibi que placeret], arrogantia inflatus est, et decidit in peccati profundissima. Ecce et ille qui charisma curationum habebat, cecidit. Vides quomodo ante quam ad charitatis mensuras veniant, cadunt. Qui enim, cum ad charitatem devenerit, devinctus et inebriatus est, hinc demersus et captivus [translatus] est in alium mundum, veluti qui propriam non sentiat naturam.

Interrogado

Quid est illud, *Quae oculus non vidit, et auris non audivit, et in cor hominis non*

Responsio

Per id tempus magni et iusti, et reges et prophetae, quod quidem venit Redemptor, noverant; quod vero patitur et crucifigitur, et sanguinem fundit in cruce, nec noverant, neque audierant, neque ascendit in cor eorum, quod erit baptismus ignis et Spiritus Sancti; et quod in Ecclesia offertur panis et vinum, ANTIQUITYTION camis ipsius [Christi] et sanguinis, et ii qui participant ex visibili pane, spiritus eter camem Dowhi® comedunt, et quod ApostoE et Christiani accipiunt Paracletum et induuntur virtute ex alto, et implentur deitate, et quod commiscetur animae Spiritui Sancto,

¹ ut corr. b dederat corr. c effervescebat ser.: efferbescebat M • d pedes et del.
e nec demergitur del. f captivatur corr. g sscr.: Christi del.

²⁹ Vide Tertul. et Cypriani. et Euseb. martyr. Lugd. mg

³⁰ 2. Cor. 2. mg: 1 Cor. 2, 9

hoc non noverant prophetae et reges, neque ascenderat in cor eorum.³³¹ Nunc vero Christiani alio modo divites fiunt, et expetunt in deitatem [divinae effici consortes naturae]. Verumtamen etiam talem gratiam et consolationem habentes, sub timore et tremore sunt.

Interrogatio

Sub quali timore et tremore?

Responsio

Ne aberrent [aut labantur<] in aliquo, sed ut consonent gratiae. Veluti si quis, habens thesauros, iter faciat per loca ubi sunt latrones, reliquum est ut gaudeat de dividis et thesauris, sub vero metu est, ne quomodo irruentes latrones et expolient eum, et ipse sic se gerit, quasi in manibus suis proprium Corpus gestaret. Ecce enim in visibilibus omnes renunciavimus [seculo] et sumus peregrini, nihil possidentes, communione camali privad. Reliquum, ecce, est ut corpus prostratum orationi incumbat. Debent fratres perspicere, an mens corpori consonet. Quemadmodum ut plurimum artifices secundum mundum et officinarum magistri arti [suae] corpus tradiderunt, similiter etiam et mentem noctu diuque: reliquum est ut tu examines temet ipsum, utrum, habens corpus peregrinum ab hoc mundo, habeas etiam et mentem alienara, ab hoc seculo et non divagaris per mundum. Etenim / [116v] unusquisque ex mundanis, sive miles, sive mercator, ubi habet corpus, illic habet mentem traditam, et illic est thesaurus eius. Scriptum enim est³³² *ubi thesaurus illic et cor*. Reliquum est, [ut videamus] mens tua in quo thesauro sit, totane omnino apud Deum, an non. Si vero non est, debetis mihi dicere quid est quod impediatur. Omnino spiritus nequam sunt, Satanas et daemones, qui mentem detinent, et animam supplantant. Nam Diabolus, qui multiplex est, habens magaia, et posticos plures, et multiplicem varietatem, occupat pascua animae et cogitationes, et recte orare non sinit [eam], nec prope accedere ad Deum. Quandoquidem natura ipsa communis daemone et spirituum mahtiae capax est, similiter quae etiam [communio] angelorum et Spiritus Sancti; templum est Satanae, et templum Sancti Spiritus. Quod supercristi, explorate mentem vestram, fratres, cum quibus communionem habeatis, cum angelis, an cum daemonibus; cuius templum sitis, habitaculum Dei, an Diaboli; quali sit cor repletum thesauro, [thesauro] Gratiae, an Satanae. Quemadmodum igitur domum foetore et stercore repletam, oportet purgari omnino et omari, et repleri omni odoris suavitate et thesauris, ut Spiritus Sanctus veniat in locum Satanae, et requiescat in animabus / Christianorum. Caeterum non protinus ac quis verbum Dei audivit, iam bonae partis est effectus. Si enim simul cum auditione partis bonae efficeretur, non ultra forent certamina vel bellorum tempora aut cursus, sed sine ullo labore, si tantummodo audivit, deveniret in

¶ propriis del. b habeas perp. mg. ins. suppr. c tuus del. • dtuum del. • e per del
 f páyala xai tgi Ouga mg. 8 inspicite [et examina<*/> del. h repletam et stercore trans.
 lanimis mrr.

³³¹ 1. Petri. mgc. cf. 1 Pe. 1, 10-12

³³² 1 Cor. 2, 3

³³³ A. 1. 6, 21

paup<er>es spiritu. Beati miles. Beati misericordes. Beatipacificid Hunc Christianismum voca. Quodsi quis hac via non progreditur, extra viam errat, et malo utitur fundamento. Gloria miserationibus Patris et Filii, et Spiritus S<ci>ti in sécula. Amen.

DESCRIBIT & LAMENTATVR CALAMITATEM ANIMAE,
quod ob peccatum Dominus in ipsa non habitat. Et de Iohanne
Baptista, quod nemo ínter natos mulierum sit ipso maior
HOMILIA XXIIIX

QVEMADMODO Miratus Deus Iudaeis quondam tradidit Ierusalem, in externo et manifestó exemplo, hostibus, et dominad su»t eorum qui oderant eos, et no» erat iam ultra illic festivitas, ñeque oblado: sic iratus animae propter transgressionem praecepti, tradidit illam hostibus, daemonibus et passionibus. Et sic seductam eam desolaverunt bpenitus, nec ulterius erat illic ñeque festivitas, nec thymiana, nec oblado quae per ipsam [animam] Deo offerretur, viis eius msigniorib/zr immanium belluarum copia repletis reptilibusque, spiritibus malitiae in ea cessantibus. Et veluti domus, si inhabitantem herum ño» habeat, tenebris et infamia atque contumelia involvitur, sordibusque et stercore repletur, ita etiam anima quae non habet herum suum in se cum angelis choreas ducentem, tenebris peccati et ignominia passionum et infamia omni completur. Vae viae, si nemo ambulet in ea, nec audiatur in ea vox hominis, quia cubile belluarum est. Vae animae, cum non inambulet in ea Dominus, et voce sua fuget ex ea spiritaales malitiae feras. Vae domui, cum herus non habitat in ea. Vae terrae, cum non habet colonum qui operetur eam. Vae navi, cum non habuerit gubernatorem, quoniam fluctibus maris agitata perit. Vae animae, cu/» non habuerit verum gubernatorem Christam in se, quoniam in mari amaritudinis tenebrarum agens, et fluctuatione passionu/» 8 iactata, et a malis spiritibus tempestate vexata, tandem perditionem nanciscitur. Vae animae, cum non habuerit qui diligenter eam operetur, Christam, ut bonus fructus Spiritus ferre possit, quoniam, deserta et spinis a<c> tribulis repleta, demum ustionem ignis pro fructa fert. Vae animae, cum non habuerit herum suum Christam in ipsa habitantem, quoniam, deserta et foetore passionum repleta, diversorium est malitiae. Quemadmodum enim colonus, si vadat ut operetur terram, oportet ut instrumenta et indumenta operi convenientia sumat, sic Christus, rex coelestis et verus agricola, veniens ad desolatam a malitia humanitatem, indutus corpore, et ut instrume»tum crucem baiulans, animamh desertam est operabas, et abstulit ex ipsa spinas et tribuos malorum spiritaum, et zizania peccati evulsit, et omnem herbam peccatorum eius igne exussit. Et cum sic illam ligno crucis excoluisset, cosevit in ipsa pulcherrimum hortam Spiritus, fructam omnem suavem et desiderabilem Deo, uti hero suo, producentem. Et quemadmodum in iEgypto, tenebris per triduum factis, non videbat filius pa/trem [117v], nec frater fratrem, nec amicus amicum germanum, cum tenebrae eos

l olim del. b sscr: perdiderunt del. c sscr: in quibus notae et insignia [civitatis] erant del.
d commorantibus corr. Groa dominum Ai - finsez»r. • 8 add: undarum del.
h sscr: terram del.

35 Afr.5,3 ss.

sermone noverit et aliis enarraverit [regnum consequatur], sed in virtute et operatione Spiritus regnum est. Haec enim passi sunt etiam Israelitarum filii qui perpetuo Scripturas meditabantur, quasi scilicet de Domino meditentur; tamen, veritate non recepta, aliis haereditatem ipsam tradiderunt. Sic et qui sermones Spiritus aliis referunt, ipsi verbum [Dei] in virtute non possidentes, aliis haereditatem tradunt. Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto, in secula. Amen.

DVPLICIBUS MODO GRATIAE DISPENSATIONES in genus
humanitatis operatur Deus, ipsius [gratiae] fructus iusto iudicio
rursum repetiturus

HOMILIA XXIX

SAPIENTIA Dei, infinita et incomprehensibilis cum sit, incomprehensibili et ininvestigabili modo gratiae in genus humanum dispensationes varie operatur, ad liberam voluntatem probandam, ut manifesti fiant illi qui ex toto corde diligunt Deum, et periculum ac laborem omnem sustinent propter Deum?

1. Quibusdam enim charismata occurrunt et Spiritus Sancti dona, statim simul accesserunt* cum fide et petitione, sine fatigationibus, sudoribus et laboribus.

2. Aliquando etiam in mundo [adhuc] permanentibus gratiam dat Deus non otiose neque inopportune neque fortuito, sed sapientia quadam ineffabili et incomprehensibili, ut probetur electio et libera voluntas eorum / [118r] qui divinam gratiam velociter sunt consecuti, an videlicet cognoverint beneficium et benignitatem in se exercitam, et dulcedinem Dei, pro ratione collatae sine propriis laboribus gratiae, quae ut donarentur digni habiti, debent ostendere studium, cursum et certamen, et charitatis ex libera voluntate et electione fructum, et retributionem charismatum reddere; hoc est, se totos dilectioni Domini addictos dedere, et ipsius voluntatem solam facientes, et ab omni carnali cupiditate omnino recedentes.

3.* Sunt vero et quibus, etiam cum a mundo secesserint, et secundum Evangelium³⁰ seculum hoc abnegaverint, et in multa persistant orationis et ieiunii, solitudinisque et reliquarum virtutum perseverantia, non tamen protinus Deus dat gratiam et requiem et exultationem Spiritus, patienter erga illos agens, et retinens donum. Idque non otiose neque inopportune, nec fortuito, sed sapientia quadam ineffabili ad probationem liberae voluntatis, ut videat illam fidelem et veracem arbitrentur Deum, qui promisit petentibus daturum, et pulsantibus aperturam ianuam vitae; ut videat quoque an et illi qui crediderunt vere sermoni eius, perseverent usque ad finem in plenitudine fidei et studii, petentes et quaerentes, an non retro abeant ex ignavia et subtractione, et diffidentes ac desperantes contemnant et parum curent, non sustinentes usque ad finem propter temporis intervallum, et ad probandam voluntatem et electionem. Qui enim non

* suam, a^uτ^oν *mg* b t^giooov, triplici *mg* c 1. Primi. *mg* d exierunt ex seculo et monachi facti sunt *mg* • ' 2. Secundi. Nota interpunctionem *mg* • f perceperunt sibi collatum beneficium *del.* g quam *corr.* h recedentes omnino *transp.* 13. tertii *mg* ' dat gratiam *del.* k videre *corr.* // [possit] *del.*

citius accipit, ob dilationem et expectationem Dei magis accenditur, magisque cupit coelestia bona, maiusque desiderium, et solitudinem, et cursum, et certamen, et omnem virtutis formam, et famem, et sitim, ad bonum [consequendum] adiicit in dies, non hebetatus a malitia cogitationum quae animae insunt, et ad contemptum, et^a impatientiam, et desperationem conversus; aut contra ex occasione expectationis socordiae se tradat, hac ratiocinatione usus: *Quandocumque tandem gratiam Dei accipiam*, et ex eo ad negligentiam a malitia subreptus. Sed quanto [magis] ipse *Dominus* per dilationem expectat, longanimiter agens erga eum, examinans fidem et charitatem voluntatis eius, tanto ipse acrius et laboriosius, et indeficienter ac sine ignavia donum Dei debet quaerere [et consecrari], semel concepta fide, et certissime persuasus Deum mentiri non posse, et veracem esse, qui repromisit daturum se gratiam suam^b iis qui cum fide petierint usque ad finem cum omni patientia. Fidelibus enim animabus fidelis et verax existimatur Deus, et [ipsae] signaverunt quod verax est, secundum verum sermonem.³⁴¹ Igitur iuxta fidei notitiam se ipsas examinant, quibus in rebus, quantum ad^c se attinet^d, desunt, vel in labore, vel in solitudine, vel in contentione, vel in fide, vel in charitate, vel in reliqua virtutum constitutione [et serie]. Et examinantes quam subtilissime et exactissime, pro viribus se adigunt et angunt^e ad beneplacitum Domini, cum semel crediderint quod Deus, cum verax sit, non privabit [eas] dono Spiritus, si permanserint usque ad finem in studiosissimo erga ipsum cultu et expectatione, sed dignae habebuntur coelesti gratia, et adhuc in carne existentes vitam consequentur aeternam. Atque ita omnem suam dilectionem ad Dominum incitant, omnibus [aliis rebus] abnegatis, solum illum multo cum desiderio et fame et siti expectant, et requiem ac consolationem gratiae semper praestolantur, nullaque re huius mundi consolationem accipiunt, et quiescunt; nec sponte devinciri se sinunt, sed semper materialibus cogitationibus contradicentes, Dei^f auxilium et favorem solummodo expectant, quandoquidem his, quae^g tale studium, propositum et sustinentiam^h suscipiunt, animabus iam occulte adest ipse Dominus, succurrit et custoditⁱ ac suffulcit virtutis fructum unumquemque. Et quamquam in labore et tribulatione sint, quamquam in cognitione veritatis et animae manifestatione, nondum acceperunt gratiam Spiritus et requiem doni coelestis in plenitudine. Non [inquam] senserunt hoc [donum], propter ineffabilem Dei sapientiam et iudicia inenarrabilia, qui diversimode examinat credentes animas, et eam, quae ex voluntate et electione est, charitatem considerat. Termini enim sunt et mensurae et^j trutiniae liberae electionis et voluntariae dilectionis et affectionis pro viribus propensae in omnia eius sancta mandata. Atque ita complentes animae dilectionis suae et debiti proprii mensuram, coelesti regno et aeterna vita donantur. Iustus^k enim est Deus, et iusta iudicia eius, et non est apud ipsum personarum acceptio,³⁴² sed pro modo et ratione beneficiorum, sive corporalium, sive spiritualium, sive scientiae, sive

^a ins. · ^b ins. · ^c in corr. · ^d sscr.: est del. · ^e et angunt ins. · ^f Domini corr. · ^g qui corr. · ^h ostendunt del. · ⁱ eas del. · ^j pondera del · ^k es<P> del.

³⁴¹ Ioan.3. mg.: Io.3,33

³⁴² Rom.2,11

intellectus, indidit), iud iusta cuique Minimus er voluntatem L multus; qui ve est, multum Scientiam v datum Spiri discretionis fructus virti naturalium, apud Deum charitatis e retributio Contempla reposita, e suamque s promissi<C est qui esu assumunt, perseveran fratrum adv surreptus, C Christiano illius finis, C suam diud conatu me vacuitatis e charismate Spiritui Sar

E
es

QVI audiu
Dei non e

< cruci
del · · · · ·
scc: futur d

³⁴¹ Luc.1

³⁴² Rom.

³⁴³ Mc.5.

hoc opus dicitur, ut opus quoque in audientibus inveniatur. Praebet igitur Dominus opus veritatis in audientibus, ut verbum fructuosum inveniatur in nobis. Sicut enim umbra praecedit corpus, umbra vero corpus praenunciat, et veritas corpus est, ad eundem modum et verbum velut umbra est veritatis Christi; praecedit autem verbum veritatem. Pater qui in terris est, ex natura sua generat filios ex corpore suo et ex anima, et progenitos omni studio et cura instituunt ut filios suos, quousque perfecti viri fiant, et successores ac haeredes. Patribus enim scopus a principio est, et studium omne, filios procreare et habere haeredes, et nisi procreassent, magna tristitia et dolore afficerentur, atque ita rursus procreatis laetarentur; gaudent autem cognati quoque et vicini. Ad eundem modum quoque Dominus noster Iesus Christus, de hominum salvatione sollicitus, omnem dispensationem et studium adhibuit a principio per patres Patriarchas, per legem et prophetas; postremo quoque ipse adveniens, crucis ignominia contempta, sustinuit mortem. Et totus hic labor et studium eius eo pertinuit, ut gigneret ex se ex natura sua filios ex Spiritu, ut denuo nascerentur ex deitate sua sponte volens. Et sicuti patres hi, si non genuerint, contristantur, sic et Dominus, cum dilexisset hominum genus, ut propriam imaginem voluit eos ex suo ipsius semine gignere, ex deitate. Si qui igitur noluerint ad huiusmodi generationem venire, et ex ventree Spiritus, deitate, nasci, doloris plurimum Christus suscipit, cum passus propter ipsos fuerit et pertulerit [multa], ut ipsos salvos faceret. Omnes / [119r] enim homines vult Dominus a nativitate hac dignos fieri; pro omnibus enim mortuus est, et omnes vocavit ad vitam. Vita vero est denuo ex Deo regeneratio; nam sine hac vivere animam est impossibile, ut ait Dominus: *Nisi quis natus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei.* 36 Atque adeo e contrario, quicumque Domino credunt, et accedentes digni sunt a nativitate hac, gaudium afferunt et magnam exultationem in coelis iis qui eos procreaverunt, parentibus. Et omnes Angeli et Potestates sanctae gaudent de anima ex Spiritu nata, et facta Spiritus. Corpus enim hoc similitudo [sive effigies] est animae; anima vero imago Spiritus existit. Et sicut corpus sine anima mortuum est, quod nihil potest agere, sic sine coelesti anima et absque divino spiritu mortua est, quod ad regnum attinet, anima, et nihil eorum quae Dei sunt potest agere absque Spiritu. Sicut enim pictor [qui facies hominum imitatur, effigiarum] inspicit attente faciem regis, ac tam pingit; et siquidem ex adverso sit regis facies attentam se praebens ipsi pingenti, facile et pulchre ipse pingit effigiem; cum vero faciem averterit, non potest pingere, eo quod [facies] non intueatur in pingentem: ad eundem etiam modum bonus pictor Christus illis qui ipsi credunt et ipsum semper attente intuentur statim depingit ad imaginem suam coelestem hominem, de spiritu suo, de hypostasi sua, de luce videlicet ineffabili depingit imaginem coelestem, et dat ipsi [animae] pulchrum et bonum ipsius sponsum. Si quis igitur non intuetur in eum semper despectis omnibus, non depinget ad imaginem eius ex suo ipsiusmet lumine. Oportet igitur nos intueri in eum credentes eumque amantes, propter omnibus et ipsi

“quoque in audientibus ins. b Deus corr. c generant filios ins. d tristitia scr.
 tristitia M • ' atque... laetantur mg. ins. f postremum corr. g divinitas del.
 "na<no?> del. 'gene<ratione> del. 'magnum del. scr.: imagines del. Img. ins.
 min del.

36 Ioan. 3. mgs. loli, 3

(B * %(%/ % (% %%% %) (((B
(3 (8 (%B; % % * % (B 6 * 3 % 9
* ((: ' D (% (! % ((B (((* / (%/ %B
, D % %; B, D / (8 ((* B (((B
(Z V % %B (8) %/ % ((* (% B
8 (% %* ((%B ((((8 ((B %) ()
/ %B) (* ((B ! %D ; (3 (; (%
* %B+1 (((() (B 3 (%/ %
(%! H % (/ % G ^ 5 %* ((% (%) (B
* (6 ((% (33) (! (% (((B (. %
(((D (B D * * 6 ; % % (* * A ()
% D 3 ; % (%/ % (%B % ; %B ()
*) % ((% (((% ; %
% B D 3 % (% ; % * %! % % ;
* (% (B (% (% % ; (* Z V ()
G (! * / B D G % % (B) ()
8, * ; % * %J * (% (% ; ! * * ; %
(% 3 GZ>5>>EoB ; % 8, - % B * % (%! 8 D %A #
& " ' , 90 - " * ' D (/
(8, B * ((; % * (% B ; % % * (B 6
* (() % % / B / % %d
/ B L 8 3 % 8) (%) / ((! 9 :B
%; \ / C %B % 5E % / % 3 B * (*) (3 B 8
% * (% * (B / 3 %J % % D * (% B
; 9 % / %:J / (% 3 9 (%% % :A(% B D /
* (; ; (B * ; % (* % % D * J
D (D 9% : * (% ** * D B (% (/ B *
; ! D % % %; (B % () %; B ((B D
8 * (% % () (J (* % % (B % (A ()
% B * (((% * (B () % ; (B % % (* % (B
% ! D % ((% % % ; (% (%
() x ^ (7H ; B % (3 G B ((% (* % % ()
* ; (% * (% %) J * (% % * (% % (G
(3 0! B % %B; G (%) ((B %
; ((%B 3 ; B * :B 6 A c & m & 9; D) ()
) (: * l * 9 .: 9 (:B * g

Z u 1 s W KK W 1 W
2 /1 F) W H 1 W P 0 0
2 W ! 0 !! X " W !3 W
00 W G Q

6?Y 77 !!#16

6= !7 !76H

65 5 l

68G+T > !8

gloria obvolvet illud, quod ex hoc tempore Christiani capiunt, donum et invisibile ac coeleste indumentum. Quemadmodum autem ovis et cameli foenum nactae, cupide ac celeriter ad pabulum accedunt, et intra se alimentum includunt^a; in tempore autem famis illud ipsum pabulum^b ex ventriculo referunt^c et ruminant, et pro^d alimento utuntur iis quae antea condiderant: sic etiam quotquot nunc arripuerunt regnum coelorum, et gustaverunt coelestem cibum in Spiritu viventes [cum adhuc viverent], resurrectionis oportuno tempore illud ipsum habent, operiens et fovens ipsorum membra omnia. Sicut igitur de seminum differentiis dicebamus, multa nempe in unam terram seminari, et diversos fructus producere, dissimiles inter se; similiter et de arboribus, quasdam videlicet ex ipsis maiores esse, alias vero minores, una vero terra radices omnium retinet: sic et coelestis Ecclesia, una cum sit, innumera est; unusquisque autem singulariter ornatur a gloria Spiritus. Sicut enim volatilia e corpore pennarum indumenta proferunt, est vero inter ipsa differentia multa; quaedam enim ex illis propius ad terram volant, quaedam sublimia in aerem evolant. Vel sicuti coelum unum est, et habet stellas multas in se, quasdam quidem lucidiores, maiores alias, alias minores; omnes vero coelo sunt impactae: sic et sancti in uno coelo Deitatis, et in terra invisibili diverso modo sunt radicati. Similiter et, quae ipsi Adamo obveniunt cogitationes, diversae sunt; Spiritus vero, veniens in cor^e, unam cogitationem facit, et unum cor. Inferiores enim et superiores ab uno spiritu gubernantur. Equid vero sunt [animantia] unguis bifida? Quandoquidem duobus unguis recte viam insistunt, imaginem praeferunt [hominum] illorum qui in lege recte ambulant. Sicuti vero corporis umbra ex ipso provenit corpore, sed tamen carnale ministerium praestare non valet; umbra enim vulnera alligare non valet, cibum praebere, aut loqui, verum ex ipso corpore existit, et praecedens praesentiam corporis significat: sic et lex vetus umbra est novi testamenti. Praenunciat autem umbra veritatem; verum ministerium Spiritus non habebat^f. Non enim poterat Moses carnem indutus in cor introire, et auferre sordida indumenta tenebrarum, si non^g [sed] spiritus^h de spiritu, et ignis de igne [est id quod] dissolvit malarum tenebrarum vim. Circuncisio enim quae fuit in umbra legis, significat appropinquantem veram circuncisionem cordis. Et baptisma legis umbra est verarum rerum. Illic enim corpus abluebat; hic vero coinquinatam mentem baptisma ignis et spiritus emundat et / [121r] abluit. Illic sacerdos infirmitate involutus [ac indutus] intrabat in sancta, et pro se et pro populo offerens victimam; hic vero verus Pontifex Christus semel introivit in tabernaculum non manu factum et altare supernum, eos qui ab ipso peterent [purgationem] purgare paratus, et conscientiam coinquinatam. Ait enim: *Vobiscum ero, usque ad consummationem seculi.*³⁶⁷ Habebat Pontifex super pectus duos lapides pretiosos,³⁶⁸ qui habebant [inscripta] nomina duodecim patriarcharum. Quod illic fiebat, figura est; sic enim et Dominus, cum indutus fuisset duodecim Apostolis, misit illos evangelistas et praecones universi mundi. Vides quomodo umbra appropinquans veritatem indicat. Quemadmodum autem umbra ministerium non exercet, nec laboribus medetur, sic nec vetus lex

^a in se del. · ^b ipsum pabulum ins. · ^c promunt sscr. · ^d mg.ins. · ^e vel venientem in cor mg. · ^f Spiritum non suggerebat mg. · ^g Spiritus del. · ^h sed spiritus mg.

³⁶⁷ Math. 28. mg.: Mt. 28, 20

³⁶⁸ Cf. Ex. 39, 6 & 14

animae vu
vitam habe
veluti duo
oculos hab
unimanur
Vel quem
humanitat
communic
nuda manu
templum
Inhabitabo
coelis assu
commiscu
Et cum an
animam t
magnitudi
secula cap
efficitur a
possunt
tenuitas. I
passiones
in mundo
ipsum rat
[mundo].
mand<at>
incipis adv
occasione
ex parte e
commerci
sapientiam
quietem^h
audisti. Ci
ponit tecu
ego orant?
tus sunt: de
et a te ager
Facultates
quandocum
hominis hu
anima] lex
et dotem
meum habe

ⁱ nulla i

^j quae i

^k Levit

o. Te vero
et te etiam
discernere,
n enutritus.
pugnantes
is [negotiis
o exemplo,
ogitationes
is animam,
paret, sive
enebrarum
ans bellum
em tibi in
tentationes
iem, se tibi
rmissum a
o suo loris
erim sunt,
p prudenter
sementem
um finem
us verbum
atio aliquo
io n ferente
flant, et
venitur. Si
eris ipsum
ero pauci
tri et Filio

neque ex
expectare
semitas^f et
re expedit,
um corpus
it operi, et
petitioni et
omnique
m docens,

^d et del.
pus del.

orationem^a praebens puram, spiritualem, Deo dignam, et eam, quae in Spiritu et veritate est, adorationem. Sicut vero is qui mercaturae artem instituit, non uniusmodi lucri viam inquit, sed undecunque augere et multiplicare lucrum properat, ab hac ad aliam industriam transiens, et ex hoc ad alium rei faciendae modum currens, semperque, resiliens ab eo quod nihil^b profuit, currit ad quaestuosius: sic et nos animam nostram variis rationibus et artibus instruamus, ut lucremur verum illud et magnum lucrum, Deum videlicet, qui nos doceat ex veritate orare. Sic enim requiescit Dominus [et delectatur] bona animae electione,^c thronum gloriae ipsam faciens, residens et requiescens in ea. Sic enim apud Ezechielem prophetam audivimus^d de spiritualibus animalibus herili currui subiugatis.³⁷⁰ Tota enim oculata nobis illa repraesentat, sicut illa anima est quae portat Deum^e, potius vero^f quae a Deo portatur; fit enim tota oculus. Et sicut domus quae praesentem habet herum, omni modestia et ornatu, pulchritudine ac decore abundat, ita et anima quae habet apud se herum suum in ipsa manentem, omni pulchritudine et decore plena est. Dominum enim cum suis spiritualibus thesauris domesticum habet et aurigam. Vae autem domui illi a qua herus peregre profectus^g et Dominus abest, quoniam deserta est, destructa, plena omni impuritate et perturbatione; illic sirenes ac daemones, secundum prophetam,³⁷¹ habitant. Nam in deserta domo feles et canes et impuritas omnis adest. Vae animae^h quae a gravi lap/su [122r] suo non erigitur, et intra se habet eos qui ipsi suadent et adigunt ad inimicitias cum proprio sponso sustinendas, et corrumpere volunt sensa quae a Christo habet [vel sensa eius et avertere a Christo]. Cum autem viderit Dominus quod se ipsam pro viribus colligat, semper Dominum quaerens noctu et interdium, et clamans ad ipsum, sicut iniunxit incessanter in omni [re] orare, faciet vindictam eius, ut promisit,³⁷² mundatamque ab ea, quae in ipsa est, malitia, irreprehensibilem et immaculatam sponsam ipse sibi constituet eam. Si vero credis vera haec esse, sicuti sunt, attende tibi ipsi, an invenerit anima tua lumen illud quod ipsam per viam ducat, et verum cibum et potum, qui est Dominus. Si vero non habes, quaereⁱ noctu diuque ut capias. Cum solem videris, quaere solem verum; caecus enim es. Cum lumen conspexeris, inspicere animam tuam, an verum et bonum^k lumen inveneris. Omnia enim quae videntur, verorum animae [rerum et] negotiorum umbra sunt. Est enim praeter spectabilem hunc alius homo intus, et oculi quos excaecavit Satanas, et aures quas surdas fecit. Et venit JHS ad sanandum^l interiorem hunc hominem. Ipsi gloria et imperium cum Patre et Sancto Spiritu in secula. Amen.

DE GLORIA CHRISTIANORVM, qua corpora eorum in
resurrectione digni fient & cum anima illuminabuntur
HOMILIA XXXIV

SICVTI corporei oculi plane omnia spectant, sic et animabus Sanctorum manifesta

^a puram del. · ^b praestitit del. · ^c et del. · ^d audimus corr. · ^e Dominum corr.
· ^f sscr.: que del. · ^g abest del. · ^h domui corr. · ⁱ cal del. · ^j diu del. · ^k et bonum
ins. · ^l ad sanandum ins.

³⁷⁰ Ez.1

³⁷¹ Is.13,21-22

³⁷² Lc.18,7

